

Univerzita Karlova v Praze

Filosofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Jana Měrková

Církevní poměry na Sedlčansku ve druhé polovině 14. a v 15. století
Church conditions of region Sedlčansko in the second half of the 14th and in the 15th
century

Praha 2010

vedoucí práce PhDr. Blanka Zilynská, Ph.D.

Na tomto místě bych ráda vyjádřila upřímný dík vážené paní PhDr. Blance Zilynské za to, že vedla mou práci a po celou dobu mi pomáhala a to nejen užitečnými radami, ale i vlídným a laskavým přístupem a milým slovem plným povzbuzení.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších dostupných zdrojů.

V Praze dne 26.7. 2010

podpis:

Anotace:

Ve své práci, s názvem „Církevní poměry na Sedlčansku ve druhé polovině 14. a v 15. století“, se snažím zmapovat celkovou církevní situaci v tomto období ve vymezené části vltavského děkanátu. Vybrala jsem 10 lokalit, z nichž největší důraz kladu na město Sedlčany. V první kapitole představuji město Sedlčany ze všech úhlů pohledu, od jejich vzniku až do poloviny 15. století. Součástí této kapitoly je také část věnovaná církevním památkám města. V další kapitole přicházím k stěžejnímu bodu práce, a sice popisu jednotlivých far ve vymezených lokalitách, k soupisu kněží působících na místních beneficiích (farách a při oltářích), a celkovému vyhodnocení církevního stavu na Sedlčansku před husitskou revolucí. Pro přehlednost jsem vypracovala tabulky s údaji vyhledanými v konfirmačních knihách, soudních aktech, erekčních knihách a v registrech papežských desátků. V další kapitole popisuji epochu husitství a jeho vliv na město Sedlčany. V poslední kapitole se zabývám místní husitskou pověstí zvanou „Rosa“. Rozebírám její pravdivý i smyšlený původ a popisuji její průběh. V této kapitole se snažím poukázat na stálou aktuálnost a důležitost dobových slavností. Součástí mé práce je také obrazová příloha, obsahující mapy, znak města a fotografie staveb. Doufám, že jsem ve své práci a na tak malém prostoru postihla vymezené téma natolik dostatečně, aby byla vhodným materiálem pro každého, kdo by se chtěl o této problematice něco dozvědět.

Klíčová slova: husitství, Sedlčansko, vltavský děkanát, konfirmační knihy, slavnost Rosa

Abstract:

In my thesis, called „Church conditions of region Sedlčansko in the second half of 14th and in the 15th century“, I try to describe the overall situation of the Church in this period in the specified part of the Vltava deanery. I chose ten locations with particular attention given to the town of Sedlčany. In the first chapter I present different aspects of the town, from its foundation to the middle of the 15th century. Part of this chapter is devoted to the Church sights of the town. The following chapter presents the focal point of the thesis, which is the description of individual vicarages in the specified areas, the inventory of the priest placements in benefices, and the overall evaluation of the state of the Church in the

Sedlčany area. For higher transparency I designed tables with data translated from *Libri Confirmationum* and *Libri Erectionum*, judgement rolls and registers of papal tithes. The following chapter deals with the Hussite era and its impact on the town. The last chapter focuses on the local Hussite legend called „Rosa“ (“The Dew“). It analyzes both its real and invented origin and its procedure. In this chapter, I try to emphasize the importance and constant topicality of period festivities. In my thesis, I include picture appendix consisting of maps, town symbol and photos of the buildings. I hope that I sufficiently described the proposed topic in such short space so that this thesis will prove to be a suitable material for anyone interested in this topic.

Keywords: the Hussite era, Sedlčansko, the Vltava dealery, *Libri Confirmationum*, legend Rosa

Obsah

I. ÚVOD	6
II. PRAMENY A LITERATURA	8
III.1. Počátky města Sedlčany	12
III.2. Sedlčany za pánů z Hradce	13
III.3. Sedlčany za Rožmberků	14
III.4. Stavební pamětihodnosti Sedlčan	18
IV. 1. Církevní situace v Sedlčanech	21
IV.1.1. Faráři v Sedlčanech	21
IV.2. Církevní situace v Počepicích	25
IV.2.1. Faráři v Počepicích	26
IV. 3. Církevní situace v Nechvalicích	28
IV.3.1. Faráři v Nechvalicích	29
IV. 4. Církevní situace v Obděnicích	30
IV. 4. 1. Faráři v Obděnicích	31
IV. 5. Církevní situace v Petrovicích	32
IV. 5. 1. Faráři v Petrovicích	33
IV. 6. Církevní situace v Dublovicích	37
IV. 6. 1. Faráři v Dublovicích	38
IV. 7. Církevní situace v Kosově Hoře	39
IV. 7.1. Faráři v Kosově Hoře	39
IV. 8. Církevní situace v Krásné Hoře	42
IV. 8. 1. Faráři v Krásné Hoře	43
IV. 9. Církevní situace v Jesenici	44
IV. 9. 1. Faráři v Jesenici	45
IV. 10. Církevní situace v Chlumu	47
IV. 10. 1. Faráři v Chlumu	47
IV. 11. Vyhodnocení církevních poměrů na Sedlčansku	50
V. HUSITSTVÍ V SEDLČANECH	54
V.1. Sedlčansko v době Jana Husa	55
V.2. Sedlčany za husitství	58
VI. SEDLČANSKÁ SLAVNOST ROSA	62
VI.1. Průběh slavnosti	62
VI.2. Skutečné historické pozadí slavnosti	63
VI.3. Slavnost Rosa v současnosti a odkaz husitství	68
VII. ZÁVĚR	72
Seznam pramenů a literatury	74
Seznam zkratk	78
Seznam obrazových příloh	79
Obrazová příloha	80

I. ÚVOD

Má práce nese název *Církevní poměry na Sedlčansku ve druhé polovině 14. století a v 15. století*. Výběr tématu vychází z mého zájmu o zmiňované období a také oblast Sedlčan, ke které mám blízký vztah. Práce je výsledkem studia a zkoumání pramenů a dosud publikované starší i novější literatury. Zkoumanou oblastí je vltavský děkanát, ne však jako celek, ale pouze jeho vybraná část kolem města Sedlčan, již nazývám souhrnně Sedlčanskem. Jedná se o oblast zhruba v okruhu ve vzdálenosti 20 km od města Sedlčany; sledováno je deset lokalit: Sedlčany, Počepice, Nechvalice, Obděnice, Petrovice, Dublovice, Kosova Hora, Krásná Hora, Jesenice a Chlum. Na těchto místech se vyskytovaly fary a oltáře, kterým se ve své práci věnuji. Úkolem, který jsem si ve své práci stanovila, bylo poukázat na církevní poměry před husitstvím, a tak zmapovat církevní poměry na Sedlčansku a v Sedlčanech samotných, abych mohla odpovědět na otázku, jak tato situace korespondovala s pozdějším vývojem za husitství. To mělo za cíl dát tyto informace do souvislosti s tradovanou místní slavností Rosa, již se věnuji v poslední kapitole, a tím poodhalit kořeny této slavnosti a vysvětlit její historické pozadí a úlohu v té které době.

Má bakalářská práce je rozčleněna do čtyř hlavních kapitol a k nim se váží podkapitoly a jednotlivé oddíly. V první části se věnuji obecnému představení města, z jeho geografického, správního a hlavně historického hlediska. Zahrnuji do ní i seznámení s architektonickými památkami města s církevní tematikou. Největší pozornost je věnována éře rodu Rožmberků, protože to byli hlavně oni, kdo sehráli významnou úlohu v církevním rázu sledované oblasti. Další kapitola je již můj vlastní výzkum výše zmíněných lokalit. Především na základě pramenného materiálu, jako jsou konfirmační knihy, erekční knihy, soudní akta a registra papežských desátků se snažím zmapovat církevní situaci v jednotlivých lokalitách. V popředí zájmu je popis obsazení jednotlivých beneficií, zastoupení určitých typů patronátů, funkční období presentovaných kněží a jejich důvody, proč ve funkcích končili. Všechny tyto zjištěné informace vkládám do jednotlivých tabulek pro názornost a snadnou dohledatelnost, ke každé však ještě přikládám komentář s vyhodnocením a závěry.

Další kapitola je věnována období samotného husitství, s největším důrazem na město Sedlčany. Vycházela jsem především z literatury, věnující se tamní historii, článků vyšlých v místních sbornících, ale i odborné literatury, zabývající se všeobecně érou husitství.

Poslední kapitola je věnována již jednou zmiňované slavnosti „Rosa“, držící se jednou ročně v Sedlčanech. Popisuji jednak její původ, dále pak průběh v počátcích slavení

této pověsti, snažím se ji zasadit do skutečných historických okolností a dále v této kapitole zmiňuji význam lidových slavností vycházejících z určitých historických základů. V této závěrečné kapitole má své místo i zasazení města Sedlčan do Společenství měst s husitskou tradicí, jež zde zároveň představuji jako instituci.

Na konec své práce přikládám obrazovou přílohu, zahrnující fotografie církevních památek, mapy zmiňovaných oblastí či znak města. Cílem mé práce bylo podat přehledný a ucelený náhled na sledovanou oblast v daném období ve všech podstatných aspektech.

II. PRAMENY A LITERATURA

V předkládané práci jsem se opírala o edice pramenů a dosud publikovanou literaturu, a to jak staršího, tak i mladšího data vydání. Pro sledovanou oblast Sedlčanska vyšlo několik regionálních děl místních učitelů, vlastivědců, či spisovatelů s nadšením pro historii. Ačkoli v nich lze najít velké množství hledaných informací, ne vždy je možné je všechny nekriticky použít. Mnohdy jim chybí odkazový aparát, docházejí tak k nepodloženým závěrům a často je z jejich formulace patrná stranickost vůči jejich domácímu městu. Je tedy nutné si jejich informace mnohdy bedlivě prověřovat, či dohledávat zdroje. Nicméně tyto práce jsou záslužným výchozím bodem, vodítkem a návodem k tomu, jak postupovat a jakým směrem se ubírat. Kromě regionální literatury jsem samozřejmě vycházela i z odborných publikací a to jak z knižních svazků, tak i periodik. Ačkoli v publikacích od Zdeňky Hledíkové¹ je věnována značná pozornost církvi a je v nich zpracována řada děkanátů, tomuto regionu (vltavskému děkanátu) není věnována taková pozornost v celistvém díle. A konečně velmi podstatným zdrojem informací pro mou práci byly edice pramenů. Většina z nich je již dnes přístupná na internetu a tudíž snadno dostupná a přehledně dohledatelná. Tento způsob zprostředkování informací je skutečně neocenitelným výsledkem práce řady odborných pracovníků. Nejvíce používanou edicí pramenů se pro mě staly konfirmační knihy², erekční knihy³, soudní akta⁴ a registra papežských desátků⁵. Ty všechny lze nalézt na webových stránkách centra mediévistických studií.⁶

V první kapitole mi byla užitečná především regionální literatura. Při popisu města a jeho historie to bylo především čtyřsvazkové dílo Čenka Habarta,⁷ z něhož jsem nejvíce čerpala ze IV. dílu. Je to velmi obsáhlá publikace, v níž lze najít velké množství informací, ale zároveň je to přesně typ publikace, který na několika místech může být velmi zavádějící. Autor nepoužívá odkazový aparát, pouze v některých případech v textu v závorce zmíní odkaz, odkud danou informaci pořídil. Ze stylu psaní je také dobře znát, že vůči jeho rodnému

---

¹ HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Ke studiu a možnostem využití patronátních práv v předhusitských Čechách*, FHB 7 Praha 1984, s. 43 - 99. nebo HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Písemnosti církevní správy pražské (arci)diecéze v pozdním středověku*, in: Církevní správa a její písemnosti na přelomu středověku a novověku, Praha 2003, s. 27 - 38., HLEDÍKOVÁ Zdeňka, JANÁK Jan, DOBEŠ Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

² *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim I-X*, edd. František Antonín TINGL et Josef EMLER, Praha 1867-1889 (dále LC).

³ *Libri erectionum archidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV.*, I-VI, edd. Clemens BOROVIČ et Antonín PODLAHA, Praha 1873-1927 (dále LE).

⁴ *Soudní akta konzistoře pražské*, I-VII, ed. Ferdinand TADRA.

⁵ *Registra decimarum papalium*, ed. Václav Vladivoj Tomek, Praha 1873 (dále RDP)

⁶ <http://cms.flu.cas.cz/index.php>

⁷ HABART Čeněk, *Sedlčansko, Sedlecko a Voticko*, I. – IV., Sedlčany 1994.

kraji není nestranný, vykazuje jasné tendence ho vylíčit vždy v lepším světle. Dalším materiálem, ze kterého jsem v této kapitole čerpala, byl místní průvodce sestavený z několika příspěvků různých autorů. Já využívala pasáž tamního profesora Jiřího Páva,⁸ jenž se věnoval historickému aspektu města. Dalším zdrojem mi byla kniha od Anny Kubíkové,⁹ věnovaná postavě Oldřicha z Rožmberka. Její práce mi poskytla dostatek informací i možnost ověřit a porovnat je s dosud získanými zprávami právě od Habarta. Dílo od Antonína Podlahy¹⁰ jsem v této kapitole využila především pro popis architektonických památek města Sedlčany. Pro stejný záměr jsem zde využila i publikace od Hellera a Součka,¹¹ z které čerpám ještě v pozdějších kapitolách. Nicméně i přesto, že jejich dílo podává řadu informací, i zde je patrná snaha vykreslit oblast Sedlčanska pouze v pozitivním světle a navíc jsem v jejich práci mnohdy našla informace bez odkazového materiálu, které již nebyly dohledatelné, a tudíž ani potvrditelné jinde. Nakonec v rámci první kapitoly zmíním ještě edici pramenů, a sice Regesta Bohemiae et Moraviae (RBM), ve kterých jsem našla několik vhodně použitelných listin vztahujících se k Sedlčanům v těch aspektech, které sleduji.¹² Stejně tak v Archivu českém (AČ) byla zaznamenána jistá půjčka města Sedlčan Jindřichovi z Rožmberka.

Druhá a pro mou práci stěžejní kapitola je zameřena na církevní správu celého Sedlčanska. Výchozím zdrojem informací se mi zde staly konfirmační knihy, erekční knihy, soudní akta a registra papežských desátků. Kromě těchto pramenných edicí jsem vycházela z již zmíněné publikace Antonína Podlahy, který se ve svých Památných místech Království českého věnuje pozornost i církevním poměrům v jednotlivých mnou sledovaných lokalitách. Většinu informací ale sám převzal z konfirmačních knih a navíc jen ty základní. Další, významnou publikací, o níž se v této kapitole opírám, je dílo Augusta Sedláčka Hrady, zámky a tvrze.¹³ Z jeho díla jsem využila informace především o držitelích jednotlivých lokalit, většinou pocházejících z nižší šlechty. V pořadí dalším využívaným dílem byl Životopisný slovník UK od Josefa Tříšky, jenž mi byl užitečným zdrojem informací v souvislosti s působením univerzitních vzdělavců ve sledovaných lokalitách.¹⁴ V Encyklopedii klášterů,¹⁵

---

⁸ PÁV Jiří, *Průvodce Sedlčany, Sedlčanskem a naučnou stezkou Drbákov* Praha, 1998

⁹ KUBÍKOVÁ Anna, *Oldřich II. Z Rožmberka*, České Budějovice, 2004.

¹⁰ PODLAHA Antonín, *Posvátná místa království českého, Dějiny popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém. Arcidieceze Pražská, Vikariáty: Sedlčanský a Votický.*, 1912.

¹¹ HELLER Ludvík, SOUČEK Bohuslav, *Kříž a kalich na Sedlčansku*, Českobratrský evang. sbor Prokopa Velikého v Sedlci – Sedlčanech – Voticích, 1948.

¹² *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I.*, Ed. Karel Jaromír ERBEN, Praha 1855., *Regesta diplomitaca nec non epistolaria Bohemiae et Moravae II.*, Ed. Josef EMLER, Praha 1882.

¹³ SEDLÁČEK August, *Hrady, zámky a tvrze království českého*, díl XV., Praha 1998.

¹⁴ TŘÍŠKA Josef, *Životopisný slovník předhusitské pražské univerzity 1348-1409 UK*, Praha 1981.

jsem nalezla cenné informace o dvou kláštorech, které měly vliv na některé z mnou zkoumaných lokalit. I v této kapitole jsem pracovala s regionální literaturou, a to od Antonína Norberta Vlasáka s názvem *Okres Sedlčanský*,¹⁶ z jehož díla vychází řada dalších regionálních autorů. Ve své práci jsem se setkala s několika známými postavami 15. století, jimiž se zabývají mnozí autoři. Informace o nich jsem hledala v dílech Václava Novotného¹⁷ a Jaroslava Kadlece.¹⁸ Ze stejného důvodu mi byla nápomocna i publikace o dějinách Karlovy univerzity.¹⁹ Při zjišťování vztahu mezi pány z Rožmberka a místní nižší šlechtou ve zkoumaných lokalitách mi bylo nápomocné dílo Roberta Šimůnka.²⁰ Na konci této kapitoly podávám určité srovnání svých závěrů s výsledky výzkumů autorů různých článků zaměřených na podobné téma, ale sledované v jiném regionu. Jde například o článek Zdeňka Boháče²¹ či příspěvek Tomáše Dvořáka.²²

Další kapitola popisuje dobu husitství v Sedlčanech. Tematikou husitství v Sedlčanech se kromě populárních článků a brožur zabývaly především tři práce. Jednou z nich byl již zmiňovaný Vlasákův „*Okres Sedlčanský*“, o jehož práci se opírají prakticky všechna další díla, zaměřená na stejné téma. Nevýhodou této Vlasákovy práce je však fakt, že mnohdy autor neuvádí doklady a předkládá nepodložené informace, které často postrádají kritický přístup. Práci velmi bohatou na informace o husitství v Sedlčanech je čtyřdílné dílo Čenka Habarta „*Sedlčansko, Sedlecko a Voticko*“, z něhož se dobou husitství zabývá především 1. díl.²³ Jedná se o vlastivědnou práci, jejíž nevýhodou je především to, že nemá odkazový aparát, což značně znemožňuje dohledání a ověření místy nespolehlivých informací a nekritických závěrů. Další publikací, zpracovávající tuto tematiku je kniha Ludvíka Hellera a Bohuslava Součka „*Kříž a kalich na Sedlčansku*“, jež je ukázkou metodicky přesně propracované historicko vlastivědné monografie. Její obsah vychází z rozboru písemných pramenů. Kniha je zaměřena především na popis náboženských poměrů na Sedlčansku v 16. století, nicméně i pro dobu počáteční etapy husitské revoluce přináší řadu užitečných informací a postřehů. Kromě těchto zmíněných regionálních publikací jsem čerpala

---

¹⁵ FOLTÝN D., SOMMER P., VLČEK P., *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997

¹⁶ VLASÁK Antonín Norbert, *Okres Sedlčanský, Nástin historicko-archeologický*, Praha 1876.

¹⁷ NOVOTNÝ VÁCLAV, M. *Jana Husi Korespondence a dokumenty*, Praha 1920.

¹⁸ KADLEC Jaroslav, *Studien und Texte zum Leben und Wirken des Prager Magisters Andreas von Brod*, Münster 1982. a KADLEC Jaroslav, *Traktát Mistra Ondřeje z Brodu, O původu Husitů*, Tábor 1980.

¹⁹ SVATOŠ Michal, *Dějiny Univerzity Karlovy 1347/8 – 1622*, Praha 1995.

²⁰ ŠIMŮNEK Robert, *Správní systém šlechtického dominia v pozdně středověkých Čechách*, Praha 2005.

²¹ BOHÁČ Zdeněk, „*Struktura feudální pozemkové držby v Čechách na prahu husitské revoluce (Pokus o rekonstrukci podle patronátních práv)*“, *Folia historica Bohemica* 7, Praha 1984.

²² DVOŘÁK Tomáš, *Farní klérus v kameneckém děkanátu v letech 1354 – 1436.*, in: Jaromír Homolka-Michaela Hrubá- Petr Hrubý,-Michaela Ottová in.: *Gotické umění a jeho historické souvislosti III.*, Ústecký sborník historický 2004, s. 49-91.

²³ HABART Čeněk, *Sedlčansko, Sedlecko a Voticko*, I. díl, Praha, 1925.

z odborných prací autorů, kteří se zabývají érou husitství obecně. Z takových mohu jmenovat především Františka Šmahela a jeho dvojsvazkové dílo *Dějiny Tábora*.²⁴ Některými doplňujícími informacemi mi bylo užitečné i starší dílo od Josefa Macka.²⁵ Užitečným mi bylo i dílo Jiřího Kejře.²⁶ Využila jsem i některých informací z díla zaměřeného na rod Rožmberků od Františka Kavky.²⁷ Dále jsem při psaní této kapitoly použila edici *Husitské kroniky* od Vavřince z Březové²⁸ a edici *Starých letopisů českých*.²⁹ A konečně podstatným zdrojem informací i odkazů na další literaturu mi byl článek od Miloslava Flegla,³⁰ věnovaný právě husitství v Sedlčanech.

Poslední kapitola pojednává o pověsti a potažmo slavnosti zvané Rosa. Zde se mi výchozím zdrojem informací stal článek od Stanislava Poláka.³¹ Ten se pověstí zabýval vcelku dosti detailně a odkazuje i na další literaturu. Ve své práci ho proto často cituji a jeho poznatků využívám. Negativním jevem jeho práce snad může být občasná emoční zabarvenost slov, a nekritický přístup k jeho domácím dějinám. V této kapitole využívám také informací vztahujících se k tomuto tématu v již výše zmiňovaných dílech. V závěrečné kapitole se pokouším srovnat slavnost Rosa a Nový svátek v Plzni. Informace o něm čerpám z příspěvku Miloslava Bělohávka³² o Hilariovi Litoměřickém.

---

²⁴ ŠMAHEL František, *Dějiny Tábora*, I. díl, I. svazek, České Budějovice 1988.

²⁵ MACEK Josef, *Tábor v husitském revolučním hnutí*, díl I., Praha 1952.

²⁶ KEJŘ Jiří, *Hus známý i neznámý, Resumé knihy, která nebude napsána*, Praha 2009.

²⁷ KAVKA František, *Zlatý věk růží*, Praha 1993.

²⁸ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, přeložil František Heřmanský, Praha 1954.

²⁹ ŠIMEK František, KAŇÁK Miloslav, *Staré letopisy české z rukopisu Křížovnického*, Praha 1959.

³⁰ FLEGL Michal, *Sedlčany v husitské revoluci*, Sedlčanský sborník I, 1971, s. 36 – 43.

³¹ POLÁK Stanislav, *Sedlčanská slavnost Rosa, příspěvek k poznání protireformační ideologie*, Sedlčanský sborník 3, 1979 (VSP 16).

³² BĚLOHLÁVEK Miloslav, *Nejstarší plzeňská kronika. Na okraj díla Hilaria Litoměřického a J. V. Sedláčka*, *Minulostí západočeského kraje XII* 1975, s. 141 – 152.

III. PŘEDSTAVENÍ MĚSTA SEDLČAN

Město Sedlčany leží ve středočeském kraji, náleží do okresu Příbram. Leží v jeho jihovýchodní části, a je sídlem pověřeného obecního úřadu, který vykonává některé přenesené pravomoce i pro další obce. Město leží v tzv. Sedlčanské kotlině na úpatí dvou vrchů: Cihelného (470 m) a Šibenného, známého spíše pod názvem Šiberný (478m). Sedlčany leží při levém břehu potoka Mastníku, do něhož se vlévá potok Sedlecký. Město je od Prahy vzdálené asi 60km. Sedlčany patří do Společenství měst s husitskou minulostí a tradicí. O tomto tématu blíže pohovořím v kapitole, pojednávající o slavnosti Rosa.

O založení Sedlčan nic určitého nevíme. Výhodné přírodní podmínky sedlčanské kotliny a poloha vedly k založení sídliště. Kromě již dvou zmíněných vodnatých potoků Sedleckého a Mastníku tudy podél nich vedla vitorazská obchodní stezka, ta dále odbočovala na západ a vedla přes Janovice, Kosovu Horu a Sedlčany ke Zrůbku na Vltavě.³³ Zde starý přívaz obstarával spojení s druhým břehem. Sedlčany tedy ležely na místě, kde byl brod, později pak most přes Mastník.

III.1. Počátky města Sedlčany

Archeologické nálezy dokládají, že oblast Sedlčanska byla osídlena již v pravěku, nejhustěji v mladší době bronzové. Nejznámějším nalezištěm z laténské doby je keltské oppidum na Hrazanech.³⁴ Počátek Sedlčan lze datovat do 10., nejpozději 11.století. Centrem kolonizačního úsilí bylo nejspíše hradiště u Nalžovického podhájí. Nálezy dvou nádob, zdobených jednoduchou vlnkou, na parcele č.148 v Sedlčanech na poli u Církvičky svědčí o existenci slovanské osady v prostoru dnešního města.

Zakladateli podle Habarta byli Sedlčané, kteří si vzali název podle slova sedlo (sídlo) a zabývali se patrně rolnictvím. Celá krajina patřila české koruně, tj. pražským knížatům a pozdějším králům, kteří určité části darovali kněžím, klášterům a vladykům. Značnou část zdější oblasti včetně Sedlčan získali Vítkovci. Vítek z Prčice je spojen s prčickým hradem k roku 1169. Vítkovci dostali již roku 1109 po bitvě u Prahy, kde pomáhali knížeti Vladislavu proti míšeňským Srbům, rodový znak pětilistou šípkovou růží a

³³ HABART Čeněk, *Sedlčansko, Sedlecko a Voticko*, 4.díl, Sedlčany 1994, s. 266.

³⁴ PÁV Jirí, *Průvodce Sedlčany, Sedlčanskem a naučnou stezkou Drbákov* Praha, 1998, s. 7.

nejspíš i sedlčanskou krajinu za válečnou pomoc.³⁵ Záhy po založení osady vystavěli sedlčanští na návrší dřevěný kostelík, kterému se říkalo cirkvička (církvíčka). Název Církvička se pro kostel v Sedlčanech uchoval dodnes a samotný kostel v dějinách města sehrál mnohokrát významnou úlohu. Této církevní památce města se věnuji v další kapitole o architektonických památkách města.

III.2. Sedlčany za pánů z Hradce

První určitá písemná zpráva o Sedlčanech pochází z roku 1294. Tehdy jejich majitel Oldřich z Hradce uzavřel písemnou smlouvu s králem Václavem II. Přesná datace je 25.července 1294, Oldřich králi odkazuje některé své statky v případě, když zemře bez mužských potomků. Z tohoto výčtu však vyhrazuje trhovou ves Sedlčany s vesnicemi a veškerým příslušenstvím a nechává je zapsat ve prospěch své matky Máří.³⁶ Z této smlouvy vyplývá, že Sedlčany byly jednak majetkem pánů z Hradce a jednak byly ve zvýhodněném postavení, byly totiž trhovou vsí. Tím, že osada dostane trhové právo, dostává šanci k dalšímu rozvoji. V případě Sedlčan se tak stalo v poměrně krátké době, během padesáti let se z nich stalo poddanské městečko.³⁷ Nicméně Oldřich se mužského potomka dočkal, narodil se mu syn Oldřich, a tak byla smlouva zrušena. Rod pánů z Hradce byl větví rodu Vítkovců. I oni měli ve svém znaku růži, ale zlatou na modrém poli. Naproti tomu jejich příbuzní Vítkovci a i Rožmberkové ve svém znaku měli růži červenou na stříbrném poli.

Páni z Hradce své jméno nesou podle hradu, který vystavěl někdy před rokem 1220 Jindřich, syn Vítky z Prčice. Kolem hradu vznikla záhy osada, jedná se o nynější město Jindřichův Hradec. Za vlády pánů z Hradce byl v Sedlčanech vystavěn románský kostel. Stál na místě dnešního gotického kostela Sv. Martina. V porovnání s ním byl menší, zůstala z něj dolní část věže s románskými, dvojitými okny.

Oldřich z Hradce byl jedním z českých pánů, kteří se postavili na odpor proti králi Janovi v letech 1317-1318. Naposledy je zmiňován spolu se synem Jindřichem při korunovaci Karla IV. v roce 1347, načež rok poté umírá. Zůstali po něm synové Jindřich, Oldřich, Menhart a Heřman. Zpočátku obhospodařovali otcovo dědictví společně. Když byli později nuceni uhradit dluhy, prodali Sedlčany se vším, co k nim náleželo. Kupci byli bartři Jošt, Jan,

---

³⁵ HABART Č., *Sedlčansko*, 4.díl, s. 266.

³⁶ tamtéž, s. 267.

³⁷ PÁV J., *Průvodce Sedlčany*, s. 8.

Oldřich a Petr z Rožmberka. Tímto se do Sedlčan dostává nový panský rod.³⁸ Prodejní smlouva byla uzavřena 25. května 1352 v Sezimově Ústí za přítomnosti vrchního rozhodčího Jarohněva z Křížovic, odhadců pánů z Osečan, Jindřicha z Krchleb, Mareše z Mutic, Vlčka z Dobronic, Rynharta ze Rzavé a Beneše z Lazce a ručitelů pánů Jana z Usku, Viléma ze Stráže, Jana z Osečan, Pelhřima ze Zaječkova, Kuneše z Těchobuz, Pelhřima z Mnichu a Petra z Malovic.³⁹

III.3. Sedlčany za Rožmberků

Prodejem města pánům červené růže získaly Sedlčany nové pány. Rožmberkové budovali Sedlčany jako středisko svého statku a jako přední město Vltavského kraje. Po roce 1374 byl na jejich příkaz přestavěn kostel sv. Martina a spolu se hřbitovem ho obehnali vysokou hradební zdí a postavili zde padací most přes příkop. Město samotné nebylo obehnáno žádnými hradbami. V případě nebezpečí sloužil k obraně a bezpečí obyvatel právě opevněný kostel. V něm se nacházel i tajný úkryt, který v čase nebezpečí sloužil jako úkryt pro cenné předměty a městské písemnosti.⁴⁰

Král Jan, který mnohdy potřeboval pro své dobrodružné výpravy finanční půjčky, zastavoval řadu královských statků. Právě tak zastavil 21. června 1337 Petrovi z Rožmberka za půjčku 624 kop pražských grošů na vyplacení hradu Zvíkova zlaté doly ve Všechlapech, Kamperku, Kníně, Jílovém a Sedlčanech se všemi právy, užitky a výnosy. V zástavní listině se připomíná, že Petr z Rožmberka přijme řečené doly při svátku sv. Václava nejbližší příštímú za 279 ½ kop, a kdyby utrpěl škodu, bude mu nahrazena. Za 4 roky (1341) učinil král Jan v pořadí druhou zástavu opět Petru z Rožmberka. V listině král doznává, že je dlužen Petrovi 5 470 kop grošů, v jejichž sumě mu zastavuje Kamýk i s trhovým právem a užitkem z lesů, Krásnou Horu a jiné statky, dále všechny doly (včetně sedlčanských), odúmrtí a královská práva v mnoha župách.⁴¹ Roku 1343 postoupil Petr z Rožmberka zmíněné doly z nařízení moravského markraběte Karla dvěma pražským měšťanům z rodu Welfoviců za 3 600 kop pražských grošů na dobu tří let. „Aby oni i jejich dědici brali ze zlatých dolů příjmy o sv. Michalu a sv. Filipu a Jakubu“.⁴² Z těchto zpráv je patrné, že v Sedlčanech a blízkém

³⁸ HABART Č., *Sedlčansko*, 4.díl, s. 267.

³⁹ HABART Č., *Sedlčansko*, 4.díl, s. 267, autor odkazuje na Archiv Třeboň, I. B, 614 a reg., Fr.Chalupský – Rom. Cikhart „Dějiny osady Nové Vsi“, 1983, 3.

⁴⁰ PÁV J., *Průvodce Sedlčany*, s. 8.

⁴¹ RBM, IV., s. 179, s. 867.

⁴² TADRA Ferdinand, *Summa Gerhardi (1336-1345)*, s. 541.

okolí byly zřízeny zlaté doly. Tak se stalo na pokyn králů ještě předcházejících Karlu IV. Jméno návrší a vesničky Roudný u Sedlčan ukazuje, v jaké oblasti se zlato nejspíše těžilo. Pravděpodobně šlo o zlatonosné žíly antimonové. K místnímu dolování zlata není však více zpráv, proto se lze domnívat, že doly brzy zanikly.⁴³ Karel IV. roku 1348 zřídil sklad soli v Písku a městu Sedlčany nařídil v listině z 14. července, aby odebírali sůl jen odtamtud. Doslovné znění listu s nařízením zní: „...Item ráčíme a ustanovujeme, aby všichni lidé z městeček Sedlčan, Jistebnice, Milevska, Bernardic a z jiných městeček i vsí našich, arcibiskupa a jiných šlechticů nebo vládyk mezi lesem, jenž slove Brdo (Brdy) a městem Pískem ležících, toliko v městě našem Písku a nikdež jinde soli nekupovali, ač chtějí-li se škody na statcích svých uvarovati...“.⁴⁴

Po smrti jednoho z bratrů Rožmberků – Jošta roku 1347 se zbylí bratři rozdělili o ohromný majetek. Petr a Jan obdrželi Sedlčany, Rožmberk, Krumlov, Příběničky s Jistebnicí, Miličín, Zbiroh, Třeboň a jiné další statky. Petr z Rožmberka se oddal duchovnímu stavu. Nejprve byl kanovníkem v Praze, pak v Olomouci a Pasově a potom proboštem u Věch svatých na Pražském hradě.⁴⁵ Mezi nejzasloužilejší činy Petra a Jana z Rožmberka, které pro město Sedlčany udělali, byla již zmíněná přestavba románského kostela sv. Martina v bohatém gotickém stylu. Tato přestavba se datuje nejspíše k roku 1374, protože právě tento letopočet je vytesán u zábradlí chrámové lodi.⁴⁶

Po smrti Petra z Rožmberka (16. listopadu 1384) držel ve svém poručení Sedlčany i všechny ostatní statky Jan z Rožmberka až do své smrti 1. září 1389. Co všechno náleželo ke statku sedlčanskému udává podrobným výpisem urbář zboží rožmberského z roku 1379 : městečko Sedlčany, část Dublovic, vsi Chramosty, Jezvina Horní a Dolní, Zrubek, Buzice s přívozem, 4 mlýny na Brzině, Zlichov (Líchovy), Lhota Břekova, Přechův Luch (Příčovy), Zvírotice s rybolovem a pěti mlýny, část Třebnic a Křepeň. Lesy: Deštno, Chlumeck u Příčově, Horka, Hájek a Brdeč u Chramost, Dubovlačice u Dublovic, Luka u Křepeň, Borová, Žďár u Jezviny Horní a Pikřice u Třebnic a 10 jiter luk u Sedlčan. Podle téhož urbáře platili Sedlčanští ze svých domů a lánů daně, tehdy nazývané úroky a to v částce 38 kop 14 grošů. Místo roboty odváděli o sv. Jakubu 5 kop grošů a místo slepic 49 grošů. Roční výnos

---

⁴³ PÁV J., *Privodce Sedlčany*, s. 8.

⁴⁴ HABART Č., *Sedlčansko*, 4.díl, s. 267, Habart odkazuje na: Čelakovský, „Privilegia královských měst z let 1225 – 1419“, Praha 1895, str. 406-409.

⁴⁵ HABART Č., *Sedlčansko...*, 4. díl, s. 268.

⁴⁶ O kostele sv. Martina dále v kapitole I.4. Architektonické památky města.

Sedlčan činil 117 kop grošů, v této částce byly zahrnuty také dávky ze sladovnictví a pivovarství, cla a mýta a plat za rychtářský úřad.⁴⁷

Jan z Rožmberka měl za manželku Elišku z Halsu. Protože z jejich manželství nevzešel žádný dědic, převzal po Janově smrti (1. září 1389) Sedlčany a ostatní statky jeho bratr Oldřich z Rožmberka. Ten měl se svou manželkou Eliškou z Vartemberka kromě dvou dcer i syna Jindřicha. O něm je známo, že aktivně zasahoval do veřejného života v Čechách. V roce 1394 vstoupil do panské jednoty proti králi Václavovi IV., byl jedním z těch, kteří ho zajali v Králově Dvoře a vytýkali mu poklesky jeho panování. Královského zajatce pak odvezli nejprve na hrad Příběnice, pak na Krumlov a odtud do Rakous. Když ani po propuštění nevycházel Václav IV. panským požadavkům vstříc, neváhal se Jindřich z Rožmberka uchýlit k vojenskému střetu (v roce 1395 podnikl vojenské tažení u Budějovic a opanoval královské město Vodňany). S králem se smířil až v roce 1396, kdy díky vylepšenému vzájemnému vztahu získal dokonce titul nejvyššího purkrabího pražského. Po roce byl z této funkce sesazen, nicméně rok 1400 se pro jeho kariéru stal opět zlomovým, znovu získal titul nejvyššího purkrabí a při korunování královny Žofie dokonce jako druhý držel korunu nad její hlavou.⁴⁸ Již v lednu 1404 byl ale z purkrabství opět sesazen a do konce jeho života – 28. července 1412 - bylo jeho jméno častokrát spojováno s vypočítavostí a intrikami. Jindřich z Rožmberka byl ženatý dvakrát, poprvé s Barborou ze Šaumberka, podruhé s Eliškou z Kravař a Plumlova. Z druhého manželství vzešly dvě děti, Oldřich, narozený roku 1403, a o dva roky mladší Kateřina. Těmto potomkům byl za poručníka a zároveň správce Sedlčan určen strýc Čeněk z Vartemberka a z Veselí.

V roce 1418 byl patnáctiletý Oldřich uznán za zletilého a mohl statky spravovat sám. Oldřich z Rožmberka byl v polovině 15. století držitelem řady panství (Český Krumlov, Rožmberk, Vítkův Kámen, Helfenburk, Třeboň, Choustník, Příběnice, Miličín, Sedlčany, Zvíkov aj.).⁴⁹ O svá svěřená města se staral svědomitě, vydobyl pro ně řadu privilegií, že se úroveň téměř rovnala městům královským. Mezi nimi byly i Sedlčany, které byly povýšeny na město. Nejspíše tehdy dostaly do znaku města rožmberskou růži.⁵⁰ Sedlčany získaly díky obratné politice Oldřicha královo právo – tj. všechna práva královských měst, kromě osobní svobody. Sedlčanští tak směli svým majetkem volně nakládat a komukoli ho odkázat. Pokud někdo zemřel bez závěti, mělo dědictví připadnout pozůstalým příbuzným. Takto přestalo

---

⁴⁷ HABART Č., *Sedlčansko*, 4. díl, s. 268.

⁴⁸ HABART Č., *Sedlčansko*, 4. díl, s. 269, Habart odkazuje na Ottův slovník naučný, XXII., s. 30.

⁴⁹ KUBÍKOVÁ Anna, *Oldřich II. Z Rožmberka*, České Budějovice, 2004, s. 107.

⁵⁰ Viz. obrazová příloha.

platit dosavadní právo vrchnosti na odúmrtí.⁵¹ Oldřich své poddané v Sedlčanech a na jiných statcích od tohoto práva osvobodil v období od 28.září roku 1418 do 25.května 1419.⁵² V listě Oldřicha, kde tato práva zavazuje je avšak i připomínka, že město je nadále povinno platit své dávky a pomáhat proti nepřítelům země kdykoli bez odpírání.⁵³

O církevní problematice v Sedlčanech, do které Oldřich z Rožmberka výrazně zasáhl, pohovořím až v dalších kapitolách. Oldřich z Rožmberka vedl mnoho válek a kvůli nim byl ke konci svého působení zadlužený a tělesně i duševně vysílen. To vedlo k tomu, že 13.listopadu 1451 odevzdal vladařství svému staršímu synu Jindřichovi. Nárokoval si přitom důchody z Třeboně a Krumlova.⁵⁴ Jindřich z Rožmberka se po otcově správcovství ocitl ve velké finanční tísní. Musel se spokojit i s menšími půjčkami, pomoc žádal i od Sedlčan, jak dokládá dopis zvíkovského purkrabího ze dne 21. prosince 1452: „...raďte věděti, že jsem Sedlčanské byl obeslal o pójčenie 70 kop grošů. Odpověď mi takú dali, že chtěie rádi pójčiti. Ale prosili za to, mohli- by jim který slevek těch 70 kop býti...“⁵⁵ Jindřich Rožmberk dlouho nevládl, v roce 1456 vytáhl za králem Ladislavem na pomoc do Uher proti Turkům a při zpáteční cestě již nemocný zemřel ve Vídni 25. března 1457. Jeho otec Oldřich tedy opět převzal vladařství a hned 14. května téhož roku ho postoupil svému druhému synovi Janovi. Rožmberské panství bylo stále v dlužích, a proto ani pod Janovou vládou nevzkvétalo, naopak se i on musel stále spoléhat na půjčky a zástavy mnohých panství. Jan z Rožmberka zemřel 8. listopadu 1472, po sobě zanechal 10 dětí, z nich nejstarší byl Jindřich, který se ve svých šestnácti letech ujal vladařství. Pro stále trvající finanční problémy a dluhy zastavil roku 1469 i Sedlčany. Tak se přes osobu Jana Popela z Lobkovic do města Sedlčan dostává nový vládnoucí rod pánů Popelů z Lobkovic. Sedlčany od této první zástavy⁵⁶ z roku 1469 patřily pod správu dvou vrchností : Rožmberků a Popelů z Lobkovic.⁵⁷ Ve své práci se věnuji době do 15. století, proto zde další sled událostí nebudu dále popisovat.

---

⁵² KUBÍKOVÁ A., *Oldřich II. Z Rožmberka*, s. 35.

⁵³ HABART Č., *Sedlčansko*, 4. díl, s. 269.

⁵⁴ HABART Č., *Sedlčansko*, 4. díl, s. 270.

⁵⁵ AČ 14, s. 162.

⁵⁶ Ještě se několikrát po sobě opakovala u více Rožmberků

⁵⁷ HABART Č., *Sedlčansko*, 4. díl, s. 271-272.

III.4. Stavební pamětihodnosti Sedlčan

Stejně jako každé město, mají i Sedlčany vlastní architektonické památky, na které jsou pyšné. V době svého vzniku reprezentovaly město. Významné rody, kterým Sedlčany v průběhu let patřily, se snažily město zvelebit, mnohdy z něj vytvořit i přední středisko svých statků. To se týkalo především pánů z Rožmberku.

Z církevní oblasti v Sedlčanech dominují dvě stavby zasvěcené duchovnímu životu. Jedná se o barokní kostel Nanebevzetí panny Marie,⁵⁸ dříve nazývaný Církev matky Boží – lidově Církvička, do barokního slohu přestavěný v roce 1734.⁵⁹ Jeho nejstarší podoba se nám dochovala z kresby J. Wilenbergera z roku 1600.⁶⁰ Tento kostel byl vystavěn neznámo kdy, původně byl dřevěný, o bližší podobě nic nevíme. Zastával funkci hřbitovního kostela, hřbitov jej obklopuje dodnes. S touto stavbou je spojena v další kapitole zmiňovaná slavnost Rosa. Konaly se zde památeční modlitební mše. Kostel stojí na návrší severně od města. Jedná se o jednoduchou stavbu, ve středu průčelí je věž s cibulovou střechou. K lodi přiléhá presbytář zakončený polokruhovou apsidou. Fasáda je rozčleněna lisenami a římsovými hlavicemi. Nad presbytářem se tyčí cibulovitá sanktusová vížka. Loď má rovný strop, oltáře jsou v barokním stylu. Na hlavním oltáři je obraz Nanebevzetí Panny Marie, pořízený roku 1880. Na bočních oltářích můžeme spatřit obrazy Sv. Rodina a Sv. Roch. V lodi na stěně visí obraz s výjevem sklánějícího se sv. Jana nad Ježíškem s sv. Marií.⁶¹

Další, významnější církevní stavbou a skutečnou dominantou města je zde již několikrát zmiňovaný kostel sv. Martina.⁶² Původně byl vystavěn v románském stylu z konce třetí čtvrtiny 13. století za vlády pánů z Hradce.⁶³ Co do velikosti byl podstatně menší, než nynější. Dodnes z románské stavby zůstala dolní část věže s románskými okny. Když byl v roce 1817 upravován dřívější depositář nad sakristií v oratoř a probourány otvory do kostela, objevili dělníci ve zdivu pečlivě zpracované kameny. Ty dokládaly patrně zbytky románské stavby, kterých bylo užito při přebudování na nový kostel v gotickém stylu.⁶⁴ Toho se město dočkalo za vlády Rožmberků, konkrétně v roce 1374, což dokládá vytesaný

---

⁵⁸ Viz. Obrazová příloha

⁵⁹ HELLER Ludvík, SOUČEK Bohuslav, *Kříž a kalich na Sedlčansku*, Českobratrský evang. sbor Prokopa Velikého v Sedlci – Sedlčanech – Voticích, 1948, s. 7.

⁶⁰ PODLAHA Antonín, *Posvátná místa království českého, Dějiny popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém. Arcidiecéze Pražská, Vikariáty: Sedlčanský a Votický.*, 1912, s.88.

⁶¹ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s.89-90.

⁶² Viz. obrazová příloha.

⁶³ PÁV J., *Průvodce Sedlčany*, s. 8.

⁶⁴ HABART Č., *Sedlčansko, 4.díl.*, s. 267.

letopočet u zábradlí v chrámové lodi. Nově zbudovaný chrám se díky důkladnému opevnění podobal spíše nedobytnému hradu, to aby mohl zajistit ochranu pro lid i cennosti v dobách nebezpečí. Spolu se hřbitovem byl obehnán vysokou hradební zdí s dřevěným podsebitím a padacím mostem přes příkop.⁶⁵ Rožmberkové zřídili při novém kostele roku 1383 kaplanství, neboli oltářnictví.⁶⁶

Děkanský kostel sv. Martina v dnešní podobě, tj. v gotickém stylu, se skládá z obdélníkového presbytáře, z obdélníkové lodi a z věže při severním nároží západního průčelí. Východní zeď presbytáře má v rozích dva šikmo postavené opěrné pilíře. Uprostřed je jeden z pilířů postavený kolmo ke zdivu. Ve východní zdi jsou zasazena dvě trojdílná okna sklenutá do špice s kružbami. V jižní zdi se nacházejí dvě dvojdílná okna také s kružbami. Klenba presbytáře je žebrová, jednotlivá žebra vybíhají z ozdobných konsol. Loď má rovný strop. Věž – především její dolní část – v sobě nese přechodné prvky z románského a gotického stylu, na tento přechod ukazují dvojitá okénka. Naopak pozdějšího původu je horní část věže, s okny ozdobenými gotickou kružbou, stejně jako osmiboká jehlanovitá helmice zbudovaná z cihel a obklopená zubovitým cimbuřím. K chrámové lodi přiléhá vedle věže přístavek, v jehož průčelí gotický portál, ten byl dříve ve staré průčelní chrámové zdi a při opravě z roku 1861 sem byl přeložen. V kostele najdeme barokní oltář, pocházející z počátku 18. století, mimo jiné ozdoben obrazem Sv. Martina. Na postranním oltáři P. Marie nedle kazatelny visí obraz P. Marie s Jezulátkem.

Za zmínku stojí dále morový sloup se sochou Immaculaty,⁶⁷ stojící v horní části náměstí T.G.Masaryka. I toto místo bylo spojeno s modlitebním průvodem během slavnosti Rosa. Sloup byl zhotoven v roce 1703 jedním z „českých“ italských umělců Bernardem Spinettim.⁶⁸

---

⁶⁵ Viz. obrazová příloha.

⁶⁶ HABART Č., *Sedčansko*, 4.díl, s.268.

⁶⁷ Viz. obrazová příloha

⁶⁸ <http://www.pribramsko.eu/detail.php?ID=670>

IV. CÍRKEVNÍ SPRÁVA NA SEDLČANSKU V PŘEDHUSITSKÉ DOBĚ

Sedlčany spadaly k roku 1352 do arcijáhenství bechyňského a do děkanátu vltavského.⁶⁹ Vltavský děkanát zahrnoval 41 lokalit. Byly to tyto lokality: Miličín, Dublovice, Jesenice, Načerac, Arnoštovice, Vožice, Karemberk, Smilovy Hory, Lazice, Hodětice, Vojkov, Křečovice, Hoštice, Předbořice, Kostelec (u Jistebnice), Jistebnice, Janov, Střeziměř, Prčice, Sedlčany, Chlum, Kosova Hora, Nechvalice, Kostelec, Petrovice, Chyška, Krásná Hora, Otice, Blánice, Oldřichovec, Oldřichov, Šebířov, Počepice, Lašovice, Chotoviny, Sedlec, Kovářov, Klučenice, Hlasivo, Obděnice a k roku 1405 také Bavorov.⁷⁰ Pro přehlednost v obrazové příloze na konci práce přikládám mapu vymezeného děkanátu.

Na Sedlčansku kostely vznikaly většinou ve 12. a 13. století. Všechny kostely před rokem 1350 se již připomínají jako kostely farní. Ve své práci se zaměřím pouze na menší region, než je vltavský děkanát. Sledovaný region se vcelku překrývá se sedlčanským politickým okresem, jak byl vytvořen v 19. století⁷¹ a jehož hranice popsal Antonín Vlasák ve své práci *Okres Sedlčanský*. Náležela do něho farní benefícia Sedlčany, Počepice, Nechvalice, Obděnice, Krásná Hora, Kamýk, Skrýšov, Dublovice, Jesenice, Petrovice, Chlum a Kosova Hora.⁷² Farní benefícia sedlčanského okresu popsal také Antonín Podlaha v *Posvátných místech království českého*.⁷³ Ve své práci nazývám takto vymezené území kolem Sedlčan, Sedlčanskem. Tvořilo nejužší zázemí města Sedlčany, jehož církevní poměry chci vysledovat. Pro snadnou přehlednost a vzorovost přikládám do přílohy jak církevní mapu s výřezem Vltavského děkanátu⁷⁴ tak i mapu Sedlčanska⁷⁵ a blízkého okolí.

Nejbližší a nejvýznamnější kláštery ve zdejším regionu byly dva: v Louňovicích⁷⁶ (klášter bílých premonstrátů) a v Milevsku⁷⁷ (klášter premonstrátů). První se datuje k roku 1149 a druhý k roku 1184. Měly význam pro široké okolí, nechávaly ze svých pozic budovat kostely, mnohdy do nich dosazovaly duchovní a dohlížely na správu jimi vybudovaných kostelů.

---

⁶⁹ RDP, XXII., Praha 1873, s. 60 - 61.

⁷⁰ tamtéž, s. 61 – 62.

⁷¹ HLEDÍKOVÁ Zdeňka, JANÁK Jan, DOBEŠ Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, s. 273.

⁷² VLASÁK Antonín Norbert, *Okres Sedlčanský, Nástin historicko-archeologický*, Praha 1876, s. 11.

⁷³ PODLAHA A., *Posvátná místa království českého*, Praha 1912.

⁷⁴ Viz. obrazová příloha

⁷⁵ Viz. obrazová příloha

⁷⁶ FOLTÝN D., SOMMER P., VLČEK P., *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997, s. 153 a s. 352-354.

⁷⁷ FOLTÝN D., SOMMER P., VLČEK P., *Encyklopedie*, s. 152 a s. 364-370.

IV. 1. Církevní situace v Sedlčanech

Sedlčany patřily k proboštvství vyšehradskému, to pravděpodobně založilo i místní kostel sv. Martina, zbudovaný v románském stylu.⁷⁸ Jednalo se o dobu konce třetí čtvrtiny 13.století, tedy o dobu vlády pánů z Hradce.⁷⁹ Z jejich popudu tedy kostel stavěn nejspíš nebyl, ale na stavbu pravděpodobně dohlíželi. Bližší a konkrétní údaje však o okolnostech založení kostela a o jeho raném fungování doložitelné nejsou. O jeho gotickou přestavbu se zasloužili bratři Rožmberkové. Petru a Janovi z Rožmberka se Sedlčany dostaly pod správu roku 1374 a hned v tom roce začali s výstavbou nového kostela na místě toho starého. To dokládají při pozdějších opravách nalezené opracované kameny ve zdivu, patrně trosky dřívější stavby, kterých bylo užito při budování nového kostela jako staviva.⁸⁰ Popisu kostela jsem se již věnovala v kapitole o církevních památkách města. Kromě kostela sv. Martina stála v Sedlčanech ještě kaple neznámého původu s názvem „Církvička“, již se v novověku využívalo spíše k modlitbám a zastávkám při procesích a slavnostech jako modlitební kaple. Původně snad dřevěná, v roce 1734 přestavěna na kostel v barokním slohu, jenž pak zastával funkci hřbitovního kostela. A tuto funkci zastává dodnes.⁸¹

IV.1.1. Faráři v Sedlčanech

Jmenovitě prvním známým farářem či plebánem v Sedlčanech byl podle Habarta kněz Hostislav, který v roce 1352 vyměnil své místo s knězem Verenherem od kostela sv. Havla v Praze, aby mohl zastávat kanovníctví při kapitule sv. Jiří. Po Verenherovi byl plebánem do roku 1360 Jan, dále pak Oldřich, který zemřel roku 1364.⁸² Právě v tom roce je doložen nástup klerika Vyšemíra z Blatnice pod patronátem bratří Petra, Jošta, Oldřicha a Jana z Rožmberka.⁸³ Farář Vyšemír uskutečnil se svolením svých patronů Petra a Jana z Rožmberka směnu s Otmarem, farářem v Blovicích roku 1379.⁸⁴ V roce 1390 byl k farnímu kostelu presentován Mikuláš, syn Ondřeje z Bavorova, po smrti Otmara, pod patronátem Jindřicha z Rožmberka.⁸⁵ Mikuláš měl s kosohorským farářem nějaký spor, ten

---

⁷⁸ HELLER L., SOUČEK B., *Kříž a kalich*, s. 7.

⁷⁹ PÁV J., *Průvodce Sedlčany*, s. 8.

⁸⁰ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 72.

⁸¹ HELLER L., SOUČEK B., *Kříž a kalich*, s. 7.

⁸² HABART Č., *Sedlčansko*, díl 4., s. 268.

⁸³ Lib. Conf. I/2, 38-39.

⁸⁴ Lib. Conf. III-IV, 1378.

⁸⁵ LC V, 9.

prohrál a musel 11. ledna 1393 zaplatit do 14 dnů 12 grošů pod trestem exkomunikace.⁸⁶ V roce 1402 byl k sedlčanskému kostelu presentován mistr Mikuláš Velčín, doktor medicíny, jenž nastoupil po smrti Mikuláše pod patronátem Jindřicha z Rožmberka.⁸⁷ Mikuláš Velčín si zjednal dva zástupce, aby za něho vedli duchovní správu a sám zůstal v Praze.⁸⁸ Sedlčanským farářem dlouho nezůstal. V roce 1407 se po něm připomíná sedlčanský farář Štěpán (je možné, že to byl jeden ze zástupců, doklad k této domněnce však není), jenž směnil své místo s Křečovickým farářem Vlaškem se souhlasem Jindřicha z Rožmberka.⁸⁹ Kněz Vlašek setrval v Sedlčanech do roku 1417, kdy beneficium směnil s kovářovským farářem Petrem.⁹⁰ Samostatný zápis o nástupu Petra Kovářovského se v konfirmačních knihách nevyskytuje, o jeho nástupu na sedlčanskou faru se dozvídáme pouze ze zápisu o Kovářově. A teprve až ze zápisu k nástupu Mikuláše ze Sedlčan na sedlčanskou faru se dozvídáme datum Petrova úmrtí. V roce 1424 po smrti Petra Kovářovského byl k sedlčanskému kostelu presentován se souhlasem Oldřicha z Rožmberka klerik Mikuláš ze Sedlčan.⁹¹

Tab. 1: Obsazení farářského místa v kostele v Sedlčanech

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Hostislav				Habart, IV., s. 268.	1352
1352	Verenher od sv. Havla v Praze	permutace s Hostislavem			Habart, IV., s. 268	
	Jan				Habart, 4. díl, s. 268	1360
1360	Oldřich				Habart, 4. díl, s. 268	† 1364
1.3. 1364	Vyšemír z Blatnice	po smrti Oldřicha	Petr, Jošt, Oldřich z Rožmberka	plebán v Kosově Hoře	LC I/2, 38-39	permutace do Blovic 1379
30. 9. 1379	Otmar farář v Blovicích	permutace s Vyšemírem	Petr a Jan z Rožmberka		LC III-IV, 115	† 1390
14.5. 1390	Mikuláš, syn Ondřeje z Bavorova	po smrti Otmara	Jindřich z Rožmberka	plebán v Doudlebicích	LC V, 9	† 1402
8.4. 1402	Mistr Mikuláš Velčín	po smrti Mikuláše	Jindřich z Rožmberka		LC VI, 75-76	
1402-1407	2 zástupci Velčina				Habart, 4. díl, s. 268	
	Štěpán				LC VI, 198	1407 permutace do

⁸⁶ HABART Č., *Sedlčansko*, s. 268.

⁸⁷ LC VI, 75-76.

⁸⁸ HABART Č., *Sedlčansko*, s. 268.

⁸⁹ LC VI, 198.

⁹⁰ LC VII., 230.

⁹¹ LC VIII., 1424.

						Křečovic
20.1. 1407	Vlašek Křečovický	permutace se Štěpánem	Jindřich z Rožmberka	plebán v Knínu	LC VI, 198	1417 permutace do Kovářova
26.4. 1417	Petr Kovářovský	permutace s Vlaškem			LC VII, 230	† 1424
10.11.1424	Mikuláš ze Sedlčan	po smrti Petra	Oldřich z Rožmberka	plebán v Černilově	LC VIII-IX, 88	

Roku 1383 bylo v sedlčanském kostele bratry Petrem a Janem z Rožmberka při oltáři svaté Kateřiny zřízeno kaplanství, k němuž pánové z Rožmberka vykonávali podací právo. Toho samého roku byl za kaplana ustanoven kněz Kříž.⁹² V roce 1405 obdržel po smrti Kříže místo kaplana, Michal ze Záhořan se souhlasem Jindřicha z Rožmberka.⁹³ Roku 1409 se dalším kaplanem stal Jan ze Sedlčan kvůli smrti Michala ze Záhořan, pod patronátem Jindřicha z Rožmberka.⁹⁴

Tab. 2.: Obsazení místa kaplana při oltáři sv. Kateřiny ve farním kostele v Sedlčanech

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
1383	Kříž				LE II, 214, VI, 188	1405
13.4. 1405	Michal ze Zahořan	po smrti Kříže	Jindřich z Rožmberka		LC VI, 155	† 1409
29.11.1409	Jan ze Sedlčan	po smrti Michala	Jindřich z Rožmberka	plebán v Kosově Hoře	LC VI, 280	

Záznamy o obsazení benefícia v Sedlčanech jsou téměř úplné. Nástup nových farářů následuje po uvolnění místa předešlým držitelem, pouze u faráře mistra Mikuláše Velčina nevíme přesně, dokdy se na sedlčanské faře zdržel. Ze záznamu v konfirmačních knihách máme zprávu, že po něm nastoupil jistý Štěpán, není však známo kdy. Dalším datově doloženým je až Vlašek Křečovický roku 1407. Délka funkčního období jednotlivých farářů je patrná z tabulky, určit ho lze jen u těch, u kterých známe jak dobu příchodu na faru tak i odchodu. Lze tak říci, že v průměru na farářích zůstávali asi 13 let. Kněží byli na sedlčanskou faru presentováni z blízkého či vzdálenějšího okolí, avšak ve všech případech z oblastí náležících do vltavského děkanátu. Nejčastější příčinou změn obsazení benefícia v Sedlčanech bylo uvolnění místa způsobené smrtí předchozího faráře, nicméně hned dalším, poměrně častým důvodem je směna (permutace) kněží. V takových případech převažuje odchod farářů na jiné území, avšak stále v oblasti vltavského děkanátu. Podle register

⁹² LE II., 214, VI., 188 b.

⁹³ LC VI., 155.

⁹⁴ LC VI., 280.

papežských desátků se ze sedlčanského benefícia platilo 24 grošů, platby jsou doloženy pro roky 1369, 1384, 1385, 1399 a 1405.⁹⁵ Tato částka se řadí spíše k těm vyšším, je tedy patrné, že místní benefícium si nevedlo finančně špatně, když bylo schopno beze změny po tolik let odvádět takto vysoký desátek.

U jednotlivých farářů v Sedlčanech se s titulem z vysoké školy vyskytuje pouze jeden, a sice mistr Mikuláš Velčín. Z konfirmačních knih se dozvídáme, že byl mistrem v lékařství. Titul bakaláře obdržel roku 1383, doktorem medicíny se připomíná již 8.8. 1402,⁹⁶ to je nejpozdější datum, kdy mohl titul obdržet. V únoru roku 1408 se vzdal fary v Radotíně, kterou pravděpodobně dříve směnil za faru sedlčanskou.⁹⁷ V květnu toho samého roku se uvádí jako oltářník u sv. Víta v Praze⁹⁸. Doložitelný je také jako kanovník u sv. Apolináře v roce 1407.⁹⁹

Co se týče patronátu v městě Sedlčany, byl plně v rukou panů z Rožmberka Řadí se tedy do kategorie patronátu šlechtického. Kromě patronátu k farnímu kostelu měli páni z Rožmberka patronátní právo i k oltáři. Jeho existence tedy nijak nesouvisí s iniciativou měšťanů a nemají tudíž prostor k působnosti. Krátce po roce 1415 se stejně jako v jiných městech začalo i v Sedlčanech a jejich okolí ujímat Husovo učení. O něm blíže pohovořím až v další kapitole. Zde se však patří uvést, že změny v náboženském smýšlení jistě sehrály roli i v obsazení sedlčanské fary. Sám poručník Čeněk z Vartenberka a z Veselí zatím nezletilého Oldřicha z Rožmberka a i Oldřichova matka byli v roce 1417 husitskému smýšlení nakloněni. Proto 17. června 1417 Čeněk z Vartenberka nechal jménem Oldřichovým vyhlásit na všech panstvích Rožmberků, že faráři mají povinnost podávat večeři Páně jen pod obojí způsobou, a pokud nebudou chtít uposlechnout, mají svá místa směnit s jinými faráři, smýšlejícími prohusitsky.¹⁰⁰

Z tabulky je dobře zřetelné, že právě v této době, v roce 1417 byla skutečně směna na sedlčanské faře provedena. Jednalo se o kněze Vlaška Křečovického, jenž permutoval s Petrem Kovářovským. Z toho lze usuzovat, že se novému nařízení nechtěl podrobit, a proto byl nucen ze sedlčanské fary odejít. Petr Kovářovský na svém novém místě setrval až do své smrti roku 1424, tedy i přes nástup Oldřicha z Rožmberka, který v roce 1420 ustoupil společně se svým strýcem Čeněkem z Vartenberka z husitské víry a dal opět kázat pouze vyznání katolické. Začal s donucováním husitských kněží, aby se zřekli kalicha, a v případě,

---

⁹⁵ RDP, s 62.

⁹⁶ TRÍŠKA Josef, *Životopisný sborník předhusitské pražské univerzity 1348-1409* UK, Praha 1981, s. 425.

⁹⁷ LC VI, 237.

⁹⁸ TADRA, Soudní akta VI, č. 340, s. 267.

⁹⁹ TOMEK, DP, V, 240.

¹⁰⁰ HABART Č., *Sedlčansko*, 4. díl, s. 269.

že nechtěli uposlechnout, věznil je na svých hradech. Sedlčanský farář Petr byl tedy nejspíše podle vůle svého pána opět katolickým farářem, stejně tak jeho nástupce Mikuláš, klerik ze Sedlčan od roku 1424.¹⁰¹ Je jisté, že tyto vynucené náboženské proměny nezůstaly bez odporu. O tom však pohovořím až v další kapitole.

IV.2. Církevní situace v Počepicích

První zpráva o kostele v Počepicích se datuje k roku 1352.¹⁰² Z register papežských desátků se také dozvídáme, že v tomto roce kostel odváděl desátek ve výši 24 grošů. Jde o kostel sv. Jana Křtitele, původně postavený v gotickém slohu.¹⁰³ Založen byl nejspíš ve 13.století domácimi rytíři Počepickými z Počepic. Od roku 1382 se stal spolupatronem Purkart Strnad z Janovic na Vysokém Chlumu. Toho samého roku si na králi vyprosil podací právo nad kaplanstvím v Počepicích (oltář sv. Panny Marie při kostelu v Počepicích), které pro něj bylo důležité, protože Chlumecký bývá k Počepicím přifařen. Podací právo na kostel v Počepicích si však ubránili držitelé vsi, panošové Volkéř, Linhart a Dík.¹⁰⁴ Ten zemřel před rokem 1389, nechal po sobě sirotky, ti pak s Linhartem, Volkéřem a Odolenem podávali kněze a společně s vrchností Chlumeckou byli patrony místního kostela.¹⁰⁵

Purkart z Janovic měl tři syny. Nejstarší Jiřík byl mezi roky 1399-1418 proboštem Pražského kostela. Jan byl boleslavským proboštem, spravoval Chlumecký a v roce 1404 byl spolupodacím v Počepicích. Petr a Jan měli podepsat stížný list do Kostnice. Později Petr přistoupil k panské jednotě a bojoval u Lipan a uznal císaře Zikmunda.¹⁰⁶ Roku 1474 přešlo chlumecké patronství nad Počepicemi z rodu pánů z Janovic na Lobkovice.¹⁰⁷

---

¹⁰¹ HABART Č., *Sedlčansko*, 4. díl, s. 269.

¹⁰² RDP, s. 62.

¹⁰³ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 71.

¹⁰⁴ TADRA, Soudní akta II, 338, 386.

¹⁰⁵ SEDLÁČEK August, *Hrady, zámky a tvrze království českého*, díl XV., Praha 1998, s.149.

¹⁰⁶ SEDLÁČEK A., *Hrady, zámky*, s. 135.

¹⁰⁷ HELLER L., SOUČEK B., *Kříž a kalich*, s.13-14.

IV.2.1. Faráři v Počepicích

První doložitelný farář je Přibík nebo Přibislav k roku 1368. Na faře působil až do své smrti, tedy do roku 1393.¹⁰⁸ S velkou pravděpodobností patřil k rodu vladyků v Obděnicích, protože jeho jméno je v roce 1369 a 1376 uvedeno mezi patrony, kteří obsazovali tamní faru.¹⁰⁹ Po jeho smrti roku 1393 je presentován Jakub z Volyně se souhlasem Purkarta z Janovic, Volkěře, Linhart, Odolena a Díka. Na faře setrval do roku 1404, kdy odešel z důvodu rezignace.¹¹⁰ Proto toho roku nastoupil na místní faru Martin presentován Janem z Janovic, Volkěřem, Linhartem a Díkem, poslední zmínka o něm se datuje k roku 1407.¹¹¹

Tab. 3: Obsazení farářského místa v kostelu v Počepicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
1368	Přibík				LC I/2, 111	† 1393
26.3. 1393	Jakub z Volyně	po smrti Přibíka	Purkart z Janovic, Volkěř, Linhart, Odolen, Dík		LC V, 159	1404 rezignace
30.8. 1404	Martin	rezignace Jakuba	Jan z Janovic, Volkěř, Odolen, Linhart, Dík		LC VI, 126	1407 ¹¹²

V kostele v Počepicích bylo zřízeno ještě jedno beneficium, a sice oltářnictví Panny Marie. Do roku 1368 zde funkci oltářníka, nebo kaplana vykonával Tomáš, jenž toho roku rezignoval a na jeho místo byl presentován Blažej z Krásné Hory se souhlasem počepického plebána Přibíka.¹¹³ Blažej zemřel roku 1395 a na jeho místo nastoupil Jan ze Sedlčan, presentovaný Purkartem z Janovic.¹¹⁴ Děťřich z Janovic, sídlem v Náchodě, daroval roku 1407 pro toto kaplanství domek v Počepicích, aby v něm bydlel kaplan, s podmínkou, že budou každého dne slouženy tři mše svaté.¹¹⁵

¹⁰⁸ LC I/2, 111.

¹⁰⁹ LC II, 20 a III-IV, 51.

¹¹⁰ LC V, 159.

¹¹¹ LC VI, 126.

¹¹² TADRA, Soudní akta V., 334.

¹¹³ LC I/2, 111.

¹¹⁴ LC V, 211.

¹¹⁵ LC V, 729.

Tab. 4: Obsazení místa kaplana při oltáři sv. Panny Marie v Počepicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Tomáš				LC I/2,111	1368 rezignace
4.12. 1368	Blažej z Krásné Hory	rezignace Tomáše	plebán Přibík Počepický		LC I/2,111	† 1395
13.2. 1395	Jan ze Sedlčan	po smrti Blažeje	Purkart z Janovic		LC V, 211	

Kromě oltáře sv. Panny Marie bylo v Počepicích zřízeno ještě jedno kaplanství sv. Jana Evangelisty. V roce 1385 Volkéř, Linhart a Dík k němu hájili svoje patronátní právo proti Purkartovi z Chlumu a Janovic.¹¹⁶ Tento spor skončil v jejich prospěch a již roku 1386 presentovali k tomuto oltářnictví kněze Linharta.¹¹⁷ Oltářník Linhart zemřel v roce 1391 a na jeho místo nastoupil Tomáš z Nechvalic se souhlasem Volkéře, Linharta a Díka.¹¹⁸ Oltářnictví opustil až roku 1398 z důvodu rezignace, načež se jako další v pořadí ujal kaplanství Kříž ze Sedlčan, presentovaný Linhartem a Mikulášem Odolenem z Počepic a Petrem z Petrovic.¹¹⁹ Pro toto kaplanství darovala paní Mila, vdova po Volkéři z Počepic roku 1404 důchod 30 grošů s podmínkou, že se zde odslouží každoročně 30 mší zádušních. Mimo to ještě roku 1406 věnovala pole se závazkem, aby kaplan každý rok jednoho dne pohostil tři chudé.¹²⁰ Roku 1410 obdaroval ten samý oltář panoš Jan z Votic společně se svým bratrem Rackem. Darovali roční důchod jednu kopu grošů s podmínkou, aby kaplan Kříž a jeho nástupci každý rok přibrali k sobě tři jiné kněze a v počepickém kostele pak konali anniversarium pro spásu jejich předků. Každý z těchto kněží měl sloužit jednu zádušní mši, načež kaplan měl ty kněze a ještě sedm chudých pohostit. Kromě toho byl ještě kaplan zavázán sloužit 30 svatých mší.¹²¹ Toho samého roku (1410) věnoval Petr z Petrovic, poručník Bolesuda, syna zesnulého Díka z Počepic 25 grošů ročního důchodu se závazkem jednoho anniversaria za spásu zmiňovaného Díka a jeho manželky Anny. Při té příležitosti mělo být pohoštěno šest chudých.¹²²

¹¹⁶ TADRA, Soudní akta II, 338, 353.

¹¹⁷ Tamtéž, 386.

¹¹⁸ LC V, 83.

¹¹⁹ LC V, 298.

¹²⁰ LE V, 606.

¹²¹ PODLAHA A., *Památná místa*, s. 65. Autor odkazuje na LE VIII., 96b (rkp v kap. knihovně)

¹²² PODLAHA A., *Památná místa*, s. 65. Autor odkazuje na LE VIII., 98a (rkp. v kap. knihovně)

Tab. 5: Obsazení místa kaplana při oltáři sv. Jana Evangelisty v Počepicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
1386	Linhart		Volkéř, Linhart, Dík		soudní akta II, 386	†1391
16.7. 1391	Tomáš z Nechválíc	po smrti Linharta	Volkéř, Linhart, Odolen		LC V, 83	1398 rezignace
16.1. 1398	Kříž ze Sedlčan	rezignace Tomáše	Mikuláš Odolen a Linhart z Počepic, Petr z Petrovic	plebán v Nechvalicích	LC V 298	

Řada kněží presentovaných v Počepicích plynule navazuje, nechybí nám tedy záznamy. Většinou na faru přicházeli z blízkého okolí, z lokalit vltavského děkanátu, pouze Jakub z Volyně oblastí původu spadá do děkanátu volyňského. Příčiny ukončení působení farářů v Počepicích byly častěji způsobeny smrtí než rezignací. Plebánskou funkci vykonávali faráři v Počepicích průměrně 13 let.

Podle záznamu v registrech papežských desátků kostel v Počepicích odváděl stejnou částku 24 grošů v rocích 1369, 1384, 1385, 1399 a 1405. Patronát nad Počepicemi měli místní panošové, tedy nižší šlechta. Pokud bych měla porovnat faru v Sedlčanech a v Počepicích, rozdíl jsou v počtu farářů, Sedlčany jich měly více, dále pak tam probíhaly na rozdíl od Počepic permutace a Sedlčany měly zřízeno jen jedno kaplanství na rozdíl od Počepic. Desátek i průměrná funkční doba knězů je prakticky stejná. V Počepicích nebyl v záznamech doložen žádný kněz s vysokoškolským titulem.

IV. 3. Církevní situace v Nechvalicích

První zmínka o kostele v Nechvalicích se váže k roku 1352.¹²³ Tehdy měl kostel odvádět 11 grošů papežského desátku. Tento údaj jsem však v registrech nenalezla. Kostel byl zasvěcen svatému Mikuláši, původně postaven v románském stylu, poté přestavěn do slohu gotického.¹²⁴ Nechvalice leží jižně od Sedlčan, z původní tvrze se nezachovalo nic. Držitelé Nechvalic ve 14. století byli páni z Janovic a Olbramovic, ve svém erbu měli orlici. V roce 1370 byly Nechvalice v držení Diviše, Přibíka a Vavřince, snad bratrů, po jejich smrti jen

¹²³ RDP, s. 62. Podle Podlahy a Vlasáka se jedná o rok 1350, ale tady se jedná zjevně o tiskový omyl, RDP začínají rokem 1352.

¹²⁴ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 52.

samotného Diviše a po něm jeho synů, ale kromě nich se připomínají i jiní.¹²⁵ Například v roce 1380 Racek, roku 1382 Aleš s bratrem Půtou z Chvalova. Soběhrd a Bohuslav, synové Diviše se připomínají k roku 1378.¹²⁶ Společně s Mikulášem z Libčic drželi patronátní právo ke kostelu v Nechvalicích, jak je patrné z tabulky a záznamů konfirmačních knih.

IV.3.1. Faráři v Nechvalicích

V roce 1363 Nechvalický farář neznámého jména uváděl do úřadu nového faráře do Chýžky.¹²⁷ Prvním jmenovitě doložitelným nechvalickým farářem byl Racek (Raczko). V roce 1370 byl presentován po smrti jistého Přibíka se souhlasem Přibíka a Vavřince, svou funkci opustil až svou smrtí roku 1398.¹²⁸ V tomto roce ho nahrazuje Jan z Nechvalic, jenž byl presentován pány Soběhrdem a Boleslavem z Nechvalic a Mikulášem z Libčan a naposled je zde připomínán v roce 1408.¹²⁹

Tab. 6.: Obsazení farářského místa v kostele v Nechvalicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
1363	anonym	exekutorem v Chýšce			LC I/2, 9	
	Přibík				LC II, 25	† 1370
11.3. 1370	Racek (Raczko)	po smrti Přibíka	Přibík a Vavřinec		LC II, 25	† 1398
4.1. 1398	Jan z Nechvalic	po smrti Racka	Soběhrd a Bohuslav z Nechvalic, Mikuláš z Libčan		LC V, 297	1408

Při Nechvalickém kostele bývalo kaplanství, ke kterému v roce 1378 vykonávali podací právo Heyne, farář Janovický a Diviš, panoš z Nechvalic spolu se svými syny. V tom roce presentovali nového kaplana kněze Jana ze Soběslavi, jenž nahradil dosavadního kaplana Jana, který odešel na faru do Velkého Chvojna.¹³⁰

¹²⁵ SEDLÁČEK A., *Hrady, zámky*, s. 150.

¹²⁶ TADRA, Soudní akta I, 280, 283, 286.

¹²⁷ LC I/2, 9.

¹²⁸ LC II, 25.

¹²⁹ LC V, 297.

¹³⁰ LC III-IV, 93.

Tab. 7: Obsazení místa kaplana při stálém oltářnictví v Nechvalicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Jan				LC III-IV, 93	1378 rezignace, odchod do Velkého Chvojna
30.6.1378	Jan ze Soběslavi	rezignace Jana	Heyne, Janovický farář, Diviš se syny		LC III-IV, 93	

Z doby husitské ani předbělohorské se nám nedostává žádných zpráv o obsazení Nechvalické fary, záznamy jsou tedy velmi skrovné. Z nich lze pouze poukázat na šlechtický patronát. Průměrná doba, po kterou ve své funkci kněží zůstávali byla zhruba 13 let. Nejčastější příčinou ukončení jejich působení na faře byla smrt. Heller ve své práci uvádí, že není sporu o to, že Nechvalice v době husitství přijaly toto učení. To by měl podle výkladu Hellera a Součka dokládat fakt, že po vyhnání kališnických kněží po Bílé hoře byla fara dlouho neobsazena, protože v této lokalitě byl nedostatek prokatolických duchovních.¹³¹ To podle mého názoru není příliš pádný argument, kněží mohli konvertovat až pod vlivem reformace a proto toto tvrzení pouze uvádím a neztotožňuji se s ním.

IV. 4. Církevní situace v Obděnicích

Obděnice leží jižně od Sedlčan. První písemná zmínka o nich se datuje k roku 1352 a je zaznamenána v rejstříku papežských desátků.¹³² Tamější kostel byl vystavěn v románském slohu, jeho zakladatelem byl nejspíš vladyka Martin z Obděnic. Ten je podepsán roku 1219 jako svědek na listině darované Přemyslem Otakarem I. milevskému klášteru.¹³³ V následujícím období byly Obděnice v držení rodu, jenž měl ve štítě pintu. V letech 1369 a 1376 podávali členi tohoto rodu faráře k faře v Obděnicích. Jmenovitě lze doložit Přibíka a Mrakeše, Ješka, Rynarta, Zdeňka a Petra. Připomíná se ještě jeden Přibík z jiného rodu, jež měl ve znaku ptačí pazoury. Kromě Přibíka a onoho rodu z Obděnic se vyskytoval v Obděnicích ještě jistý Oldřich.¹³⁴ Když rod vladyk z Obděnic během 15. století vymřel, připadly jejich statky na pány z Říčan, kteří se připomínají i v souvislosti s Kosovou Horou a

¹³¹ HELLER L., SOUČEK B., *Kříž a kalich*, s. 14.

¹³² PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 53.

¹³³ Tamtéž, s. 14.

¹³⁴ SEDLÁČEK A., *Hrady, zámky*, s. 147.

obsazovali tamní kostel faráři pod obojí. S velkou pravděpodobností se tak dělo i v Obděnicích.¹³⁵

IV. 4. 1. Faráři v Obděnicích

V roce 1369 byl na obděnickou faru presentován Jindřich z Kuní se souhlasem Přibíka a Mrakeše z Obděnic, Zdeňka a Jaroše z Kuní, Markvarda z Nosetína, Přibíka z Těchařovic, Bohuňka ze Živořic a dalších panošů, jež uvedu v tabulce.¹³⁶ Kdy Jindřich z Kuní ve funkci faráře v Obděnicích skončil, nevíme. Dalším připomínaným knězem zde byl jistý Doník, jenž místo zastával do roku 1376. Právě v tomto roce byl na faru presentován Jindřich z Neveklova z důvodu rezignace a permutace s již zmíněným Doníkem. Patroni u této směny byli opět panoši z Obděnic a okolních statků, jako patron se zde připomíná také počepický plebán Přibík.¹³⁷ Ukončení působení Jindřicha opět neznáme. Po něm se na faře objevuje jistý Linhart, po jehož smrti roku 1418 je k faře presentován Kříž z Počepic, o němž jsem již pohovořila výše. Nejprve byl presentován vdovou Kuneše z Kuní, což se stalo 5. listopadu toho roku v době nešpor v přítomnosti farářů v Hostinného a z Trutnova; tehdy se presentace stala pravděpodobně ústně.¹³⁸ Písemný záznam druhé presentace je uveden se souhlasem patronů Oldřicha z Bukovan s bratry a Oldřicha z Obděnic.¹³⁹ V dalším období není o obděnické faře žádných záznamů, prý tu byli od husitských dob až do roku 1624 obsazováni nekatoličtí kněží.¹⁴⁰

Tab. 8: Obsazení farářského místa v kostele v Obděnicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Hynek				LC II, 20	1369
20.12.1369	Jindřich z Kuní	po smrti Hynka	Přibík a Mrakeš z Obděnic, Zdeňk a Jaroš z Kuní, Markvard z Nosetína, Přibík z Těchařovic, Bohuněk ze Živořic, Zdeňk a Hynek ze Rtišovic, Přibík plebán Počepický,		LC II., 20	

¹³⁵ HELLER L., SOUČEK B., *Kříž a kalich*, s.14.

¹³⁶ LC II, 20.

¹³⁷ LC III-IV, 51.

¹³⁸ LC VII., 273.

¹³⁹ LC VII., 273-274.

¹⁴⁰ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 53.

			Ješek, Rynard, Přibík, Zdeněk, Petr a dědici Dobše z Podhájí			
	Doník				LC III-IV, 51	1376 rezignace, permutace
31.3.1376	Jindřich z Neveklova	rezignace, permutace s Doníkem	Titíž výše		LC III-IV, 51	
	Linhart				LC VII, 273-274	† 1418
7.10. 1418	Kříž z Počepic	po smrti Linharta	Oldřich z Bukovan s bratry, Oldřich z Obděnic		LC VII, 273-274	

Při kostele v Obděnicích nebylo zřízeno žádné kaplanství. Záznamy o obsazení farního benefícia nejsou příliš bohaté, zpráv je málo. Usuzovat se dá pouze na šlechtický typ patronátu místních vladyckých rodů; patronátní právo bylo rozděleno mezi řadu členů, kteří jsou v záznamech velmi početně zastoupeni. Patronát je vícečetný, podle Sedláčka se snad mohlo jednat o více větví jednoho či dvou rodů. Kněží, kteří byli na faru dosazováni, přicházeli z blízkého z okolí vltavského děkanátu. Z register papežských desátků se dozvídáme, že obděnický kostel odváděl stálou částku 9 grošů a to v letech 1369, 1384, 1385, 1399 a 1405.¹⁴¹ Lze ho tedy označit za jedno z chudších beneficií v děkanátu. Z mnou sledovaných lokalit je nejchudším beneficiem.

IV. 5. Církevní situace v Petrovicích

První zmínka o farním kostele v Petrovicích se vztahuje k roku 1352 a je doložena v rejstříku papežských desátků.¹⁴² Jedná se o kostel svatého Petra a Pavla, původně postavený v románském slohu, v 18. století částečně zbarokizovaný.¹⁴³ Patrony na petrovickém území byli vladykové z Petrovic. Nejstarší jmenovitě doložitelný vladyka je Rostislav, žatecký děkan, jenž zemřel v roce 1347. Zda vlastnil patronátní právo, není nikde doloženo. Jeho sestra byla abatyší v klášteře sv. Jiří.

¹⁴¹ RDP s. 62.

¹⁴² PODLAHA A., *Posvátná místa*, s.58.

¹⁴³ Tamtéž, s. 62.

IV. 5. 1. Faráři v Petrovicích

V roce 1365 byl k místní faře presentován Přibík ze Zaječí z olomoucké diecéze. Nastoupil kvůli rezignaci jistého Zdeňka, se souhlasem Přibíka, Onše, Plucka a Ješka z Petrovic. Ve své funkci setrval do své smrti, roku 1398.¹⁴⁴ V tom roce na faru přišel Racek (Raczko), vikář při chrámu sv. Víta v Praze, a byl presentován panoši Hrochem z Krašovic, Budivojem, Jiřím a Petrem z Petrovic, Janem a Fraňkem z Kuniček. Na faře zůstal do roku 1402, kdy z místa rezignoval.¹⁴⁵ Když se jednalo o jeho nástupci, vznikla mezi patrony rozepře. Vytvořily se dvě skupiny a každá navrhovala někoho jiného. První skupinu tvořili Oneš z Květuše, Hedvika, vdova po Bernardovi z Kunic, Jan Fraňků a Petr Bernardů z Kunic,; navrhovali Jana řečeného Zuba z Bystřice. Spor skončil ve prospěch druhé skupiny, kterou tvořili panoši Jan Otrad z Otradovic, Petr z Petrovic, Hroch z Krašovic, a Budil z Petrovic; v roce 1402 byl jimi presentován Jan řečený Mašovec (rektor špitálu v Ústí nad Lužnicí).¹⁴⁶ Jan Mašovec ve své funkci petrovického faráře setrval sedm let a pak podal rezignaci. V roce 1409 na jeho místo nastoupil mistr Jan Kardinál, bakalář církevního práva a mistr svobodných umění, patrony byli Otík Rus na Zelči, Petr Mikuláš řečený Vidlák a Pešík z Petrovic.¹⁴⁷ V roce 1413 odstoupil ze svého místa rezignací a permutoval s nově nastoupeným farářem mistrem Ondřejem z Brodu, toho času plebánem v Nebuželi se souhlasem Petra z Petrovic, Petra Kamíčka, Mikuláše řečeného Vidlák a Petra Trucha z Petrovic.¹⁴⁸ Na faře však nejspíš ani nepůsobil, po pouhých deseti dnech rezignoval, a na jeho místo se vrátil opět mistr Jan Kardinál se souhlasem těch samých patronů jmenovaných výše.¹⁴⁹ Hned v roce 1414 byl na petrovickou faru presentován Jeroným z Hořepníka z důvodu rezignace mistra Jana Kardinála. Presentován byl Petrem z Kuní, řečeným Šmahel, Mikulášem Vidlákem z Petrovic, Petrem z Petrovic, Otíkem řečeným Rus a Pešíkem řečeným Trámek.¹⁵⁰ Kněz Jeroným po třech letech rezignoval a na jeho místo byl presentován Petr z Kraselova. Patrony byli Předbořek z Petrovic, Konrád Jedlička, Otík Rus na Zelči, Petr Šmahel z Kuní a Pešík řečený Trámek.¹⁵¹ Petr na petrovické faře setrval až do své smrti, do

---

¹⁴⁴ LC I/2, 68.

¹⁴⁵ LC V, 303.

¹⁴⁶ LC VI, 62 a 63.

¹⁴⁷ LC VI, 259.

¹⁴⁸ LC VII, 86.

¹⁴⁹ LC VII, 89.

¹⁵⁰ LC VII, 113.

¹⁵¹ LC VII, 227.

roku 1424. Toho roku byl ustanoven Prokop z Bechyně, presentován Konrádem Jedličkou z Petrovic, Janem Mokřížem, Petrem z Knínu a Petrem Tůmou z Petrovic.¹⁵²

Tab. 9: Obsazení farářského místa v kostele v Petrovicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Zdeněk				LC I/2, 68	1365 rezignace
23.9.1365	Přibík ze Zaječí	rezignace Zdeňka	Přibík, Onše, Plucek a Ješek z Petrovic	plebán v Krásné Hoře	LC I/2, 68	† 1398
20.4.1398	Racek (Raczko)	po smrti Přibíka	Hroch z Krašovic, Budivoj, Jiří a Petr z Petrovic, Jan a Franěk z Kuní	plebán v Nechválících	LC V,303	1402 rezignace
10.1.1402	Jan řečený Mašovec	rezignace Racka, zvítězil ve sporu patronů	Jan Otrad z Otradovic, Petr z Petrovic, Hroch z Krašovic, Budil z Petrovic		LC VI,62	1409 rezignace
30.3.1409	mistr Jan Kardinál	rezignace Jana	Otík Rus na Želči, Petr Mikuláš Vidlák, Pešík z Petrovic	plebán v Nechvalicích	LC VI,259	1413 rezignace, permutace
7.6.1413	mistr Ondřej z Brodu v Nebužel	permutace s Janem Kardinálem	Petr z Petrovic, Petr Kamíček, Mikuláš Vidlák a Petr Trucha z Petrovic	plebán v Obděnicích	LC VII,86	1413 rezignace
17.6. 1413	mistr Jan Kardinál	rezignace Ondřeje	tíživ	plebán v Obděnicích	LC VII,89	1414 rezignace
20.4.1414	Jeroným z Hořepníka	rezignace Jana	Petr z Kuní, Mikuláš Vidlák, Petr z Petrovic, Otík Rus, Pešík Trámek	plebán v Obděnicích	LC VII, 113	1417 rezignace
14.5.1417	Petr z Kraselova	rezignace Jeronýma	Předbořek z Petrovic, Konrád Jedlička, Otík Rus, Petr Šmahel, Pešík Trámek	plebán v Počepicích	LC VII,227	† 1424
22.6.1424	Prokop z Bechyně	po smrti Petra	Konrád Jedlička, Jan Mokříž, Petr z Knínu a Petr Tůma z Petrovic	plebán v Oslově	LC VIII-X, 83	

Záznamy o obsazení petrovického farního benefícia na sebe plynule navazují. Faráři sem byli dosazováni nejen z vltavského děkanátu, i když tyto lokality převažují. Nejčastějším důvodem jejich odchodu byla rezignace někdy spojená s permutací. Průměrná

¹⁵² LC VIII-X, 83.

délka působení na faře je sice asi deset let, ale reálně farář Příbík zde byl tři desetiletí a naopak mezi léty 1409 – 1414 proběhly na faře čtyři rychle po sobě následující výměny. Důvody častých změn však neznáme. Podle dat lze však usuzovat na jisté neshody související se rozmachem kališnictví. Je velmi pravděpodobné, že právě ty byly příčinou takto rychlých střídání kněží na petrovické faře. Patronátní právo bylo opět v rukou nižší šlechty. Podle register papežského desátku odváděly Petrovice v roce 1369 11 grošů, v roce 1384 15 grošů, v 1385 také 15 grošů, v roce 1399 24 grošů a v roce 1405 12 grošů.¹⁵³ Toto střídání částek není v jiných lokalitách obvyklé. Jako exekutoři jsou uváděni plebáni z okolních blízkých far, nejčastěji z Obděnic.

V této zkoumané lokalitě se uvádějí dva kněží s vysokoškolským titulem. Jde jednak o mistra Ondřeje z Brodu a jednak o mistra Jana Kardinála. V záznamech konfirmačních knih se Ondřej z Brodu označuje pouze jako Andreas nebo Andreas Brada. Že se skutečně jedná o Ondřeje z Brodu dokládá korespondence mezi mistrem Janem Husem a mistrem Janem Kardinálem, v níž se tito jmenovaní radí o směnách far v Petrovicích a Nebuželích, kde v tu dobu působí právě Ondřej z Brodu.¹⁵⁴ Václav Novotný ve svých poznámkách k edici zmiňuje směnu fary v Petrovicích za faru v Nebuželích s Mistrem Ondřejem z Brodu jako prostředek pro identifikaci osob a dataci Husova dopisu. Totožnost Broda s farářem Ondřejem v Nebuželích potvrzuje i Jaroslav Kadlec.¹⁵⁵

Mistr Ondřej z Brodu se stal v roce 1384 bakalářem, v roce 1387 mistrem svobodného umění, působil na artistické fakultě. Od roku 1396 byl děkanem fakulty. V roce 1398 se dal zapsat na právnickou univerzitu, tu však nedokončil a přešel na teologickou fakultu. V roce 1407 působil jako profesor a přednášel ve svatovítské katedrále. Před rokem 1395 přijal kněžské svěcení, postupně držel několik far, od roku 1409 působil jako kanovník ve svatovítském chrámu.¹⁵⁶ V roce 1407 je doložen jako rektor Univerzity Karlovy.¹⁵⁷ Během svého života usiloval o církevní reformu, přátelil se s Mistrem Janem Husem. Společně s ním patřil k vůdcům za českou většinu na Univerzitě. Přátelství s Husem nahradily významné spory, když se Ondřej postavil odmítavě k Viklefovu učení. V roce 1414 rozmnožil svým svědectvím žalobný materiál proti Janovi Husovi, ale do Kostnice svědčit nešel. Doma potíral husitství, především laický kalich zaváděný Jakoubkem ze Stříbra. V roce 1421 odešel do

---

¹⁵³ RDP, s. 62.

¹⁵⁴ NOVOTNÝ VÁCLAV, *M. Jana Husi Korespondence a dokumenty*, Praha 1920, s.169 – 171.

¹⁵⁵ KADLEC Jaroslav, *Studien und Texte zum Leben und Wirken des Prager Magisters Andreas von Brod*, Münster 1982, s. 33.

¹⁵⁶ TRÍŠKA Josef, *Životopisný slovník předhusitské pražské univerzity 1348-1409* UK, Praha 1981, s. 23 – 24.

¹⁵⁷ SVATOŠ Michal, *Dějiny Univerzity Karlovy 1347/8 – 1622*, Praha 1995, s. 291.

Žitavy, od roku 1422 působil na univerzitě v Lipsku, kde 15. října v roce 1425 zemřel.¹⁵⁸ Věnoval se také literární činnosti, podrobný výčet jeho děl lze nalézt v publikaci od Pavla Spunara.¹⁵⁹

Jan Kardinál z Rejnštejna byl významnou osobností. Jeho nástup na právnickou fakultu se připomíná k roku 1394 nebo 1395, je uváděn jako ředitel školy u sv. Jiljí. Mistrem svobodných umění se stal v roce 1404. Byl bakalářem dekretů od roku 1407, stal se poslem krále Václava IV. na koncilu v Pise. Zajímavý je fakt, že podjáhenského svěcení dosáhl až v roce 1410, tedy v průběhu jeho působení na petrovické faře. Jako kněz se připomíná poprvé 17.6. 1413, do této doby tedy dosáhl kněžského svěcení. Za svůj život působil také jako kněz v Janovicích. Je připomínán jako zástupce Univerzity Karlovy na koncilu v Kostnici.¹⁶⁰ Jan Kardinál byl rektorem Pražské Univerzity v letech 1416 – 1417.¹⁶¹ Právě v době jeho působení ve funkci rektora se Univerzita Karlova slavnostním prohlášením přihlásila k myšlence kalicha (10.března 1417).¹⁶² V roce 1428 byl Jan Kardinál jmenován oficiálem arcibiskupského dvora. Byl také literárně činný, je známo několik jeho děl z let 1414-1418, věnovaných obraně nového učení.¹⁶³

O pohnutkách jednotlivých duchovních při rezignaci z benefícia, resp. při rozhodnutí směnit beneficium s jiným kolegou většinou nic nevíme. Skutečnost, že právě u významné osobnosti Jana Kardinála máme při jeho pokusu o výměnu místa s Ondřejem z Brodu dochován jistý komentář v podobě dopisu Jana Husa z června 1413, je mimořádnou příležitostí zamyslet se nad touto otázkou. Kardinálův dotaz s odůvodněním jeho úmyslů dochován není, Husova odpověď říká jen tolik: *o vaší směně se mi zdá podle mého svědomí, že nemáte rozhodně kostel opouštět. Neboť doufám, že jste tam štítem proti Antikristovi. A tak Bůh nařídil, podle mého soudu, aby jako byl v tomto kostele jeden farář nejvyšším nepřítelem slova božího, tak Bůh chce, aby vy jste byl tamtéž přítelem slova božího. O farnících, kteří nechtějí (výměnu) přijmout, ačkoli mají veškeré duchovní zaopatření, čtete u Ezechiela 3⁰ jasnou sentenci k vašemu ospravedlnění.*¹⁶⁴ Z tohoto úryvku není jasné, jaká fáze směny je zde myšlena. Protože Jan Kardinál se na petrovické faře v souvislosti se směnou v červnu objevuje hned dvakrát, jednou při odchodu (7.6.) a jednou při návratu (17.6.). Je otázkou, zda příčinou těchto rychlých výměn byla nespokojenost farníku s Janem Kardinálem v Nebuželi

¹⁵⁸ KADLEC Jaroslav, *Traktát Mistra Ondřeje z Brodu, O původu Husitů*, Tábor 1980, s. 5.

¹⁵⁹ SPUNAR Pavel, *Repertorium Auctorum Bohemorum prorectum idearum post Universitatem Pragensem Conditam Illustrans, Studia Copernicana XXV*, 1985, s. 271 – 286.

¹⁶⁰ TRÍŠKA Josef, *Životopisný slovník předhusitské pražské univerzity 1348-1409* UK, Praha 1981, s. 229

¹⁶¹ SVATOŠ Michal, *Dějiny Univerzity Karlovy 1347/8 – 1622*, Praha, 1995, s. 291.

¹⁶² SVATOŠ M., *Dějiny UK*, s. 97 – 98.

¹⁶³ Výčet děl a doklady k životopisným údajům viz TRÍŠKA J., *Životopisný slovník*, s. 229.

¹⁶⁴ NOVOTNÝ V., M. Jana Husi Korespondence, s. 171, č. 63.

či s Ondřejem z Brodu v Petrovicích a vůbec jaké bylo pozadí těchto výměn. Je snad možné, že farníci odmítali přijmout reformní myšlenky Jana Kardinála. To by pak byl příklad projevu „silné vůle lidu“, což by nebylo zrovna obvyklé. Většinou se spíš počítalo s vůlí patronů. Pokud bychom se ptali na Janovu motivaci k směně s Ondřejem a následnému odchodu do Nebuželí, bylo by vhodné zmínit, že zdejší beneficium odvádělo vyšší částku papežských desátků, a sice 30 grošů, což je částka podstatně vyšší než ta doložená v Petrovicích. Zda odešel tzv. za lepším, či měl jiné důvody, nelze s jistotou říci. Po návratu na Petrovickoou faru zde však již dlouho nezůstal, sotva o rok později z místa rezignoval. Otázkou také zůstává, proč z Nebuželí do Petrovic chtěl odejít Ondřej z Brodu. V každém případě se jedná o zajímavé prostřídání tak dvou odlišných osobností husitské doby.

V Petrovicích bylo zřízeno kaplanství/oltářnictví. Jednalo se o oltář sv. Václava. K němu je dochovaný pouze jeden záznam. V roce 1408 byl presentován za místního kaplana Duchek ze Suché panoši Petrem z Kunína a Pešíkem z Petrovic.¹⁶⁵

Tab. 10: Obsazení místa kaplana při oltáři sv. Václava v Petrovicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Václav				LC VI, 245	1408 rezignace
11.6.1408	Duchek ze Suché	rezignace Václava	Petr z Kunína, Pešík	Plebán v Petrovicích	LC VI, 245	

IV. 6. Církevní situace v Dublovicích

Dublovice se připomínají k roku 1228 mezi statky kláštera benediktinek u sv. Jiří v Praze.¹⁶⁶ Náležela jim pouze část Dublovic. Jiná část Dublovic s podacím právem farního kostela patřila k roku 1367 pánům z Rožmberka a náležela k jejich Sedlčanskému panství.¹⁶⁷ Kostel v Dublovicích je zasvěcen Nejsvětější Trojici.¹⁶⁸ Se Sedlčany měly tedy Dublovice podobný církevní osud, vyznání kalicha zde však prošlo nejasnými otřesy, o nichž nemáme podrobnějších zpráv jako v případě Sedlčan.

¹⁶⁵ LC VI, 245.

¹⁶⁶ RBM I., 336, 380.

¹⁶⁷ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 17.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 24.

IV. 6. 1. Faráři v Dublovicích

Roku 1367 byl na dublovickou faru presentován Litold z Vyhnanic po smrti předchozího kněze Václava. Patrony byli páni z Rožmberka.¹⁶⁹ Nevíme jak dlouho na místě působil, jako další záznam máme až rok 1419, kdy s předchozím dublovickým farářem Bernardem permutoval Vojslav z Keblova se souhlasem Oldřicha z Rožmberka.¹⁷⁰ V roce 1401 v sobotu před sv. Jiřím nějakí zločinci přepadli dublovickou faru, vypálili ji a kněze zajali.¹⁷¹

Tab. 11: Obsazení farářského místa v kostele v Dublovicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Václav				LC I/2, 84	† 1367
8.5.1367	Litold z Vyhnanic	po smrti Václava	páni z Rožmberka	plebán v Sedlčanech	LC I/2,84	
	Bernard				LC VII, 289	1419 permutace do Keblova
4.5.1419	Vojslav z Keblova	permutace s Bernardem	Oldřich z Rožmberka		LC VII, 289	

Zpráv o obsazení benefícia v Dublovicích není mnoho. Vidíme zde ale přímou spojitost se Sedlčany a jejich pány z Rožmberka, kteří i zde vykonávali patronátní právo. Permutace z roku 1419 Bernarda s Vojslavem by mohla naznačovat jistou neochotu dublovického kněze podřídit se Oldřichovu, resp. Čeňkovu rozkazu sloužit kalichu. Nic z toho však nevíme jistě. Dublovice podle rejstříku papežských desátků odváděly stálou částku 36 grošů, a sice v letech 1369, 1384, 1385, 1399 a 1405. Lze tedy říci, že Dublovická fara byla nejbohatší benefícium ze sledované oblasti.

V Dublovicích bylo zřízeno oltářnictví sv. Michaela. Založil ho někdy před rokem 1363 již zmiňovaný plebán Václav a učinil nadání, aby při něm byl kněz – oltářník. Podací právo k tomuto oltáři postoupil pánům z Rožmberka.¹⁷² Kaplanem tu byl kněz jménem Jan, po jehož smrti byl roku 1363 na toto místo presentován Dominik z Újezda na podání Petra, Jošta, Oldřicha a Jana, bratrů z Rožmberka.¹⁷³

¹⁶⁹ LC I/2, 84.

¹⁷⁰ LC VII, 289.

¹⁷¹ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 18. Autor odkazuje na Popravčí knihu pánů z Rožmberka, s. 19.

¹⁷² LE I, 52.

¹⁷³ LC I/2, 28.

Tab. 12: Obsazení místa kaplana při oltáři sv. Michaela v Dublovicích

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Jan		páni z Rožmberka		LE I, 52	† 1363
18.11.1363	Dominik z Újezda	po smrti Jana	Petr, Jošt, Oldřich a Jan z Rožmberka	plebán v Dublovicích	LC I/2, 28.	

IV. 7. Církevní situace v Kosově Hoře

Kosova Hora u Sedlčan byla starodávným dědictvím Vítkovců, z nichž každá větev tu měla nějaký podíl. Jedna větev pocházela od bratrů Jindřicha (1272-1293) a Přibyslava (1283-1322). Ve 14. století se často objevuje jméno Ješka z Kosovy Hory, ten se však o ni nijak nestaral. V roce 1354 měl Kosovu Horu v držení Beneš, který měl i podací právo na zdejší kostel. Toto podací právo přešlo na jeho potomky jen z poloviny, druhá polovina toho práva patřila ke Hrádku. V roce 1367 se v Kosově Hoře připomínají bratři Jindřich, Mutina nebo Mucek, a Jan Němeček, ti uznali, že polovina podacího práva náleží Šimonu Bohuslavovi. Poslední dva jmenovaní bratři měli potomky syny. Mutinův syn, Beneš Mucek se připomíná k roku 1380 mezi zdejšími patrony. Stejně tak syn Jana Němečka, Bernard, byl zdejším patronem jak ke kostelu tak k oltáři v letech 1400-1412. V pozdějších letech se jako spolupatron objevuje Heřman z Hrádku. Zdá se, že Kosova Hora byla připojena k Hrádku a tím lze také vysvětlit, proč se její další držitelé nepřipomínají. Poslední zmínka o pánech z Kosovy Hory se datuje k roku 1420; jmenován je Vítek z Kosovy Hory, jímž ale onen rod vymřel a Kosova Hora přešla pod správu a do držení pánů z Říčan, nejspíše potomků Heřmana.¹⁷⁴ Kostel v Kosově Hoře se datuje k roku 1352 a je zasvěcen svatému Bartoloměji. Z jeho původního starobylého rázu není zachováno téměř nic.¹⁷⁵

IV. 7.1. Faráři v Kosově Hoře

Již v roce 1354 se připomíná první kněz na kosovohorské faře, jménem Petr, presentovaný panem Benešem.¹⁷⁶ Do roku 1367, nevíme odkdy, byl zdejším farářem jistý Znata, kterého nahradil Litold ze Šprymberka. Patrony byli rytíř Šimon z Roztok, panoši Jindřich, Mutina a Jan Němeček z Kosovy Hory.¹⁷⁷ Tehdy bylo dohodnuto, že v příštích

¹⁷⁴ SEDLÁČEK A., *Hrady, zámky*, s. 221.

¹⁷⁵ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 40.

¹⁷⁶ LC I, 31.

¹⁷⁷ LC I/2, 86.

presentacích se budou střídat řečení panošové z Kosovy Hory s řečeným Šimonem, a to mělo platit i pro jeho nástupce.¹⁷⁸ Plebán Litold pocházel ze šlechtického rodu a společně s bratry Závašem, Jindřichem a Petrem vlastnil hrad Šprymberk a v letech 1370 a 1378 se svými bratry vykonával podací právo ke kostelu v Bílenci.¹⁷⁹ V roce 1380 byly neshodou patronů presentováni k faře v Kosově Hoře dva knězi. Jednalo se o Víta¹⁸⁰ a Tomáše¹⁸¹, který nakonec ve sporu vyhrál.¹⁸² Po jeho smrti roku 1399 byl k faře presentován Václav z Chlumína, patronem Heřmanem z Hrádku.¹⁸³ Ten zemřel hned následujícího roku, a tak byl na jeho místo presentován Duchek z Kosovy Hory se souhlasem Beneše Mucka, Bernarda (syn Jana Němečka) z Kosovy Hory a Heřmana z Hrádku.¹⁸⁴

Tab. 13: Obsazení farářského místa v kostele v Kosově Hoře

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
23.6.1354	Petr		Beneš		LC I, 31	
	Znata				LC I/2, 86	† 1367
8.3. 1367	Litold ze Šprymberka	po smrti Znaty	Rytíř Šimon z Roztok, panoši Jindřich, Mutina, Jan Němeček z K.H.		LC I/2, 86	
1380	Vít		Václav Miška		Soudní akta II., 69	1380nástup Tomáše
1380	Tomáš z Kosovy Hory		Mucek, syn Beneše z K.H.		Soudní akta II, 72.	† 1399
31.3.1399	Václav z Chlumína	po smrti Tomáše	Heřman z Hrádku		LC VI, 2	† 1400
17.6.1400	Duchek z K.H.	po smrti Václava	Beneš Mucek, Bernard z K.H., Heřman z Hrádku		LC VI, 24.	

V záznamech o obsazení farního benefícia v Kosově Hoře jsou mezery, neznáme plynulou řadu farářů. Pokud známe datum nástupu, není nám známa doba ukončení působení na faře, je tedy těžké vyvozovat závěry. Každopádně lze přisoudit kosovohorské faře šlechtický typ patronátu. Podle údajů v rejstříku papežských desátku odváděla fara v Kosově Hoře stálou částku 30 grošů a to v letech 1369, 1384, 1385, 1399 a 1405.¹⁸⁵

¹⁷⁸ LE II, 167.

¹⁷⁹ LC II., 93, III – IV, 85.

¹⁸⁰ TADRA, Soudní akta II, 69.

¹⁸¹ TADRA, Soudní akta II., 72.

¹⁸² TADRA, Soudní akta II., 73.

¹⁸³ LC VI, 2.

¹⁸⁴ LC, VI, 24.

¹⁸⁵ RDP s. 62.

V Kosově Hoře byly založeny dokonce dvě kaplanství či oltářnictví. Jméno zakladatele nám není známo. Jednalo se o oltář sv. Markéty a o tzv. stálé kaplanství. Prvním oltářníkem byl Velislav, který roku 1394 rezignoval a za něj byl presentován Kříž ze Sedlčan se souhlasem Jana a Beneše z Kosovy Hory.¹⁸⁶ O rok později také rezignoval a na jeho místo přišel Šimon z Kosovy Hory, presentovaný Duchem a Benešem z Kosovy Hory.¹⁸⁷ V roce 1404, opět po rezignaci předešlého kněze byl presentován Jan z Chvalšín, se souhlasem Heřmana z Hrádku a Bernarda.¹⁸⁸ Jan zemřel roku 1409 a novým kaplanem byl presentován Michal z Tišnova se souhlasem Heřmana z Hrádku a Bernarda z Kosovy Hory.¹⁸⁹ V roce 1411 kaplan Michal rezignoval a po něm přišel již jednou zmiňovaný kaplan Šimon z Kosovy Hory, již ale o rok později, 1412 podal znovu rezignaci.¹⁹⁰ Toho roku se stal kaplanem Václav ze Sedlce, opět se souhlasem Heřmana z Hrádku a Bernarda z Kosovy Hory.¹⁹¹

Tab 13: Obsazení místa kaplana při oltáři sv. Markéty v Kosově Hoře

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Veleslav				LC V, 183	1394 rezignace
1394	Kříž ze Sedlčan	rezignace Velislava	Jan a Beneš z K.H.	plebán v Sedlčanech	LC V, 183	1395 rezignace
21.5.1395	Šimon z K.H.	rezignace Kříže	Duchek a Beneš z K.H.	plebán v Sedlčanech	LC V, 220	1404 rezignace
11.4. 1404	Jan z Chvalšín	rezignace Šimona	Heřman z Hrádku, Bernard	plebán v Sedlčanech	LC VI, 117	†1409
15.4.1409	Michal z Tišnova	po smrti Jana	Heřman z Hr., Bernard	plebán v Sedlčanech	LC VI, 261	1411 rezignace
26.3.1411	Šimon z K.H.	rezignace Michala	Heřman z Hr, Bernard	plebán v Kosově Hoře	LC VII, 21	1412 rezignace
21.5.1412	Václav ze Sedlce	rezignace Šimona	Heřman z Hr., Bernard	plebán v Kosově Hoře	LC VII, 56	

Záznamy o obsazení oltářnictví v Kosově Hoře je vcelku úplné. Vidíme plynulou návaznost ve střídání jednotlivých držitelů. Nejčastějším důvodem ukončení jejich působení u oltáře byla rezignace. Patrná je také spojitost s nedalekými Sedlčany, mnohokrát zde plebán ze Sedlčan vystupuje jako exekutor. Patronátní právo náleželo místní nižší šlechtě. Protože se jedná o krátké časové rozmezí, spatřujeme stále ta samá jména patronů.

¹⁸⁶ LC V, 183.

¹⁸⁷ LC V, 220.

¹⁸⁸ LC VI, 117.

¹⁸⁹ LC VI, 261.

¹⁹⁰ LC VII, 21.

¹⁹¹ LC VII, 56.

Jak jsem již zmínila, v Kosově Hoře existovalo ještě tzv. stálé kaplanství (capellania perpetua). Po smrti jistého kaplana Petra byl k němu presentován roku 1409 Václav ze Sedlčan, se souhlasem Heřmana z Hrádku.¹⁹²

Tab. 14: Obsazení místa kaplana při stálém oltářnictví v Kosově Hoře

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Petr				LC VI, 260	† 1409
13.3.1409	Václav ze Sedlčan	po smrti Petra	Heřman z Hrádku	plebán v Sedlčanech	LC VI,260	

I u tohoto kaplanství vidíme úzkou spojitost se Sedlčany. Samotný kaplan pocházel ze Sedlčan a i exekutor byl tamější plebán. Další zprávy o tomto místě se však nedochovaly.

IV. 8. Církevní situace v Krásné Hoře

Krásná Hora leží jihozápadně od Sedlčan, s okolními zlatonosnými doly patřila české koruně. Zlaté doly byly otevřeny počátkem 14. století na půdě původně patřící české koruně. Královna Eliška (manželka Jana Lucemburského) postoupila svoje dědictví v Krásné Hoře v dědičný nájem všem havířům a měšťanům. To po její smrti, v roce 1341 stvrdil král Jan v listině z 11. ledna. Nicméně ještě v tom samém roce musel kvůli finanční tísní listinu porušit a Krásnou Horu a sousední Kamýk spolu s dalšími statky zastavil Petru z Rožmberka.¹⁹³ Ze zlata vytěženého v dolech v Krásné Hoře byly prý raženy první zlaté mince. Tamní kostel, zasvěcen svatému Mikuláši, byl založen pravděpodobně Milevským klášterem premonstrátského řádu, který na něj měl tudíž i patronátní a podací právo. Ten krásnohorský kostel obsazoval až do roku 1420 řádovými bratry.¹⁹⁴ Z čeho autoři Heller a Souček usuzují na tento závěr však není jasné. Toto tvrzení totiž nelze podložit záznamy z konfirmačních knih, v nich se totiž žádné informace o nových nástupcích na krásnohorskou faru jako řádových bratrech nevyskytují. V roce 1374 jmenoval prý nového faráře do Krásné Hory opat Mikuláš a v roce 1391 opat František.¹⁹⁵ První rok v konfirmačních knihách v souvislosti s Krásnou Horou není vůbec uveden, není tedy jasné, kde autoři našli jméno

¹⁹² LC VI, 260.

¹⁹³ VLASÁK A. N., *Okres Sedlčanský*, s. 76 – 78.

¹⁹⁴ HELLER L., SOUČEK B., *Kříž a kalich*, s. 15.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 15

opata Mikuláše. Nezapadá ani rok nástupu faráře. Opata Františka je naopak možno ověřit i s uvedeným rokem a mám jej na rozdíl od Mikuláše zaznamenaného v tabulce.

IV. 8. 1. Faráři v Krásné Hoře

V roce 1363 klerik Jan, syn Martina z Hošky byl presentován ke kostelu v Krásné Hoře. Stalo se tak po smrti předchozího kněze Mikuláše a se souhlasem opata Milevského kláštera řádu premonstrátů.¹⁹⁶ Jan již v roce 1364 směnil svoje místo s knězem Stanislavem v Černěvsi, a to opět se souhlasem opata Milevského kláštera.¹⁹⁷ Farář Stanislav zemřel v roce 1379 a jeho nástupcem se stal klerik Albert Tomáš z Krásné Hory, presentován znovu opatem Milevského kláštera.¹⁹⁸ Další zpráva je doložena až z roku 1391, kdy po smrti jakéhosi Svatoně byl na krásnohorskou faru presentován Mikuláš Ondřej ze Všerub, se souhlasem Františka, opata Milevského kláštera.¹⁹⁹ Poslední záznam pochází z roku 1395, kdy Mikuláš Ondřej rezignoval ze svého místa a presentován k němu byl Mikuláš z Kaplice, se souhlasem opata Františka z Milevského kláštera.²⁰⁰

Tab. 15: Obsazení farářského místa v kostele v Krásné Hoře

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Mikuláš				LC I/2, 26	† 1363
30.10.1363	Jan, syn Martina z Hošky	po smrti Mikuláše	opat Milevského kláštera	plebán v Kamýku	LC I/2, 26	1364 permutace do Černěvsi
20.12.1364	Stanislav z Černěvsi	permutace s Janem	opat Milevského kláštera	plebán v Lašovicích	LC I/2,57	† 1379
27.5.1379	Albert Tomáš z Krásné Hory	po smrti Stanislava	opat Milevského kláštera		LC III-IV, 109	
	Svatoň				LC V, 56	† 1391
9.1.1391	Mikuláš Ondřej ze Všerub	po smrti Svatoně	František opat Milevského kláštera		LC V, 56	1395 rezignace
20.7.1395	Mikuláš z Kaplice	rezignace Mikuláše Ondřeje	František opat Milevského kláštera		LC V, 226	

¹⁹⁶ LC I/2, 26.

¹⁹⁷ LC I/2, 29.

¹⁹⁸ LC III-IV, 109.

¹⁹⁹ LC V, 56.

²⁰⁰ LC V, 226.

Záznamy o obsazení farního benefícia v Krásné Hoře na sebe vcelku navazují. Pouze mezi roky 1379 – 1391 je patrná jistá informační propast. Nejčastějším důvodem ukončení působení kněží na krásnohorské faře byla smrt, a hned za ní rezignace, někdy spojená s permutací. V záznamech není uveden žádný kněz s vysokoškolským titulem. Ve své funkci faráři zůstávali v průměru osm let. Podle záznamu v registrech papežských desátků odváděla Krásná Hora v roce 1369 částku 18 grošů, stejně tak v letech 1384, 1385 a 1399. V roce 1405 je u ní záznam, že neodvedla žádnou částku. Protože už o ní v této době nemáme zprávy, je těžké odhadnout, co zapříčinilo tuto neschopnost splátky. Patronátní právo je plně v rukou milevského kláštera, jak jsem již předeslala v předchozí podkapitole. Jedná se tedy o církevní typ patronátního práva.

V roce 1420 byl Milevský klášter na den sv. Jiří husity zničen a vypálen. Opuštěný klášter byl znovu osazen až po utišení husitských bouří. To již ale klášter zůstal bez majetku, protože milevské panství císař Zikmund postoupil jako zástavu nejdříve v letech 1421-30 Matěji Brusovi z Kovářova a později Oldřichu z Rožmberka (1437). Po něm majetek drželi páni ze Švamberka, od roku 1473 zástavně a od roku 1558 již pak dědičně.²⁰¹

IV. 9. Církevní situace v Jesenicích

V Jesenicích se nachází kostel Narození Panny Marie, založený patrně ve 14. století. Jeho zakladateli byli nejspíš rytíři sezením na hradě Zvěřinec. Ten byl v husitských dobách zbořen (1421 nebo 1425).²⁰² První známý držitel tohoto hradu byl Mareš ze Zvěřince, který společně s bratrem Heřmanem z Chvojna a Konrádem z Radíče byl patronem kostela i oltáře ve Chvojně v letech 1362 – 1378. Mareš ze Zvěřince je naposled zmiňován v roce 1394, kdy obdaroval kostel a oltář v Jesenicích. Bratři Mikuláš a Bohuš byli jeho dědici, ti jsou ještě v roce 1403 doloženi podacími právy k jesenickému kostelu. Václav, nový držitel Zvěřince, zpečetil roku 1415 známý stížný list.²⁰³

---

²⁰¹ FOLTÝN D., SOMMER P., VLČEK P., *Encyklopedie*, s. 368.

²⁰² VLASÁK A. N., *Okres Sedlčanský*, s. 98.

²⁰³ SEDLÁČEK A., *Hrady, zámky*, s. 140-141.

IV. 9. 1. Faráři v Jesenici

První zmínka o jesenickém faráři se objevuje ne v konfirmačních, ale v erekčních knihách. Neznáme jméno faráře, ale dozvídáme se, že roku 1366 jesenický farář směnil louky, táhnoucí se od Nedrahovic ke Kamenici, s nedrahovickými vladyky Jaroslavem a Mikulášem za 1 jitro polí u Jesenice a za 3 jitra polí u Úkladu, z nichž pak dostával 3 kopy a 45 grošů ročního platu.²⁰⁴ Víme tedy, že v roce 1366 již existovala jesenická fara a byla obsazena. Dalším informačním zdrojem jsou soudní akta. Z nich plyne, že roku 1396 měl farář Bušek (jenž byl na faře již roku 1373²⁰⁵) se svými patrony Bohušem a Mikulášem, bratry na Zvěřinci, rozepři o desátky.²⁰⁶ Tento spor byl tak vyhrocený, že se bratři ze Zvěřince uchýlili k násilnému řešení, faráře zajali a spálili jeho dům.²⁰⁷ Kněz Bušek zemřel roku 1400, a po něm byl samotným králem Václavem (jenž si pouze pro tento případ vyjednal podací právo) presentován Mikuláš z Unhoště ze řádu minoritů. Tento Mikuláš dostal za svého pobytu v Římě roku 1391 od papeže Bonifáce IX. provizi na biskupství lavanstké v Korutanech.²⁰⁸ Nikdy se ho však neujal a ještě téhož roku rezignoval. Král mu pak obstaral jesenickou faru. Protože však byl Mikuláš z Unhoště zpovědníkem krále Václava IV., nesídlil nikdy v Jesenici. Jen odtud přijímal důchody a měl zde pověřeného zástupce nebo nájemce Mikuláše ze Strakonic, který zde obstarával duchovní správu.²⁰⁹ V roce 1403 biskup Mikuláš zemřel²¹⁰ a nově presentovaným jesenickým farářem byl Petr z Prahy se souhlasem bratrů Bohuše a Mikuláše ze Zvěřince.²¹¹ Petr ve své funkci setrval do roku 1409, kdy ji směnil s Martinem Stochovským.²¹² Nástup Martina na jesenickou faru nebyl samostatně zaznamenán do konfirmačních knih, připomíná se pouze v záznamu o Stochově. Martin je zde připomínán ještě v roce 1418 jako patron při oltáři v Jesenici.²¹³

---

²⁰⁴ LE I, 50.

²⁰⁵ TADRA, Soudní akta I., 14.

²⁰⁶ TADRA, Soudní akta III, 205.

²⁰⁷ TADRA, Soudní akta III, 307.

²⁰⁸ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 29. Cituje z EUBEL F., *Hierarchia catholica* 310, Mon. Vat. V., 245. srv. o něm DOLINAR, France M., *Nikolaus von Unhoscht (Unhošt)*, in: Gatz, Erwin (Hg.), *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches I*, 1198-1448, Berlin 2001, s. 337.

²⁰⁹ TADRA, Soudní akta IV, 137, 189.

²¹⁰ DOLINAR, F. M., *Nikolaus*, s. 337, řadí datum jeho úmrtí do rozmezí 9.2. a 4.8. 1400.

²¹¹ LC VI, 95.

²¹² LC VI, 271.

²¹³ LC VII, 254.

Tab. 16: Obsazení farářského místa v kostele v Jesenici

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
1366	anonym				LE I, 50	
1373	Bušek	doložen ve funkci faráře	Bohuše a Mikuláš ze Zvěřince		Soudní akta I, 14	† 1400
26.5.1400	Mikuláš z Unhoště	po smrti Buška	král Václav IV.		LC VI, 22	† 1403
	Mikuláš ze Strakonice				Soudní akta IV, 137	1403
4.4.1403	Petr z Prahy	po smrti Mikuláše z Unhoště	Bohuše a Mikuláš ze Zvěřince	plebán v Sedlci	LC VI, 95	1409 permutace do Stochova
21.4.1409	Martin ze Stochova	permutace s Petrem			LC VI, 271	1418 ²¹⁴

Záznamy o obsazení farního benefícia v Jesenici jsou vcelku plynulé. Až na úplný začátek, kdy neznáme přesné datum ani jméno faráře, se v pozdějších letech střídají kněží plynule. Smrt, jako příčina ukončení působení kněží na faře, je početně zastoupena stejně jako rezignace či permutace. V této zkoumané lokalitě už kněží nepřicházejí a neodcházejí pouze z a do oblastí vltavského děkanátu. Je to patrné podle jejich přídomků. Patronátní právo má v rukou nižší šlechta místních držitelů obce, pouze v jednom případě, a sice v roce 1400, si patronátní právo pro jeden konkrétní případ presentace (viz tabulka) zajistil samotný král. Tudiž i královský patronát zde má své zastoupení. Podle register papežských desátků odváděla fara v Jesenici stálou částku 30 grošů a to v letech 1369, 1384, 1385, 1399 a 1405.²¹⁵ Tuto lokalitu lze tedy započítat k jedné z nejbohatších ze zkoumané oblasti.

V Jesenici bylo zřízeno oltářnictví svatých apoštolů Šimona a Judy. Toto místo bylo obsazováno podle presentace místního faráře. Do roku 1418 byl zdejším oltářníkem Václav, který se téhož roku vzdal místa a bylo dáno knězi Pavlovi ze Slaného.²¹⁶

Tab. 17: Obsazení kaplanského místa při oltáři sv. apoštolů Šimona a Judy v Jesenici

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Václav				LC VII, 254	1418 rezignace
1418	Pavel ze Slaného	rezignace Václava	Jesenický plebán Martin	plebán v Kosově Hoře	LC VII, 254	

²¹⁴ Rok, kdy je ve funkci naposled zmiňován. Patronem při oltáři v Jesenici v LC VII, 254.

²¹⁵ RDP, s. 61.

²¹⁶ LC VII, 254.

O oltářnictví v Jesenici mnoho z dochovaných zpráv nevíme. Zajímavý je však fakt, že patronem k němu je zdejší kněz. Na rozdíl od patronátního práva k farnímu beneficiu, které držela v rukou nižší šlechta a v jednom případě sám král, má k oltáři patronátní právo duchovní.

V husitské době o Jesenici zanikají zprávy, podle Podlahy není pochyb, že zde záhy zavládl utrakvismus, později vystřídáný protestantismem.

IV. 10. Církevní situace v Chlumu

Chlum je situován severozápadně od Sedlčan. Kostel společně s farou byl založen v době nám neznámé, ale jsou o něm zmínky již ve 14. století. Kostel je zasvěcen sv. Václavovi. Podací právo bylo rozděleno mezi Jedlské (Úsušské) a Chlumské vladyky. Z nich nám jsou jmenovitě známi z roku 1256 bratři Olen a Jenec.²¹⁷ Olen se oženil a odstěhoval do Žirovnice, Jenec, někdy řečený jako Jenčík, zůstal pánem na Chlumu a v roce 1376 zde založil kaplanství, jež nadal platem ze svých tří vesnic.²¹⁸ V roce 1387 sem spolupodával faráře a jako jeden z kolatorů je zde doložen ještě k roku 1391. Po něm se zde se stejným právem vyskytuje jakýsi Václav a od roku 1402 Jan Krchlebec, který se pak psal z Chlumu. Současně byla oblast v držení vladyk z Úsuší a to do roku 1475.²¹⁹

IV. 10. 1. Faráři v Chlumu

V roce 1356 po smrti faráře Hodka byl na uvolněné místo presentován se souhlasem Hynka z Jedlí a bratrů Odolena a Jenčíka z Chlumu kněz, jehož jméno nebylo v zápise konfirmační knihy uvedeno.²²⁰ K roku 1373 je v erekčních knihách zaznamenán kněz Jaroslav, který se svým patronem Jenčíkem z Chlumu směnil pole a rybník.²²¹ Za doby působení tohoto plebána (1376) bylo v Jesenici zřízeno kaplanství, především zásluhou rytíře Konráda řečeného Stupa z Radíče, již jednou zmíněného v souvislosti s Jesenicí.²²² Presentační právo k tomuto místu bylo vyhrazeno vladykovi Jenčíku z Chlumu a po něm jeho nástupcům. K tomuto kaplanství byl téhož roku ustanoven kněz Zdeněk z Kněnic.²²³

---

²¹⁷ SEDLÁČEK A., *Hrady, zámky*, s. 252.

²¹⁸ LE I, 93, 133.

²¹⁹ SEDLÁČEK A., *Hrady, zámky*, s. 252.

²²⁰ LC I. 57.

²²¹ LE I, 93.

²²² LE II, 132-133.

²²³ LC III-IV, 61.

Pravděpodobně se tento Zdeněk stal později plebánem, v roce 1387 je zmiňováno jeho úmrtí a toho samého roku je na místo faráře presentován Sezima, syn Štěpána z Lašovic. Patrony v tomto případě byli Jan z Úsuší a Jenčík z Chlumu.²²⁴ Ale tento farář byl pro zabití člověka²²⁵ trojím rozsudkem zbaven chlumského benefícia a roku 1395 k presentaci patronů dosazen Michael z Německého Brodu.²²⁶ Ten ve své funkci setrval do roku 1401 a poté se souhlasem Václava z Chlumu, Jana a Odolena z Úsuší směnil své místo s Petrem řečeným Šídlo, jenž byl oltářníkem v kostele sv. Mikuláše na Starém Městě.²²⁷ Plebán Petr Šídlo zemřel již v roce 1402 a uprázdněné místo získal dosavadní kaplan Mikuláš se souhlasem Jana z Úsuší, Odolena a Jana z Krchleb.²²⁸ Roku 1412 zemřel chlumský kaplan Hrdenec a byl na jeho místo presentován se souhlasem Jana z Knovíze a Odolena z Úsuší Petr ze Svin.²²⁹ Ten na svoje místo rezignoval již v roce 1417 a patrony stejnými jako posledně byl ustanoven Petr z Blanice. Než však do místa nastoupil, musel odpřisáhnout, že nebude podávat pod obojí a nebude se ani držet bludných Wiklifových článků.²³⁰

Tab.18: Obsazení farářských míst v kostele v Chlumu

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
	Hodek				LC I, 57	† 1356
22.4.1356	anonym	po smrti Hodka	Hynek z Jedlí, bratři Odolen a Jenčík z Chlumu	plebán v Dublovicích	LC I, 57	
1373	Jaroslav		Jenčík z Chlumu		LE I, 93.	
	Zdeněk z Kněnic				LC III-IV, 189	† 1387
13.3.1387	Sezima, syn Štěpána z Lašovic	po smrti Zdeňka	Jan z Úsuší, Jenčík z Chlumu	plebán v Dublovicích	LC III-IV, 189	1395 zbaven funkce za zabití
23.9.1395	Michael z Německého Brodu	po odvolání Sezimy	Jenčík z Chlumu, Jan z Úsuší		LC V, 232	1401 permutace do sv. Mikuláše v Praze
11.4.1401	Petr Šídlo	permutace s Michaelem	Václav z Chlumu, Jan a Odolen z Úsuší		LC VI, 45	† 1402
3.3.1402	Mikuláš, dosud	po smrti	Jan z Úsuší,	plebán v	LC VI, 64	

²²⁴ LC III-IV, 189.

²²⁵ TADRA, Soudní akta, III., 63.

²²⁶ LC V, 232.

²²⁷ LC VI, 45.

²²⁸ LC VI, 64.

²²⁹ LC VII, 55.

²³⁰ LC VII, 232.

	kaplan v Chlumu	Petra	Odolen, Jan z Krchleb	Sedlčanech		
--	-----------------	-------	-----------------------	------------	--	--

Záznamy o obsazení farního benefícia v Chlumu jsou vcelku početné, nicméně na mnoha místech přinášejí hodně skrovné informace. Vzít si z nich lze to, že patronát byl v rukou nižší šlechty. Kněží na faru přicházeli i mimo oblast vltavského děkanátu, stejně tak i mimo směňovali. Pokud někde byli zastoupeni exekutoři, tak vždy z blízkého okolí vltavského děkanátu. Nevyskytuje se zde žádný kněz s vysokoškolským titulem. Ve svých funkcích zůstávali v průměru čtyři roky a nejčastějším důvodem odchodu z místa je uváděna smrt kněze. Podle rejstříku papežských desátků Chlum odváděl stálou částku 12 grošů v letech 1369, 1384, 1385, v roce 1399 celoroční sumu 24 grošů a v roce 1405 opět 12 grošů.

V Chlumu bylo, jak jsem již zmínila, zřízeno za působnosti plebána Jaroslava v roce 1376 kaplanství. V tom samém roce byl kaplanem ustanoven Zdeněk z Kněnic.²³¹ Dalším zmiňovaným kaplanem je až Mikuláš, který se připomíná jako stávající kaplan v roce 1402, když přebíral plebánské místo.²³² V roce 1412 zemřel kaplan jménem Hrdenec a presentací Jana z Knovíze byl dosazen nový jménem Petr ze Svin.²³³ Již v roce 1417 z místa rezignoval a nový kaplan, Petr z Blanice, jak jsem již zmínila, musel při nástupu odpřísáhnout že nebude sloužit z kalicha.²³⁴

Tab. 19: Obsazení kaplanského místa při oltáři v Chlumě

Datum	Jméno	Důvod	Patron	Exekutor	Pramen	Ukončení
17.12.1376	Zdeněk z Kněnic		Jenčík z Chlumu		LC III-IV, 61	† 1387
	Mikuláš				LC VI, 64	1402 získání farního benefícia
	Hrdenec				LC VII, 55	† 1412
1412	Petr ze Svin	po smrti Hrdence	Jan Knovíz, Odolen	plebán v Chlumu	LC VII, 55	1417 rezignace
1.7.1417	Petr z Blanice	rezignace Petra	tíživ	plebán v Chlumu	LC VII, 232	

²³¹ LC III-IV, 61.

²³² LC VI, 64.

²³³ LC VII, 55.

²³⁴ LC VII, 232.

IV. 11. Vyhodnocení církevních poměrů na Sedlčansku

Můj rozbor církevní situace se nezabývá celým vltavským děkanátem. Práce je zaměřena stěžejně na město Sedlčany a pro lepší zmapování oblasti jako menšího celku děkanátu jsem provedla rozbor u dalších blízkých lokalit města.

Pro sledovanou oblast vltavského děkanátu ve 14. a 15. století lze vyvodit následující. Záznamy, k jednotlivým mnou sledovaným lokalitám na Sedlčansku, jsou různě obsáhlé. Celkem jsem zkoumala 10 lokalit Sedlčanska, někde jsou záznamy úplné a dobře na sebe navazují, jindy se setkáváme s mezerovitostí zpráv. Co se týče záznamů o obsazení beneficií, nejlepší informovanost se váže k Sedlčanům, Petrovicím, Kosově Hoře, Krásné Hoře, Jesenici a k Chlumu. V těchto regionech záznamy o obsazení kněží na sebe navazují a ve většině případů známe data příchodů i odchodů jednotlivých kněží. Počepice i Nechvalice sice zpráv nepodávají mnoho, nicméně ty, které máme, nevykazují žádné mezery mezi nástupy jednotlivých kněží, ukazuje to tedy na stálou obsazenost benefícia. V případě Obděnic se nám dostává zpráv více, nicméně zde není patrná návaznost mezi nástupy jednotlivých kněží, často neznáme buď datum nástupu nebo odchodu. Podobně je tomu i s beneficiem v Dublovicích, záznamů zde máme ještě méně a některé roky nástupu či odchodu opět chybí. Ačkoli se může zdát, že na všech místech bylo beneficium prakticky neustále obsazené a řádně spravované, mohu jmenovat některé lokality, které tuto představu místy vyvracejí. V některých lokalitách působili kněží, kteří nesídlili přímo na faře, ale mimo ni a fyzicky je zastupovali jejich zmocněnci, zástupci. V Sedlčanech je znám jeden takový případ, a sice z let 1402 - 1407, kdy si mistr Mikuláš Velčín sjednal dva zástupce (o nich nic bližšího nevíme). V Petrovicích působil dvě významné osobnosti, u kterých je při jejich pracovní vytíženosti otázka, do jaké míry byli schopni obstarávat záležitosti tamní fary sami a zda tam skutečně pobývali. Jedná se o případ mistra Jana Kardinála a mistra Ondřeje z Brodu. Ten ale na petrovické faře setrval pouhých deset dní, takže o spravování fary pod jeho vedením hovořit ani nelze. Ani u jednoho z těchto dvou univerzitních vzdělavců se však v záznamech konfirmačních knih u jejich nástupu, ani v soudních aktech nenachází záznam, že by si za sebe k místnímu beneficiu sjednali nějakého zástupce. Obdobná situace nastala v letech 1400 – 1403 v Jesenici, kdy Mikuláš z Unhoště, pracovní vytížen na jiných místech (v textu výše), za sebe sjednal střídníka Mikuláše ze Strakonice. Nejen absence presentovaného kněze na faře mohla způsobit nespokojenost místních. Během svého výzkumu jsem se setkala i s hrdelním zločinem jednoho z kněží. Jedná se o beneficium v Chlumu, kde v letech 1387 –

1395 funkci faráře vykonával jistý Sezima, syn Štěpána z Laštovic. V roce 1395 byl funkce zbaven kvůli zločinu zabití člověka.

Co se týče patronátních práv, sledujeme naprostou převahu šlechtického typu patronátního práva. Ve zkoumaných lokalitách se více vyskytuje nižší domácí šlechta daného území (asi ve 2/3 případů), a hned poté páni, v tomto případě páni z Rožmberka. Páni jsou zastoupeni pouze Rožmberky, a to ve dvou lokalitách - Sedlčanech a Dublovicích. O tom, že sledovaná část vltavského děkanátu byla poměrně úzce propojena svědčí i fakt, že řada nižších šlechticů, kteří vykonávali patronátní právo ke svým držbám, byli klienty pánů z Rožmberka. Jedná se o rody vázané na rožmberské panství v letech 1418–1472. Jsou to šlechtici z Bratříkovic, Jedlice z Obděnic, z Krchleb, z Nedrahovic, z Olbramovic, z Petrovic, z Úsuší, z Mutic, ze Rzávého, Tožice z Vidova, Vidlák ze Slavkova, ze Sedlce a z Machova.²³⁵ Podle mých záznamů v tabulkách se tak jedná o klientelu Rožmberků s patronátním právem v Počepicích, Obděnicích, Petrovicích a Chlumu. Zůstává tedy otázkou, do jaké míry se zdejší držitelé rozhodovali v církevních poměrech sami a do jaké míry plnili přání, či dokonce rozkaz svých pánů Rožmberka. Žádné střety mezi nižší šlechtou a pány z Rožmberka v této oblasti a v této době však doložené nejsou a lze se tedy domnívat, že se místní panoši, rytíři, či zemané chovali podle přání a momentálního postoje své vrchnosti.

Početní převahu šlechtického patronátu konstatoval pro celý vltavský děkanát i Z. Boháč, procentuální zastoupení jednotlivých typů patronátu na území vltavského děkanátu ve druhé polovině 14. století a v prvních dvou desetiletí 15. století bylo následující: královský patronát 5,1%, šlechtický 87,2%, církevní 7,7% a měšťanský zcela zanedbatelný (bez procentuálního vyjádření).²³⁶ V užším Sedlčansku se vůbec nevyskytl královský patronát, jedině musíme poukázat na ojedinělý výskyt královského patronátu pro jeden konkrétní případ. Jedná se o faru v Jesenici, kam si v roce 1400 král Václav IV. vymohl patronátní právo, aby do funkce tamního faráře presentoval svého zpovědníka Mikuláše z Unhoště. Tohoto práva však využil skutečně pouze jednou, v dalších záznamech se jako patroni opět uvádějí místní držitelé, jako v případech před a po tomto.

V případě, že se v záznamech jako patron vyskytuje duchovní, je to většinou zapříčiněno jeho šlechtickým původem. Jeho patronátní právo nevyplývalo z jeho duchovní funkce, takže i jeho započítávám do patronátu nižší šlechty. O církevním patronátu lze však hovořit v případech oltářnictví v Počepicích, Nechvalicích a v Jesenici, kde je jako patr

---

²³⁵ ŠIMŮNEK Robert, *Správní systém šlechtického dominia v pozdně středověkých Čechách*, Praha 2005, s. 408.

²³⁶ BOHÁČ Zdeněk, *Struktura feudální pozemkové držby v Čechách na prahu husitské revoluce (Pokus o rekonstrukci podle patronátních práv)*, Folia historica Bohemica 7, Praha 1984, s. 32.

uváděn tamní plebán farního benefícia. V případě Krásné Hory, kde měl patronátní právo milevský klášter, potažmo jeho opat, řadí se tento patronát do církevního. Tvoří tedy výjimku ve zkoumaných oblastech.

Na základě již jednou zmiňované publikace Z. Boháče, se pokusím o jisté srovnání vltavského děkanátu s jinými, kterými se on zabýval. Na základě patronátních práv ve své práci zjišťoval pozemkovou držbu církve, šlechty, krále a měšťanstva. Pro mou práci jsou podstatnější údaje právě o patronátních právech. Vzhledem k tomu, že tato práce je ale zaměřena pouze na určitý úsek vltavského děkanátu, budu tato srovnání a závěry aplikovat pouze na jejich základě. Z hlediska patronátů uvádí Boháč závěry pro tyto děkanáty: Ořešsko, Slánsko, Podřipsko, Chlumínsko, Brandýsko, Říčansko, Kouřimsko, Čáslavsko, Kolínsko, Bydžovsko, Hradecko, Jičínsko Mnichovohradištsko, Havraňsko, Boleslavsko, Kamenecko, Mělnicko, Litoměřicko, Třebenicko, Bílinsko a Žatecko. V těchto uvedených oblastech má být jiný poměr patronátních práv, sice zde také převládá šlechtická držba patronátního práva, s 53%, ale církevní podíl je vyšší a sice 32,5%. Nepoměrně vyšší je zde i měšťanská držba, stoupá na 7,4%.²³⁷ Tento výčet uvádím pouze pro srovnání s následujícími oblastmi. Jak jsem již uvedla, v mnou sledovaných částech vltavského děkanátu, je zastoupení církevního patronátního práva velmi nízké, v tomto závěru se shodují i s Boháčem, který kromě vltavského děkanátu uvádí ještě Chýnovsko, Volyňsko, Ústecko, Českolipsko, Boleslavsko a Kamenecko. Zde všude je patronátní právo církve velmi nízké. Co se týče patronátního práva šlechty, je podle mého závěru v této oblasti vltavského děkanátu značně převládající, opět v souladu se závěrem Boháče. Kromě arcijáhensství bechyňského, kam moje sledovaná oblast patří, uvádí ještě arcijáhensství hradecké, plzeňské a boleslavské. Souhrnně dokládá, že více než 4/5 půdy náleželo šlechtě na Benešovsku, Vltavsku, Chýnovsku, Volyňsku, Českolipsku, Podještědí, Jičínsku, Červenokostecku a Bydžovsku. Pochopitelně rozlišuje šlechtu nižší a vyšší. O převládajícím právu nižší šlechty hovoří v oblastech Benešovska, Štěpánovska, Vltavska, Chýnovska, Prácheňska, Plzeňska, Klatovska, Loketska, Žatecka, Třebenicka, Hradecka, Bydžovska a Královedvorska. Údaje v mých tabulkách se shodují s tímto závěrem, i v mých oblastech převládá nižší šlechta jako patronátní subjekt. Dále Boháč uvádí, že vyšší šlechta naopak vybuodovala svou mocenskou základnu převážně za vrcholné kolonizace ve 13. století v okrajových částech země. Byli to především Rožmberkové na Doudlebsku, Bechyňsku, Chýnovsku, Vltavsku a Rokycansku. Přílohy ve formě tabulek plné statistik a

---

²³⁷ BOHÁČ Z., *Struktura feudální pozemkové držby*, s. 16.

percentuálního zastoupení jednotlivých patronátních práv ve sledovaných oblastech, které uvádí Boháč na konci své práce, jsem již zmínila.

Pro svou práci jsem použila jeho závěru pro vltavský děkanát a uvedla jeho údaje výše. Lze říci, že mnou řečené závěry ohledně vybraných oblastí ve vltavském děkanátu se shodují s údaji v práci Boháče pro vltavský děkanát jako celek.

Lze říci, že kněží byli na svá beneficia dosazováni většinou z blízkého okolí a téměř vždy z vltavského děkanátu. Platí to jak z hlediska jejich původu, tak z ohledu na to, odkud přicházeli na sedlčanské beneficium, nebo kam z něho odcházeli. Svá beneficia směřovali opět nejčastěji do lokalit v rámci vltavského děkanátu. Výjimku tvoří pouze lokality Chlum, Jesenice a Krásná Hora, kam kněží přicházeli i z oblastí mimo vltavský děkanát a stejně tak permutovali do vzdálenějšího okolí. V období rozmachu laického kalicha můžeme dát rezignace a permutace do souvislosti s jistou neochotou kněží či kaplanů podrobit se přání vrchnosti v otázce utrakvismu.

V několika mnou sledovaných lokalitách kněží setrvali na svých místech poměrně dlouhou dobu. Celkově zprůměrovaná hodnota jejich působení na všech mnou vybraných lokalitách dohromady je 8,5 roku. Zde bych ráda učinila srovnání s výzkumem Tomáše Dvořáka, jež publikoval v Ústeckém historickém sborníku. Sledoval oblast kameneckého děkanátu s počtem 31 far v letech 1354 – 1436 prakticky ve všech sledovatelných aspektech (patronát, důvody ukončení kněží ve svých funkcích, mobilita kněží po děkanátu a délku působení kněží na svých farách). Provedením aritmetického průměru všech délek obsazení v souboru kameneckých obsazení získal střední délku působení faráře v úřadu ve zmíněných letech, která byla 8,5 let. Tento údaj se shoduje s mým výsledkem pro lokality na Sedlčansku. Z. Boháč však zdůrazňuje, že v případě naměřených extrémních hodnot dochází ke zkreslení a vypovídací hodnota je tak snížena. Proto raději volí metodu mediánu. Ta obecně vyjadřuje prostřední hodnotu statistického souboru. Touto metodou dochází k závěru, že polovina všech farářských obsazení v jeho sledované oblasti trvala 5,5 roku.²³⁸

V mnou sledovaných lokalitách se kněží ve většině případů starali se pouze o jedno beneficium, lze tedy předpokládat, že bylo spravováno řádně a svědomitě. Dlouhé a nepřerušované působení kněží na jednom místě, mělo určitě dobrý vliv na jejich farníky. Vzájemná důvěra a celkové povědomí o okolí jistě hrálo důležitou roli ve společnosti. Naopak případy, jako byly rychlé směny kněží, krátké setrvání ve funkci, či sjednání si

---

²³⁸ DVORÁK Tomáš, *Farní klérus v kameneckém děkanátu v letech 1354 – 1436.*, in: Jaromír Homolka-Michaela Hrubá- Petr Hrubý,-Michaela Ottová in., *Gotické umění a jeho historické souvislosti III.*, Ústecký sborník historický 2004, s. 49-91.

zástupců anebo v jednom případě dokonce případ těžkého zločinu kněze, jako byla vražda, musely nutně přispívat k nespokojenosti farníků a rostoucí nedůvěře ve vedení místního benefícia. Takových případů bylo v mnou sledovaných oblastech ale méně než těch spořádanějších.

V dochovaných záznamech se v celé mnou sledované oblasti objevili pouze tři duchovní s vysokoškolským titulem. Jedná se o doktora Mikuláše Velčina, významnou osobnost mistra Jana Kardinála, mistra svobodných umění a bakaláře církevního práva, a konečně o mistra svobodných umění Ondřeje z Brodu, který se krátce objevil v Petrovicích. Působení univerzitních vzdělanců na farách mohlo vést k upevnění disciplíny, k podněcování studia ostatních místních duchovních i farníků, k rozšiřování literatury do vzdálenějších míst od centrálních knihoven hlavního města či povědomí „čerstvých“ zpráv z větších měst. Nicméně, jak jsem již jednou předeslala, zůstává otázkou, do jaké míry skutečně tito univerzitní vzdělanci s tolika aktivitami a povinnostmi na více místech měli skutečně čas i zájem starat se aktivně o menší benefícia, jako byla ta, která sleduji. Druhou stránkou držby benefícia učencem je jeho možná nepřítomnost, náhradní správa, nebo zanedbání povinností.

Záznamy k sledovaným lokalitám, ať už v konfirmačních či erekčních knihách či soudních aktech, končí v jednotlivých oblastech v různém roce. Pro Sedlčany je poslední zprávou o tamní faře až rok 1424, obdobně také pro Petrovice; to jsou nejpozdější záznamy ze všech sledovaných lokalit. Naopak nejdříve končí záznamy pro beneficium v Počepicích (1395), v Krásné Hoře (1395) a v Kosově Hoře (1400).

V. HUSITSTVÍ V SEDLČANECH

Sedlčany nebyly městem husitské revoluce, nepatřily k žádnému z měst s vytvořenou husitskou základnou, přesto se v historii města setkáme s řadou dramatických událostí, které s tímto revolučním historickým fenoménem souvisejí. Stejně jako jiná města, byly i Sedlčany vystaveny vlivu husitství a stejně jako jiná města byly i Sedlčany závislé na postoji jejich vrchnosti k tomuto novému církevnímu „trendu“. Když tuto kapitolu nazývám husitství v Sedlčanech, mám tím na mysli spíše popis toho, v jakém postavení byly Sedlčany a jejich blízké okolí ve vnějším vývoji bojů husitské doby.

V.1. Sedlčansko v době Jana Husa

Sedlčansko je spjato s postavou mistra Jana Husa nejen v lidovém podání, ale nelze vyloučit ani možnost skutečného působení mistra v řečené oblasti. Procházel patrně nedaleko odtud, přes Bystřici, Votice a Miličín, v říjnu 1412 při cestě z Prahy na Kozí Hrádek u Sezimova Ústí, když odcházel pod tíhou papežské klatby.²³⁹ Hlavním iniciátorem Husova pobytu na Kozím Hrádku byl podle Šmahela mistrův tehdy zanícený stoupenec a v mé práci již několikrát zmiňovaný Čeněk z Vartenberka. Ústraní málo významného Hrádku na severním pomezí rožmberské domény zabezpečovalo Husovi klid k práci i poměrně rychlé spojení s Prahou.²⁴⁰ Pouze z ústního podání se dochovaly zprávy, že z Kozího Hrádku vycházel do blízkého i vzdálenějšího okolí, kde hlásal svoje učení. Všechny dohady o venkovských místech jeho pobytu od listopadu 1412 do května následujícího roku nemají přímou oporu v pramenech. Spolehlivě lze mít jen za to, že se na přelomu let 1412 až 1413 zdržoval na Žatecku.²⁴¹ Lidé prý na jeho kázání chodili jako na poutě či posvícení a tyto „schůzky lidu“ byly prý velmi početně navštěvované a oblíbené. O tom, že Hus skutečně podnikal z Kozího Hrádku kazatelské cesty do blízkého i vzdáleného okolí, svědčí jeho list Pražanům z července 1413, v němž prosí za modlitby, aby „mi Bůh ráčil dopřáti příznivých výsledků v kázání svého slova na všech místech, kde toho bude vyžadovati nutnost, v obcích, v městech, v dědinách, na hradech, na polích, v lesích, kdekoliv mohou prospěti“.²⁴²

Skutečnost, že Jan Hus kázal v bezprostřední blízkosti rodových tvrzí nebo dvorců zemanů podepsaných na stížném listu (o něm níže), nebo na trase mezi jednotlivými tvrziemi, sloužícími jako „opěrné body“, doložil Timoteus Č. Zelinka²⁴³ pro sousední oblast Bechyňského kraje. Lze se tedy domnívat, že tento model aplikoval Hus na svá kázání i v jiných oblastech. Na Kozím Hrádku našel útočiště u bratrů pana Jana a Ctibora z Ústí na Kozím. Pro oba bratry pobyt exkomunikovaného Jana Husa na jejich Hrádku neznamenal žádné riziko, protože Čeněk z Vartenberka se dokázal zastat své klientely i proti králi či biskupovi.²⁴⁴ Jak jsem již předeslala, na své cestě procházel Bystřicí, kde se zastavil na Lěštně u pana Václava z Dubé, kde dostal průvod na další cestu právě ke Kozímu Hrádku. Právě

²³⁹ FLEGL Michal, *Sedlčany v husitské revoluci*, Sedlčanský sborník I, 1971, s. 36 – 43., zde s. 37.

²⁴⁰ ŠMAHEL František, *Dějiny Tábora*, I. díl, I. svazek, České Budějovice 1988., s. 203.

²⁴¹ Tamtéž, s. 202.

²⁴² FLEGL M., *Sedlčany v husitské revoluci*, s. 37. Autor odkazuje na Annu Císařovou- Kolářovou a Jiřího Daňhelku, *Listy dvou Janů*, Praha 1949, s. 89-90.

²⁴³ ZELINKA T.Č., *Přítel Husovi v Bechyňském kraji*, in: ŘÍČAN Rudolf Husův sborník, soubor prací k 550. výročí M. Jana Husa, Praha 1966, s. 103 -107.

²⁴⁴ ŠMAHEL F., *Dějiny Tábora*, I./I., s. 203.

tento Václav ještě s Janem z Chlumu byl roku 1414 průvodcem mistra Husa na jeho cestě do Kostnice a byl to on, kdo společně se svými krajany podal 13. května 1415 důtklivou žádost, aby byl Jan Hus propuštěn z vězení. Ze strany přátel Mistra Jana Husa byly podniknuty kroky na záchranu jeho života, a také ty, které ho upevňovaly v jeho postoji a víře. Přátelé ho chtěli sice zachránit, ale ne za každou cenu a zvláště ne za cenu jeho odvolání. Známe výroky, které to výslovně potvrzují. Počátkem ledna 1415 Jan z Chlumu vzkázal do Mistrova žaláře, že pražští přátelé, zvláště pan Škopek z Dubé, se radují z jeho stálosti a z toho, že Hus již podstoupil své vytoužené pronásledování pro pravdu. Dále pan Jan z Chlumu nabádá, aby se Hus nezřekl pravdy ani za cenu ztráty ubohého života. Podobných slov podpory se Hus dočkal od dalších přátel jako pana Václava z Dubé, M. Jana Kardinála z Rejnštejna, o němž v práci také pojednávám, či od svého žáka Petra z Mladoňovic. Pokud se ale vrátím k postavě pana Jana z Chlumu, máme ještě zprávy, že rozhodné slovo vyslovil v poslední den Husova života, tedy 5. července, kdy se s delegací krále Zikmunda zúčastnil pokusu přimět Husa k odvolání. Pan Jan Mistra nabádá, aby odvolal, jestliže se cítí vinen, ale aby nic nečinil proti svému svědomí a vytrval v poznané pravdě. Z těchto postojů jeho přátel a straníků je patrné, že pro ně bylo důležitější, aby Hus podstoupil mučednickou smrt, než aby svůj postoj odvolal. Tím by pak nebyl poskvrněn odvoláním, ale naopak proslaven mučednictvím.²⁴⁵

O tom, jak mistr Jan Hus zmíněným pánům důvěřoval, dokládá i poslední dopis z vězení, který napsal svému lidu: „... a zvláště pan Jan z Chlumu a pan Václav z Dubé, těm věřte, což budou praviti, neb jsou byli v sboru, když jsem já odpovídal, po několik dní. Oniť vědí, kteří Čechové a kterak mnohé a nehodné věci jsou na mne vedli, kterak vešken sbor proti mně křičel a kterak jsem já odpovídal, což jsou na mně žádali...“ Na Kozím Hrádku měl Jan Hus napsat několik svých děl: „Zrcadlo člověka hříšného“, „O poznání cesty pravé k spasení (Dcerka)“ a jiné náboženské spisy.²⁴⁶ Podle nepodložených zpráv měl být hostem i u pana Václava na Zvěřinci u Jesenice, kázat v Úklidě pod lipou, kterou lidé dnes nazývají Husovou. Na více místech v oblasti Sedlčan se vyskytovalo takových lip více. Kromě té na Úklidě se další nachází u Chlumu u Sedlčan, zde stojí rovnou skupina čtyř takových lip. Další stála na kraji zahrady jednoho statku v Pohořelici (na Sedlecku). Velký balvan pod Žemličkovou Lhotou u Petrovic byl pojmenován jako Husova kazatelna.²⁴⁷ I když je třeba přistupovat k názvům takových míst, spojených s Husovou činností s jistou obezřetností, je

---

²⁴⁵ KEJŘ Jirí, *Hus známý i neznámý, Resumé knihy, která nebude napsána*, Praha 2009, s. 89 – 90.

²⁴⁶ HABART Čeněk, *Sedlčansko, Sedlecko a Voticko*, I. díl, Praha 1925, s. 288.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 298.

v případě Sedlčanska velmi pravděpodobné, že zde Jan Hus skutečně působil. To ostatně dokládá i aktivní vystoupení řady pánů z tohoto kraje proti upálení Mistra Jana Husa.

Odsouzení a upálení M. Jana Husa kostnickým církevním sněmem rozpoutalo v Čechách bouři. Jejím raným projevem byl protest českého panstva. Mezi jeho 452 pečeti připojili řadu svých pečetí i páni z mnou sledovaného kraje: Čeněk z Vartenberka jako poručník Rožmberků na Sedlčanech, Lipold a Přibík z Ústupenic, Václav ze Zvěřince, Heřman a Jan z Landštejna na Prčici a Borotíně, Petr a Jan z Janovic na Vysokém Chlumci, Přibík z Mitrovic, Jaroslav z Vojkova, Vilém z Heřmanic, Jan a Vít ze Rzávého na Nedrahovicích a Jan z Hrádku (2. září 1415).²⁴⁸ Kromě těchto pánů, kteří zavěsili své pečete k protestnímu listu se Husovými příznivci stali také panoš Přeč z Olbramovic s Heřmanem z Hrádku, Janem Leskovcem a jinými zemany z vltavského kraje, kteří se zavázali k obraně kalicha. K novému náboženskému hnutí se přidali také Mikuláš z Nedrahovic s bratry z Kozího hřbetu, Jan Unka z Neustupova, Václav z Bojkovic a Zbyněk Ruchovec, pozdější táborský hejtman. Stejně tak na mnoha statcích milevského kláštera (Krásná Hora, Kamýk), louňovického kláštera (Ratměřice), a kostela sv. Jiří na Hradě (Hojšín, Dublovice, Příčovy) lid přešel k utrakvismu. A tak do roku 1420 byly všechny kostely ve zdejších kraji obsazeny kališnickými kněžími, kteří sloužili večeři Páně pod obojí způsobou (chleba i vína).²⁴⁹ Tento závěr s jistotou nemohu potvrdit, neboť na základě rozboru konfirmačních knih pro sledovanou oblast nic takového doložitelného není. O zřejmě nemalém počtu Husových stoupenců na Sedlčansku svědčí i uzavření smlouvy v roce 1417 mezi Heřmanem z Landštejna (pán Kosovy Hory) a Přechem z Olbramovic na obranu proti těm, kteří by rušili náboženskou svobodu a zabraňovali v přijímání pod obojí způsobou.²⁵⁰

Ne ale všichni zprvu oddaní kalichu mu po celou dobu zůstali věrní. Někteří přešli od radikální táborské strany k „umírněným“. Jiní se kalicha zřekli úplně, mezi takové patřil Čeněk z Vartenberka, Purkart z Janovic a také pro Sedlčany zásadní Oldřich z Rožmberka.

---

²⁴⁸ HELLER L., SOUČEK B., *Kříž a kalich*, s. 10.

²⁴⁹ tamtéž s. 10-11.

²⁵⁰ FLEGL M., *Sedlčany v husitské*, s. 38.

V.2. Sedlčany za husitství

V době mistra Jana Husa byly pány v Sedlčanech Rožmberkové. Sedlčany tvořily společně se Zvíkovem a Milevskem nejsevernější část rožmberského dominia.²⁵¹ Pánem v Sedlčanech v Husově době byl Jindřich z Rožmberka, který zemřel v roce 1412 a za jeho nezletilého syna Oldřicha rozhodovala jeho matka Eliška z Kravař a poručník, nejvyšší purkrabí Čeněk z Vartemberka a Veselí. To trvalo až do Oldřichovy plnoletosti, tedy do roku 1418. Jak Oldřichova matka, tak jeho poručník byli nakloněni Husově víře a jeho učení a tento postoj se snažili převést i na Oldřicha. Podle jejich rady, jak již bylo v práci zmiňováno, nechal Oldřich vyhlásit na všech rožmberských statcích 17. června 1417, aby všichni faráři, kteří odmítají vysluhovat večeři Páně pod obojí způsobou vyměnili svá místa s těmi, kteří jsou s tím svolní. To platilo nejen pro Sedlčany, ale i okolní statky, podléhající Rožmberkům. Jak jsem zjistila, jim přímo kromě Sedlčan podléhaly Dublovice a zcela jistě se toto nařízení vztahovalo i na oblasti, kde patronátní právo sice měla nižší šlechta, nicméně i tak klientsky závislá na pánech z Rožmberka. Značná část zdejšího obyvatelstva tedy mohla být husitského smýšlení. S jistotou to však tvrdit nelze, nemáme pro to doložitelné informace. Tento stav však neměl dlouhého trvání. Již v roce 1420 se Oldřich a s ním i Čeněk z Vartenberka odvrátil od kalicha a slíbili společně s dalšími pány věrnost Zikmundovi. Důsledkem bylo vypuzení kněží, vysluhujících kalich z far na rožmberských statcích. Za zradu a odklon od víry kalicha podnikali táborští trestné výpravy na rožmberská panství. Během nich bylo dobyto více hradů, mezi nimi Příběnice, Lomnice i město Soběslav.²⁵² Trestná výprava v této době mohla potkat i Sedlčany, přímého dokladu o tom však nikde není. Je však doloženo, že mnoho obyvatel ze Sedlčan i okolí odcházelo do nově budovaného husitského města Tábora.²⁵³ Jmenovité dohledání osob, které odešli do Tábora však není možné.

Založení města Tábora předcházely poutě na hory, jichž se, jak nám říkají prameny²⁵⁴, účastnili i lidé ze Sedlčan a okolí. Na počátku 15. století se začal mezi lidmi rozšiřovat chiliasmus – víra v nastávající tisíciletou vládu Krista na zemi a důvěra v možnost stanovit dokonce přesné datum druhého příchodu Páně na zem. Od jara 1419 docházelo k masovým poutím na hory, na kopce, jimž byla dávána biblická jména. Největší z takových shromáždění se konalo 22. července 1419 na vrchu Burkováku u Němejic, jemuž byl dán biblický název Tábor. Podle záznamu současníka, dobře známého kronikáře Vavřince

²⁵¹ KAVKA František, *Zlatý věk růží*, Praha 1993, s. 20.

²⁵² FLEGL M., *Sedlčany v husitské*, s. 38.

²⁵³ MACEK Josef, *Tábor v husitském revolučním hnutí*, díl I., Praha 1952, s. 315.

²⁵⁴ VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, přeložil František Heřmanský, Praha 1954., s. 89.

z Březové se zde sešli lidé z různých míst. Některá označuje kronikář jménem a mezi nimi jsou právě i lidé, přicházející sem z Písku, Vodňan, Netolic, z Ústí, Plzně, Prahy, Domažlic, Hradce Králové, z města Sedlčan a hned vedle nich jsou jmenovány Janovice, nejspíše Vrchotovy.²⁵⁵

Právě s konáním poutí na hory je spojena i jedna z prvních bitev revoluce a jejím dějištěm se stalo v roce 1419 právě Sedlčansko. Tehdy tu byli Petrem Konopišťským přepadeni jihočeští poutníci, putující do Prahy, kam bylo svoláno velké shromáždění. Této události je v literatuře věnována velká pozornost. Poměrně podrobný popis je zachován ve Starých letopisech českých, avšak nejsou zde sepsány konkrétní názvy míst, takže je značně problematické onu oblast lokalizovat. Podle Flegla došlo k oné události v oblasti Hrádku Kozí hřbet u Radíče. Účastníci poutě pak dobyli v roce 1420 Sezimovo Ústí, ale brzo se přemístili do zbořenin opuštěného města Hradiště u řeky Lužnice, kde bylo později vybudováno město s biblickým názvem Tábor.²⁵⁶ Moc tohoto husitského města postupně narůstala a válečné akce, podnikané jeho obyvateli přinutily Oldřicha z Rožmberka, aby s nimi uzavřel příměří. Tak se stalo 18. listopadu 1420 a příměří mělo trvat do masopustu příštího roku, tedy do 4. února 1421.²⁵⁷ Oldřich uznal husitský program, neboli čtyři artikule pražské a povolil přijímání pod obojí způsobou v českých městech na svých panstvích, tedy i v Sedlčanech. I po vypršení tohoto příměří zůstala husitům na panství Rožmberků možnost hlásit se ke kalichu. Od té doby byla sedlčanská fara obsazována husitskými kněžími.²⁵⁸

Další zprávu o Sedlčanech nacházíme v pramenech vyprávěcí povahy až k roku 1425. To již byla situace na Sedlčansku zcela jiná, než v počátcích revoluce. V roce 1424 (na den svaté Markéty, 13. července) byl tábority obsazen hrad Ostromeč, při ústí potoka Mastníku do Vltavy, v němž se opevnili. Hrad stával severně od Sedlčan směrem k Radíči a západně od Krchleb, mezi Vltavou a klikatým potokem Mastník. Počátky hradu souvisí s rodinou Břekovců z Ostromeče. V roce 1369 se zde připomíná jistý Olbram, ten se však píše s přídomkem z Hradnice, stejně tak po něm Bohuslav ze Suchdola, který se navíc připomíná v souvislosti s Hrádkem Kozí Hřbet. Zde se vyskytuje jako držitel od roku 1392. V této souvislosti je připomínán jako Březovec z Hrádku. V době, o kterou mi tu jde (1424), byl držitelem Ostromeče Petr, syn Bohuslavův.²⁵⁹ Tento hrad nebyl však plně dostavěn, a tak ho táborská posádka po zmocnění dostavěla a stal se jím výchozím bodem pro trestné výpravy do

---

²⁵⁵ tamtéž, s. 89 – 90.

²⁵⁶ ŠMAHEL F., *Dějiny Tábora, I./I.*, s. 253 – 264.

²⁵⁷ FLEGL M., *Sedlčany v husitské*, s. 39.

²⁵⁸ HELLER L. a SOUČEK B., *Kříž a kalich*, s. 11-12.

²⁵⁹ SEDLÁČEK A., *Hrady, zámky*, s. 121.

bližkého okolí. Krátce po získání Ostromeče se na stranu táboritů přidali také bratři Břekovcové, držitelé hrádku Kozí Hřbet a tím se pozice táboritů na Sedlčansku značně upevnila.²⁶⁰

Nicméně Sedlčany, jako majetek pánů z Rožmberka, byly nuceny vojensky stát za svou vrchností. A tak se sedlčanští obyvatelé, ačkoli nejspíš prohusitského smýšlení, zúčastnili vojenských akcí vedených proti táboritům. V této souvislosti zde zmíním podzim roku 1425, kdy byl dobyt hrad Mladá Vožice táborským hejtmanem Janem Hvězdou z Vícemilic. Ve Starých letopisech českých byly Sedlčany uvedeny do souvislosti s tímto dobytím. „Předtím málo vedli s Tábority šibeniční válku s Vožice a s Vlašimě, takže v tom několik urozených panoší jest oběšeno v Sedlčanech a jinde.²⁶¹ Tuto zprávu ještě doplňuje Habart tím, že oběšeni měli být v Sedlčanech na Šiberném vrchu (dnes nazýván Šeberák).²⁶² Flegl ve své práci shrnuje obsah zprávy Starých letopisů do závěru, že událost o dobytí Vožice svědčí o drobné válce Oldřicha z Rožmberka, jako držitele Sedlčan a jeho přívrženců z řad místní šlechty, jakým byl vožický Materna a vlašimský Janek z Chotěnic, se zemany zdejšího kraje, stoupenci táborů. Hlavním opěrným bodem rožmberské strany byl patrně hrad Vožice i Vlašim, nejspíše proto, že se jednalo o strategické a dobře opevněné body. Zpráva o popravách táborských stoupenců, spojených s dobytím Mladé Vožice, je vlastně jedinou zprávou o Sedlčanech v souvislosti s válečnými akcemi husitské revoluce. Přesto se k Sedlčanům váže pověst, která pracuje s fiktivními bojovými událostmi. Té se budu věnovat v dalším výkladu, v následující kapitole.

Pokud bych měla shrnout úlohu Sedlčan ve vojenských akcích v dobách husitské revoluce, odpovídá úloze poddanského města. Město nebylo opevněné a tudíž ani přizpůsobené k tomu sloužit jako opěrný bod jejich protihusitsky smýšlejícím pánům Rožmberkům. Svou vojenskou oddanost tak město plnilo pouze ve formě vojenské pomoci místních obyvatel. Nyní bych zde ráda shrnula celkové postavení města Sedlčan v husitské revoluci. Zcela jistě muselo město zachovávat věrnost a poslušnost svým Rožmberským pánům, takže i v postoji vůči okolnímu dění v husitské revoluci stály Sedlčany za nimi. Nejsou známé žádné vzpoury měšťanů ani nižší šlechty jako klientely vůči Rožmberkům, které by vyjadřovaly názorové střety. Bohužel, ze záznamů konfirmačních knih, není možné zjistit, kteří presentovaní kněží se ujali skutečně fary (a ta byla tudíž katolická), a u kterých byla konfirmace jen nadějí do budoucna, protože aktuálně faru ovládali utrakvisté. Ale lze se

---

²⁶⁰ FLEGL M., *Sedlčany v husitské*, s. 40.

²⁶¹ ŠIMEK František, KAŇÁK Miloslav, *Staré letopisy české z rukopisu Křížovnického*, Praha 1959, s. 87.

²⁶² HABART Č., *Sedlčansko*, I.díl., s. 301.

domnívat, že ještě před zlomovým rokem 1417 se v Sedlčanech objevovaly určité sympatie ke kalichu. Dění v okolních městech, postupné šíření této víry a také působení mistra Jana Husa v blízkém okolí jistě hrálo významnou roli v ovlivňování církevního smýšlení místních. Pokud se neomezím pouze na oblast Sedlčan, ale zohledním i ostatní sledované lokality, do popředí mé pozornosti v tomto ohledu vystupuje postava Jana Kardinála. Na petrovickou faru byl presentován v roce 1413 a byl zcela jistě osobností zastupující reformní smýšlení. To podle mého názoru muselo mít i vliv na zdejší vedení správy a především na místní farníky. V roce 1417 z příkazu vrchnosti se město stalo husitským, když místní kněží měli za povinnost vysluhovat kalich, v roce 1420 se postoj pánů k němu opět změnil a prohusitské kněží z far vyháněli. Je zaznamenáno, že v té době lidé ze Sedlčan odcházeli do Tábora, což je jistě určitá forma protestu vůči vrchnosti. V tom samém roce, tedy v roce 1420, musel Oldřich z Rožmberka zaujmout kompromisnější postoj a husitství na svých statcích opět povolil. Od té doby se na Sedlčansku rozmohl utrakvismus a na farní benefícia směli být dosazováni opět kněží vysluhující kalich.

VI. SEDLČANSKÁ SLAVNOST ROSA

Slavnosti a lidové ceremonie, rituály a tradice doprovázely lidi od pradávna na každém kroku. Byly součástí jejich života, byly pevnou zdí, o kterou se mohli opřít v nestálých a neutěšených časech. Byly neměnnou jistotou pomáhající lidem si uvědomit svoji identitu. Ne vždy však tyto tradice či slavnosti, předávané z generace na generaci, obsahovaly pravdivá tvrzení o tom, jak se ona heroizovaná událost ve skutečnosti odehrála.

Hlavním cílem slavností není jen zabavit společnost, setkat se ve svátečním oblečení se svými známými a připomenout si minulost, tradovanou od našich předků. Podstatnou složkou slavností byla snaha upozornit obyvatele daného města na chrabré vlastnosti aktérů oné významné události. Lidem se přímo před očima odehrávají osudy jejich předchůdců, mají šanci spatřit jejich oddanost víře nebo vrchnosti. Přesně to se pak může stát námětem pro budoucí zfalšování nebo lživé upravení dějinného vývoje. Vrchnost, či církve se snaží svou novodobou společnost ovlivnit tím, že jí její předchůdce zobrazí v takovém světle, v jakém je chce také mít. Je mnohem snazší naklonit si lidi na svou stranu tím, že ukážou, že se jejich předci chovali zrovna tak a s pozitivními výsledky, vedoucí k jejich vítězství.

Se slavnostmi bývá ta potíž, že ne vždy bývají úplně pravdivé, jsou často zkreslené, někdy dokonce tzv. opsané od slavnosti z jiného blízkého města, jen přenesené do místních poměrů.

Přesně tak je to i s pověstí, která dala vznik sedlčanské slavnosti s názvem Rosa. Její základy jsou položeny na velice chatrném podkladě, které se skutečností mají málo společného. Přesto se jejím autorům nedá odepřít jistý cit pro využití určitých faktických momentů, které do pověsti vnesly punc věrohodnosti.

VI.1. Průběh slavnosti

Sedlčanská slavnost Rosa byla velmi oblíbená tradice, držela se jednou ročně. Měla být připomínkou slavného vítězství Sedlčanských nad Žižkou. Slavnost prošla několika fázemi. Doklady o jejím průběhu však máme až z její konečné podoby a to z druhé poloviny 18. století. O podrobném programu během slavnosti psal Stanislav Polák ve Vlastivědném sborníku Podbrdsko. Pracoval s některými dochovanými prameny a jejich seznam uvádí i na konci práce. Jedná se především o práce: tištěná řeč Jana Litala, vydaná roku 1765, Topografie des Königreichs Böhmen od Jaroslava Schallera, záznam v I. svazku sedlčanské

děkanské kroniky pořizený děkanem Janem Hanouskem, díla O sedlčanském okrese od Antonína Norberta Vlasáka a od Františka Vlasáka Rosa: Pověst místní z doby husitské z roku 1875.

Popisovat tedy budu slavnost pouze v takové formě, v jaké se slavila v polovině 18. století. Jak jsem již zmínila, slavena byla jednou ročně, začínala kolem půlnoci před velikonoční nedělí. Na Cihelném vrchu i okolních loukách nad Vyšehradskou branou se shromáždili měšťané, i lidé z okolních vesnic, velmi oblíbená akce to byla především pro mládež. Zbytek noci i následující ráno strávili v hromadných modlitbách a zbožnými zpěvy. Jakmile odbila devátá hodina, celá společnost se odebrala průvodem do města. Průvod měl mít symboliku vojenského tažení, proto byl vyzdoben praporem, starožitnou hákovnicí, drženou na radnici prý od dob husitů. Průvod byl provázen zvuky bubnů, polnic, lesních rohů a hoboju. Místní mládenci předváděli cosi jako válečný výjev, když přijížděli na koních ulicemi, přitom troubili a pokřikovali oslavující hesla. Na náměstí se všichni pomodlili před morovým sloupem, jehož největší ozdobou byla socha Panny Marie. Jeden předem zvolený měšťan, pro kterého byla tato funkce ctí, seděl na koni a se zdviženým mečem promlouval ke shromážděným a dával okázale najevo, že tato slavnost se koná bez přerušeni od památných dob vítězství nad Janem Žižkou. Následovalo vzdávání díky Bohu, panovníku, vrchnosti i duchovenstvu. Vrcholem slavnosti byla střelba z několika hmoždířů. Poté pokračovaly náboženské ceremonie, v městském kostele se konaly bohoslužby. Slavnost trvala až do odpoledne, kdy se průvod vydal do kostela nad městem, nazývaného „Církvička“ (oficiální název kostela je Nanebevzetí Panny Marie), kde se pokračovalo v dalších modlitbách a kázání. Po návratu na náměstí se lidé modlili opět u mariánského sloupu a zpívali náboženské písně.²⁶³

VI.2. Skutečné historické pozadí slavnosti

Jak jsem se již zmínila, mnoho slavností nemá tak úplně pravdivý historický základ. Ani sedlčanská slavnost není zcela výjimkou. Jak si tedy vysvětlovali lidé v 18. století ten historický základ a historické souvislosti slavnosti?

V roce 1420 se prý Jan Žižka rozhodl, že o půlnoci před velikonočním svátkem přepadne Sedlčany, které prý byly jako jediné mezi okolními městy věrné katolické církvi. Aby si zajistil spojenectví a vojenskou podporu, poslal svého posla se zprávou o plánovaném

---

²⁶³ POLÁK Stanislav, *Sedlčanská slavnost Rosa, příspěvek k poznání protireformační ideologie*, Sedlčanský sborník 3, 1979 (VSP 16), s. 5 – 6.

přepadení Sedlčan ke svým spřáteleným benešovským měšťanům. Ti měli ve smluvený den a hodinu pomoci k přepadu Sedlčan. Posel, který tuto zprávu měl doručit, však zabloudil a místo do cíleného Benešova zamířil právě do Sedlčan, svůj omyl však nepostřehl a proto svůj vzkaz vyřídil místo benešovským, sedlčanským měšťanům. Ti se tak na plánovaný útok připravili. Ještě ten večer po vyslechnutí zprávy se sedlčanští měšťané radili, jak nejlépe odolat plánovanému útoku husitů. Bylo rozhodnuto, že nepřítel bude vpuštěn Vyšehradskou branou do města. Všichni se bezpečně ukryjí na dobře ohrazeném hřbitově městského chrámu sv. Martina. Měšťanům byly rozdány zbraně, na hřbitov sneseny velké kameny a připraveny kotle k ohřevu vody, kterou chtěli lít z hradeb na hlavy nepřátel. Časně ráno byl skutečně dle předpokladu učiněn útok na bránu, kam sedlčanští schválně nepostavili stráž, aby nepřátelé vešli připraveným měšťanům přímo do náručí. Poté se spustily boje na obou stranách, mezitím se Vyšehradská brána opět uzavřela a nepřátelé tak uvízli v pasti.²⁶⁴ Na pomoc přispěchali i okolní vesničané, kteří tvořili ukrytou zálohu za městem. U farního kostela prý Žižku porazili, pobytí husité byli uloženi do společného hrobu vedle hřbitova. Nad tímto hrobem má stát kamenný kříž s letopočtem 1728. Ti, co nebyli usmrceni, buď utekli, nebo byli s uřezanýma ušima, či nosy propuštěni. A díky tomu, že se celá bitevní akce odehrála za ranní rosy, nese i upomínková slavnost název Rosa.²⁶⁵

Celý tento příběh nezní ani tak jako historická skutečnost, ale spíše jako pěkně a vhodně smyšlený příběh katolické církve ve snaze upozornit lid na důležitost pevnosti víry. Vcelku dost zde zmíněných částí pověsti nezní důvěryhodně. Sedlčanští konšelé, kteří se bez pozastavení nad vyslechnutím zprávy vydávají pohotově za benešovské, už i samotné zablouzení posla není příliš reálné. Samotná zápletka – plánovaný útok Žižky na Sedlčany – není pravděpodobný, protože v roce 1420 byly Sedlčany s určitostí husitského smýšlení. Již roku 1417 Sedlčany přilnuly ke kalichu, když Oldřich z Rožmberka dal podle rady svého poručníka a své matky vyhlásit na svém zboží, aby všichni faráři, kteří nechtějí vysluhovat večeři páně pod obojí, vyměnili si do určité lhůty místo s těmi, kteří toto budou konat dobrovolně. To platilo jednak pro samotné město Sedlčany, ale i pro okolní krajinu a zbylé statky Rožmberků. V roce 1420 se však již plnoletý Oldřich přiklonil opět na stranu Zikmunda a vypudil z far kněze sloužící pod obojí. Je tedy možné, že by sem z toho důvodu

---

²⁶⁴ HABART Č., *Sedlčansko* 1.díl, s. 297-298.

²⁶⁵ POLÁK S., *Sedlčanská slavnost Rosa*, s. 6.

byly podnikány trestné výpravy Táboritů, nic konkrétního však doložit nelze.²⁶⁶ Je však jisté, že obyvatelé ze Sedlčan i z okolí odcházeli do nově budovaného husitského města Tábora.²⁶⁷

Kromě toho je doloženo, že v roce 1420 a nedlouho po vylíčení události přepadl Žižka právě údajně spřátelený Benešov, zde vypálil místní klášter a zpusťošil město, mnoho obyvatel pobil. Pokud má být něco na sedlčanské pověsti pravdivé, je možné, že jeden z oddílů Táboritů táhl do Benešova krajinou přes Sedlčany a ty jako majetek nenáviděného Rožmberka bez ohledu na současné vyznání města přepadl. Pokud je vůbec tato událost pravdivá, mohlo se tak stát i v pozdějších letech, konkrétně 1441, kdy přes toto území Táboři skutečně táhli a přepadli blízky Hrádek Koží hřbet. Zatímco Vlasák i Podlaha považují pověst o dobývání Sedlčan husity za opodstatněnou (Podlaha ji klade do souvislosti s trestnými výpravami táborů na jaře 1420), Habart se pokouší o její kritický rozbor. Opírá jej o historické omyly obsažené v oné pověsti: Benešov nebyl Žižkovým spojencem, ale naopak městem Petra Konopištského, jednoho z největších odpůrců husitů a také již zmíněný fakt, že roku 1420 Žižka Benešov nechal vypálit. Heller se Součkem pověst rovněž odmítají jako výmysl protireformace, svůj názor však ničím nepodkládají. Nicméně faktem je, že v žádných historických pramenech nenalezneme zprávy o tom, že by se husité pokoušeli dobývat Sedlčany. Není navíc příliš pravděpodobné, že by ne dobře vyzbrojené město, ač na bojovnou akci připravené, bylo schopné porazit Žižkův oddíl.²⁶⁸ V tom všem můžeme snadno spatřit celkové zjednodušení situace, snahu zesměšnit husity, idealizovat Sedlčanské a naopak vyzdvihnout katolické smýšlení jako jediné správné.²⁶⁹

Nabízí se tedy otázka, kde brali katoličtí a protireformační ideologové inspiraci při vymýšlení této události. Vzorem mohl být tzv. „Nový svátek“, neboli slavnost, kterou slavili plzeňští měšťané každou první neděli v květnu na oslavu a připomínku osvobození města Plzně od husitského obležení ze dne 7.5.1434.²⁷⁰ Poměrně podrobný popis slavnosti a i některé pasáže o dobývání města husity se nám dochoval v Řeči Hilaria Litoměřického. Hilarius byl jednou z velmi problematických a sporných osobností v boji mezi husitstvím a katolicismem v padesátých a šedesátých letech 15. století. Původně byl zaníceným utrakvistou, po studijním pobytu v Itálii konvertoval ke katolicismu a stal se naopak odpůrcem husitství. Jeho dílo, o němž tu chci něco málo uvést, se jmenuje Historie Plzeňská. Jedná se o řeč, kterou pronesl v roce 1467 v plzeňském farním kostele sv. Bartoloměje, aby

²⁶⁶ FLEGL M., *Sedlčany v husitské*, s. 38.

²⁶⁷ MACEK Josef, *Tábor v husitském revolučním hnutí*, I. Díl, 1956, s. 272.

²⁶⁸ HABART Č., *Sedlčansko*, 1.díl, s. 297-298

²⁶⁹ POLÁK S. *Sedlčanská slavnost Rosa...*, s. 6.

²⁷⁰ POLÁK S., *Sedlčanská slavnost Rosa...*, s. 6.; J. VOLF, *Slavení Nového svátku v Plzni*, Český lid XIV., 1905, s. 209-211, a Čeněk. ZÍBRT, *Bibliografie české historie III.*, Praha, 1906, č. 2571 – 2589, s. 107-108.

v místních obyvatelích podnítil nenávisť proti králi Jiřímu z Poděbrad. Řeč byla pronesena v den oslavy tzv. Nového svátku, kterým Plzeňští slavili první neděli v květnu své vítězství nad husity v roce 1434. V úvodu své řeči nabádá Hilarius ke stálosti v katolické víře, její důležitost podkládá biblickými příběhy. V první části věnuje pozornost vyličení bojů Plzeňských proti husitům.

V další části neopomíjí chválit město, a dotýká se i jeho založení. V závěru opět připomíná vítězství nad husity, oslavuje Nový svátek, opět vzdává chválu městu a končí výzvou k svornosti a prosbou za nového krále pro české království. Hilariova řeč je jednak záznamem historie města, ale také kázáním, namířeným proti Jiřímu Poděbradskému. V jeho díle se však vyskytuje řada nepřesností. Během svého líčení města nepřipomíná, že zde od roku 1419 do 1420 žil jím tolik nenáviděný Jan Žižka a všechna obležení města neuvádí buď se správným datem nebo některé úplně vynechává.²⁷¹

Nicméně je zajímavé, že slavnost Nový svátek v Plzni má svou vlastní řeč, zabývající se její tematikou. Tyto dvě slavnosti se shodují v tolika bodech, že čistě náhodná podobnost je téměř vyloučena. V obou případech v ní figuruje ozbrojený průvod, jdoucí městem s jedním hlavním měšťanem v čele, připomínající historické souvislosti a pečlivě dodržovanou tradici, stálost ve víře a velebení vrchnosti a statečnosti zdejších občanů. V obou případech dokonce následuje střelení z hmoždířů, zbožné zpěvy a procesí do místních kostelů.

Rozdíl je, že plzeňská slavnost trvala několik dní, zato sedlčanská pouhý jeden den. Je to dáno rozdílem mezi oběma městy. Plzeň jako skutečné město může disponovat mnohem štedřejšími podmínkami, kdežto poddanské městečko si musí vystačit se skromnějšími poměry. Není to však jediný rozdíl. Plzeň byla skutečně městem s pevnými katolickými zásadami a slavnost se zde konala odedávna, měla přirozený historický vznik a kontinuita slavnosti trvala od 15. století až do roku 1870. Naproti tomu v husitských, až Bílou horou pokořených Sedlčanech, byla slavnost zavedena a dodržována až v době protireformace a skončila hned při prvních ohlasech osvícenství. (Podle Habarta byla slavnost zavedena ve druhé polovině 17. století, s tím ovšem nesouhlasí Podlaha ani Flegl, kteří shodně kladou zavedení slavnosti do počátku 18. století).²⁷² Takový je rozdíl mezi slavností podloženou historickou skutečností a její nápodobou, uměle vytvořenou s cílem dodat lesku současné ideologii. Autorům smyšlené slavnosti, v tomto případě jezuitům, kteří se snažili utvrdit lid ve víře fikcemi, nelze upřít snahu dodat příběhu na věrohodnosti. Dokázali v dějinách

---

²⁷¹ BĚLOHLÁVEK Miloslav, *Minulostí západočeského kraje XII., Nejstarší plzeňská kronika. Na okraj díla Hilaria Litoměřického a J. V. Sedláčka*, 1975, s. 141 – 152.

²⁷² FLEGL M., *Sedlčany v husitské*, s. 42.

vyhledat skutečná fakta, ke kterým přidali vhodně promyšlené a hodící se události a utvořili tak novou skutečnost, obsahující tak pouhé polopravdy. Dokážeme tedy i v sedlčanské slavnosti Rosa nalézt skutečné historické kořeny. Když se Oldřich z Rožmberka odvrátil od husitského hnutí, ocitly se Sedlčany v choulostivém postavení. Nebylo možné, aby přestaly ze dne na den smýšlet prohusitsky, ale na druhou stranu je vázala vojenská povinnost k jejich pánu, nyní již katolicky orientovanému. Právě z této doby, konkrétně z roku 1425, se dochovala řada zpráv o dramatických událostech a střetech mezi katolíky a husity na Sedlčansku. Konala se tu hromadná poprava husitských zemanů a táboři dobývali sedlčanský kostel, během čehož byla zničena městská privilegia. Zde je dobře vidět, že právě snaha dobýt kostel husity má reálný základ. Tato událost zůstala v paměti nejen ústně předávanou tradicí, ale i písemným dokumentem, rožmberskou listinou. I v době husitské revoluce zůstaly Sedlčany poddanským městem Rožmberků, z tohoto svazku se dochoval symbol města – růže.²⁷³ Nemělo by zůstat bez povšimnutí, že slovo růže, neboli „rosa“ v latině, znamená právě růže.²⁷⁴

V době protireformace dostali jezuité za úkol upevnit zde víru, rozšířit ji mezi lid a odstranit pozůstatky husitského smýšlení. Vhodným počinem bylo právě poupravení skutečných faktů a jejich spojení v ideologicky zbarvený příběh, zasazený do období Velikonoc. To mohl být promyšlený tah, potřeba reálné možnosti, kdy mohl Žižka ve skutečnosti táhnout zdejší krajinou. To se právě hodilo na jeho cestu z Plzně do Tábora s památnou bitvou u Sudoměře. K té jak známo, došlo krátce před Velikonocemi. Dalším důvodem mohlo být také to, že právě Velikonoce, jako nejvýznamnější církevní svátek, se skvěle hodily do celého příběhu.

Původ slavnosti je tedy umělý, její vznik je typickým produktem protireformace a vrcholného baroka. Lze se domnívat, že tradice slavnosti není starší než ze 17. stol. Nebyla pouhou náboženskou oslavou, ale zasahovala do všech odvětví kultury. Hudba, literatura, výtvarné a dramatické umění provázelo slavnost na každém kroku. Slavnost zlidověla, byla oblíbená a přesně dle plánu, zatemnila skutečné historické pozadí. Právě to se nezamlouvalo novému děkanovi, josefinskému Xaveru Antonínu Tischlerovi. Ovlivněn josefinskými církevními omezujícími zákony, navrhoval zákaz slavení Rosy. Po dvou letech marného rozmlouvání dodržování této nepravdivé slavnosti se konečně zasadil o její zrušení roku 1789, neboť se mu zdála být v rozporu s císařským nařízením.²⁷⁵

---

²⁷³ POLÁK S., *Sedlčanská slavnost Rosa*, s. 9-13.

²⁷⁴ Připomínka Stanislava Poláka ve výše jmenované publikaci.

²⁷⁵ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s. 214.

Zrušení slavnosti dále obhajoval argumenty, že v průběhu slavnosti docházelo k řadě výtržností a celkovému poklesu morálky. Ostře vystupoval proti pověrám, považoval se za pokrokového muže a chtěl vyhubit trpěné rituály (zvonění proti mračnům, neuznával moc „zázračných“ míst)²⁷⁶ Ke zrušení slavnosti bylo zapotřebí užití pravomoci krajského komisaře, panského úřednictva a vojenské síly. Tento násilný krok vyvolal ve shromážděném lidu odpor a vzbouření, které vedlo k zatčení několika vzbouřenců.²⁷⁷ Byli uvězněni muži i ženy, jeden ze zajatých měl přijít o zrak. Staré zbraně, které byly při slavnosti používány, byly městu zabaveny a odvezeny do pražské zbrojnice.

Děkan Tischler si za svůj zásah proti slavnosti vysloužil opovržení od domácích. Zemřel 20. července 1804 a jeho smutný, osamocený konec života byl místními obyvateli považován za Boží trest.²⁷⁸

VI.3. Slavnost Rosa v současnosti a odkaz husitství

Znovuobnovení se slavnost Rosa dočkala v roce 1990. Je opět slavena každoročně v červnových dnech. Zpočátku se dával větší důraz na historickou tradici, na program co nejvíce podobný tomu původnímu. Slavnost se dnes zaměřuje spíše na zábavní funkci než na náboženskou, zůstal z ní jen průvod jdoucí v maskách a středověkých kostýmech. Na náměstí se konají dobová představení, přibližující divákům zkrácenou verzi pověsti. Oblíbené jsou ukázky středověkých řemesel, šermířského umění, prodávají se „středověká“ jídla a pití. Divadelní ochotníci předvádějí dramatizaci dobové slavnosti. Na náměstí, kam je celá slavnost situována, je možné si poslechnout dobovou, ale i moderní hudbu. Program trvá většinou celý jeden víkend, připravena je i večerní a noční zábava pro starší skupinu diváků. Tradicí se stal i večerní ohňostroj, který každoročně přiláká velkou pozornost davu lidí.

Sedlčany jsou jedním z měst, která jsou spjata s husitskou tradicí, ať už je na pověsti Rosa pravdy méně či více. Do Společenství tzv. „husitských měst“ patří jednak města v zahraničí: Bärnau, Bernau bei Berlin, Furth im Wald, Naumburg, Neunburg vorm Wald, Neumarkt i.d. Opf, Kostnice, a jednak města v Čechách: Borovany, Český Brod, Písek, Sedlčany, Sezimovo Ústí, Slaný, Stříbro, Tábor, Tachov.²⁷⁹ Zakladateli Společenství jsou T.Männer z Neunburgu a J. Návara z Tábora. Společenství pracuje již na nových projektech,

---

²⁷⁶ HABART Č., *Sedlčansko*, I.díl, s. 298.

²⁷⁷ POLÁK S., *Sedlčanská slavnost Rosa*, s. 15-18.

²⁷⁸ PODLAHA A., *Posvátná místa*, s.214.

²⁷⁹ Viz. obrazová příloha.

kteří se zaměří na vytváření nových kontaktů a vztahů, přispějí k hlubšímu poznání historie a zahájí nové kulturní iniciativy. Do současné doby připravilo Společenství své logo²⁸⁰, webovou stránku a putovní výstavu, a vydalo dvojjazyčnou brožuru. Členská města pořádají každoročně mnoho akcí, ve kterých jsou připomínány historické události 15. století. Řadu let se u příležitosti „husitských slavností“ vzájemně navštěvují zástupci členských měst, spolků, historických a uměleckých skupin. V roce 2000 vydalo Společenství svou dvojjazyčnou brožuru. V roce 2007 byla v Kostnici otevřena pobočka Společenství. Od roku 2007 připravuje Společenství Kalendář akcí. Každé členské město se může pochlubit vlastním průběhem konkrétní slavnosti, uzpůsobené svým poměrům. Jako příklad za všechny zde uvedu již velmi populární a také nákladnou slavnost Drachenstich – Zabití draka v bavorském pohraničním městě Furth im Wald. Jedná se o bavorskou národní hru s pětisetletou tradicí. Místní drak byl od počátku 20. století nazýván „drak z Čech“. Původně šlo o krátkou scénku, uváděnou v rámci církevního procesí. Pro diváky nejzajímavější část představení byl závěrečný boj s drakem, ve kterém dobro muselo zvítězit. Ve hře se objevují skutečné historické postavy (kardinál Cesarini, kardinálův sekretář Ragusa) a již tradiční postavy ze hry (rytíř Udo, Černý rytíř, rytířka, falešníci i praví husiti, umírněný husitský kazatel, symbolicky pojmenovaný Jan a samozřejmě drak). V novém zpracování od Alexandra Etzel-Ragusy se děj odehrává v hraničním zákoutí za husitských válek a v době bitvy u Domažlic v roce 1431. Celý příběh zde nebudu popisovat, stojí však za zmínku, že v průběhu času, kdy se slavnost proměňovala, vystupovaly do popředí zdůrazněné různé symboliky a motivy. Jednou to byly narážky na česko-bavorské vztahy, jindy do popředí vystupovala významnější role ženy jako prvek emancipace, dnes je vcelku moderní poukazovat na chování člověka k přírodě.²⁸¹

Kromě toho, že každé členské město slaví svoji vlastní slavnost, konají se v rámci Společenství společné kulturní akce, jednou z nich je například Husitský pochod. V letošním roce 2010 trasa začala na hradu Krakovec u Rakovníka a pochod byl zakončen v Bärnau v Horním Falcku. Celková délka pochodu je asi 110km, na den je rozplánovaná trasa v délce 20km. Trasa je každoročně vybírána jinak, zahrnuje však členská města. Pochod se podniká v dobovém oblečení z 15. stol. a trvá několik dní, je možné se ho účastnit celého nebo

---

²⁸⁰ Viz. obrazová příloha

²⁸¹ KRAUSOVÁ Milada, *Konec draka z Čech. Nová verze hry Drachenstich ve Furthu im Wald*, Husitský Tábor, 16, 2009, s. 59 – 77.

jednotlivých etap.²⁸² Myšlenka udržování tradice husitských měst je velmi oblíbená a mezi veřejností stále více rozšířená.

Pokud bychom se zamýšleli nad proměnami slavností, museli bychom dojít k závěru, že ať už se jedná o jakoukoli slavnost, tak její proměny šly „ruku v ruce“ se změnami celé společnosti. Doba si z oné pověsti a potažmo jejích oslav vezme to, co potřebuje. Mnohdy už vlastně ani nejde o původní připomínku pamětné události, ale o snahu vyzdvihnout z ní to, co je pro danou situaci stěžejní. V dobách národního uvědomění je to důraz na společné historické a jazykové dědictví. Účelem oslav společných historických kořenů je poukázání na svébytnost, tolik potřebnou pro upevnění národního sebevědomí. Jindy si zase doba žádá vyzdvihnout na pověsti určité národnostní prvky s cílem odlišit se od ostatních národností, které téměř „zadupávají“ početně menší avšak přesto jedinečný národ. Vždyť v průběhu dějin se můžeme setkat s mnoha příklady, kdy slavnosti, tradice a výročí sehrály nemalou úlohu při překonávání těžkých časů. Negativním jevem se však může stát to, že daná politická situace si vyžádá zkreslení skutečných motivů slavnosti. Na pozadí, někdy více, jindy méně nápadně, je divákovi podsouvána politicky zkreslená interpretace a je v tu chvíli jen na něm, co si z příběhu vezme a co od něj oddělí. Pokud zde budu hovořit konkrétně, vhodným příkladem proměny náhledu na dějinnou dobu je právě fenomén husitství. V různých dobách se na něj pohlíželo různě. Vždy si z něj společnost vzala to, co bylo v dané situaci potřeba reflektovat. Názory historiků na tuto významnou epochu našich dějin se také značně rozcházejí. Každý v ní onu „velikost“ vidí v něčem jiném, ať už se jedná o náboženský aspekt, proměnu společnosti, bojovnost prostého lidu, či vznešené a revoluční ideály v nápravu podlomeného řádu chápání světa, jsou to všechno úhly pohledu, které nám pomáhají se na celou husitskou problematiku podívat komplexně jako na celek.

Rozdíl mezi průběhem slavnosti v 18. století a dnes je na první pohled patrný. Zatímco starší verze kladla důraz na to, co bylo pro danou dobu typické a zásadní, tedy na náboženský aspekt, dnes je funkce slavnosti odkázána spíše do zábavních a komerčních mezí. Ačkoli z průběhu slavnosti vymizel odkaz na katolickou zbožnost a nikdo by již nepoznal, že slavnost dříve byla držena právě pro upevnění katolické víry, stále tu zůstává ještě jiný podstatný moment. Tím je historické připomenutí husitského odkazu. Kostýmy, šermířské umění, ukázky středověkých řemesel a celková středověká atmosféra diváka nejen pobaví, ale doslova mu „před nos“ naservíruje iluzi minulosti. Předání znalostí tehdejších kulturních a sociálních poměrů zábavní formou je pro většinu lidí mnohem lákavější, než otevření učebnic,

---

²⁸² <http://www.husitskamesta.net/cs/www/o-sdruzeni.html>

či návštěva muzea. Rozšiřování historického odkazu do povědomí lidí je velmi důležitým aspektem slavností, a na to nelze zapomínat.

VII. ZÁVĚR

V předkládané práci jsem se pokusila poskytnout ucelený pohled na církevní správu a poměry ve vymezeném regionu vltavského děkanátu. Stěžejní pro tento úkol byla hlavně kapitola věnovaná církevním poměrům v jednotlivých vybraných lokalitách Sedlčanska. Informace získané výzkumem z této kapitoly měly poukázat na výchozí situaci, ze které se odvíjela historie města za husitství, z níž měla vzejít tradovaná pověst Rosa. Přesto, že sledovaná oblast nepokrývá celé území vltavského děkanátu, přináší můj výzkum vybrané oblasti vcelku ucelené informace o místních beneficiích. Dozvídáme se v nich o obsazenosti far, o typu patronátu, délce působení jednotlivých kněží na farách, důvodech ukončení jejich působení ve funkci a výši papežských desátků z jednotlivých lokalit. Celkový náhled na dané téma dokresluje zbylé kapitoly, ve kterých popisují postoj místních pánů z Rožmberka k církevním proměnám.

Na základě mého výzkumu se dozvídáme, že Sedlčany, patřící po celou dobu předhusitské i husitské éry pánům z Rožmberka, prošly jistou církevní proměnou. Záznamy z konfirmačních knih o nich jsou datově doložitelné nejdříve k roku 1364. Ačkoli se nikde nepíše, jakého vyznání byli jednotliví kněží, lze předpokládat, že až do roku 1417, kdy na podnět Oldřicha z Rožmberka a jeho poručníka Čenka z Vartenberka měli kněží povinnost vysluhovat kalich, nebyly Sedlčany jako celek nakloněny husitským novotám. Nicméně lze předpokládat, že s rozmachem kalicha v okolních městech a také s působením Mistra Jana v blízkém okolí mohli lidé ke kalichu a reformním myšlenkám přilnout dříve, než jejich vrchnost vyhlásila rozkaz toto učení vyznávat. V několika publikacích, které jsem použila při psaní práce, se lze dočíst, že kolem roku 1420 byly Sedlčany bezpečně husitského smýšlení, avšak pro taková tvrzení nikdo nedokládá nějaký odkaz, který by to potvrdil. V roce 1420 Oldřich z Rožmberka svůj postoj ke kalichu opět změnil a z far naopak kněží, vysluhující kalich, vyháněl. Doloženou reakcí mohou být odchody místních lidí z města do Tábora (nikoho jmenovitě doložit nelze). Po nepokojích spojených s roztržkami a bitvami mezi tábority a Rožmberky a jejich poddanými byl Oldřich nucen ještě v tomtéž roce (18.11.1420) uznat husitský program na všech svých panstvích. Od té doby zde měla převládat víra v kalich a jako kněží byli dosazováni právě takoví, kteří ho vysluhovali.

Uměle vytvořená slavnost Rosa, jejíž počátky se datují až k 18. století, měla mít své kořeny právě v roce 1420, kdy Sedlčany plánoval přepadnout Jan Žižka. Jisté historické nesrovnalosti, které poukazují na smyšlenost příběhu jsem již předeslala v kapitole, věnující

se slavnosti. Nicméně jisté momenty v původu slavnosti mají blízko k některým historickým skutečnostem, a proto byla slavnost častokrát předmětem zkoumání i sporů o její pravdivost.

Doufám, že se mi v mé práci podařilo poskytnout ucelený přehled církevních poměrů ve vybraných lokalitách kolem Sedlčan s hlavním zaměřením na ně a že tato práce může být výchozím bodem pro další zkoumání, či srovnávání této části vltavského děkanátu s jinými lokalitami.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Acta Judiciaria , Soudní akta konzistoře pražské, I. – VII, Ed. TADRA Ferdinand.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim I/1, Ed.František Antonín TINGL, Praha 1867.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim I/2, Ed.Josef EMLER, Praha 1874.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim II, Ed.František Antonín TINGL, Praha 1868.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim III - IV, Ed. Josef EMLER, Praha 1879.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim V, Ed. František Antonín TINGL, Praha 1865.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim VI, Ed. Josef EMLER, Praha 1883.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim VII, Ed. Josef EMLER, Praha 1886.

Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica pragensem per archidioecesim VIII-X, Ed. Josef EMLER, Praha 1889.

Libri erectionum archidioecesis Pragensia saeculo XIV. et XV., I. Ed. Clemens BOROVÝ, Praha 1873.

Libri erectionum archidioecesis Pragensia saeculo XIV. et XV., II, Ed. Clemens BOROVÝ, Praha 1878.

Libri erectionum archidioecesis Pragensia saeculo XIV. et XV., III, Ed. Clemens BOROVÝ, Praha 1879.

Libri erectionum archidioecesis Pragensia saeculo XIV. et XV. IV, Ed. Clemens BOROVÝ, Praha 1883.

Libri erectionum archidioecesis Pragensia saeculo XIV. et XV. V., Ed. Clemens BOROVÝ, Praha 1889

Libri erectionum archidioecesis Pragensia saeculo XIV. et XV. VI, Ed. Antonín PODLAHA, Praha 1927.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae I., Ed. Karel Jaromír ERBEN, Praha 1855.

Regesta diplomitaca nec non epistolaria Bohemiae et Moravae II., Ed. Josef EMLER, Praha 1882.

Registra decimarum papalium, Ed. TOMEK Václav Wladivoj, Praha 1873.

VAVŘINEC Z BŘEZOVÉ, *Husitská kronika*, přeložil František Heřmanský, Praha 1954.

Literatura

BĚLOHLÁVEK Miloslav, *Nejstarší plzeňská kronika. Na okraj díla Hilaria Litoměřického a J. V. Sedláčka*, *Minulostí západočeského kraje XII* 1975, s. 141 – 152.

BOHÁČ Zdeněk, *Struktura feudální pozemkové držby v Čechách na prahu husitské revoluce (Pokus o rekonstrukci podle patronátních práv)*, *Folia historica Bohemica* 7, Praha 1984.

DVOŘÁK Tomáš, *Farní klérus v kameneckém děkanátu v letech 1354 – 1436.*, in: Jaromír Homolka-Michaela Hrubá- Petr Hrubý,-Michaela Ottová in: *Gotické umění a jeho historické souvislosti III.*, *Ústecký sborník historický* 2004, s. 49-91.

FOLTÝN D., SOMMER P., VLČEK P., *Encyklopedie českých klášterů*, Praha 1997.

FLEGL Michal, *Sedlčany v husitské revoluci*, *Sedlčanský sborník I*, 1971, s. 36 – 43.

HABART Čeněk, *Sedlčansko, Sedlecko a Voticko*, I. – IV. , Sedlčany 1994.

HELLER Ludvík, SOUČEK Bohuslav, *Kříž a kalich na Sedlčansku*, *Českobratrský evang. sbor Prokopa Velikého v Sedlci – Sedlčanech – Voticích*, 1948.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Ke studiu a možnostem využití patronátních práv v předhusitských Čechách*, *FHB 7* Praha 1984, s. 43 – 99.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, *Písemnosti církevní správy pražské (arci)diecéze v pozdním středověku*, in: *Církevní správa a její písemnosti na přelomu středověku a novověku*, Praha 2003, s. 27 – 38.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka, JANÁK Jan, DOBEŠ Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007

KADLEC Jaroslav, *Studien und Texte zum Leben und Wirken des Prager Magisters Andreas von Brod*, Münster 1982.

KADLEC Jaroslav, *Traktát Mistra Ondřeje z Brodu, O původu Husitů*, Tábor 1980.

- KAVKA František, *Zlatý věk růží*, Praha 1993.
- KEJŘ Jiří, *Hus známý i neznámý, Resumé knihy, která nebude napsána*, Praha 2009.
- KUBÍKOVÁ Anna, *Oldřich II. Z Rožmberka*, České Budějovice 2004.
- MACEK Josef, *Tábor v husitském revolučním hnutí*, díl I., Praha 1952.
- NOVOTNÝ VÁCLAV, M. *Jana Husi Korespondence a dokumenty*, Praha 1920.
- PÁV Jiří, *Průvodce Sedlčany, Sedlčanskem a naučnou stezkou Drbákov* Praha 1998.
- PODLAHA Antonín, *Posvátná místa království českého, Dějiny popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v království Českém. Arcidieceze Pražská, Vikariáty: Sedlčanský a Votický.*, 1912.
- POLÁK Stanislav, *Sedlčanská slavnost Rosa, příspěvek k poznání protireformační ideologie*, Sedlčanský sborník 3, 1979 (VSP 16).
- SEDLÁČEK August, *Hrady, zámky a tvrze království českého*, díl XV., Praha 1998.
- SVATOŠ Michal (red.), *Dějiny Univerzity Karlovy 1347/8 – 1622*, Praha 1995.
- ŠIMEK František, KANÁK Miloslav, *Staré letopisy české z rukopisu Křížovnického*, Praha 1959.
- ŠIMŮNEK Robert, *Správní systém šlechtického dominia v pozdně středověkých Čechách*, Praha 2005.
- ŠMAHEL František, *Dějiny Tábora*, I. díl, I. svazek, České Budějovice 1988.
- TŘÍŠKA Josef, *Životopisný slovník předhusitské pražské univerzity 1348-1409 UK*, Praha 1981.
- VLASÁK Antonín Norbert, *Okres Sedlčanský, Nástin historicko-archeologický*, Praha 1876.

Seznam zkratek

LC	Libri confirmationum
LE	Libri erectionum
RBM	Regesta diplomatica nec non epistoleria regni Bohemiae et Moraviae
RDP	Registra decimarum papalium

Seznam obrazových příloh

č. 50 Znak města Sedlčan

č. 58 Sedlčanský kostel Nanebevzetí Panny Marie, zvaný „Církvička“

č. 62 Sedlčanský kostel sv. Martina

č. 65 kresba Sedlčanského kostela sv. Martina z roku 1600

č. 67 morový sloup se sochou Immaculaty

č. 74 mapa vltavského děkanátu

č. 75 mapa Sedlčanska

č. 279 mapky Svazu husitských měst

č. 280 logo Svazu husitských měst

Obrazová příloha

č. 50 Znak města Sedlčan

č. 58 "Církvička"

č. 62 Kostel sv. Martina

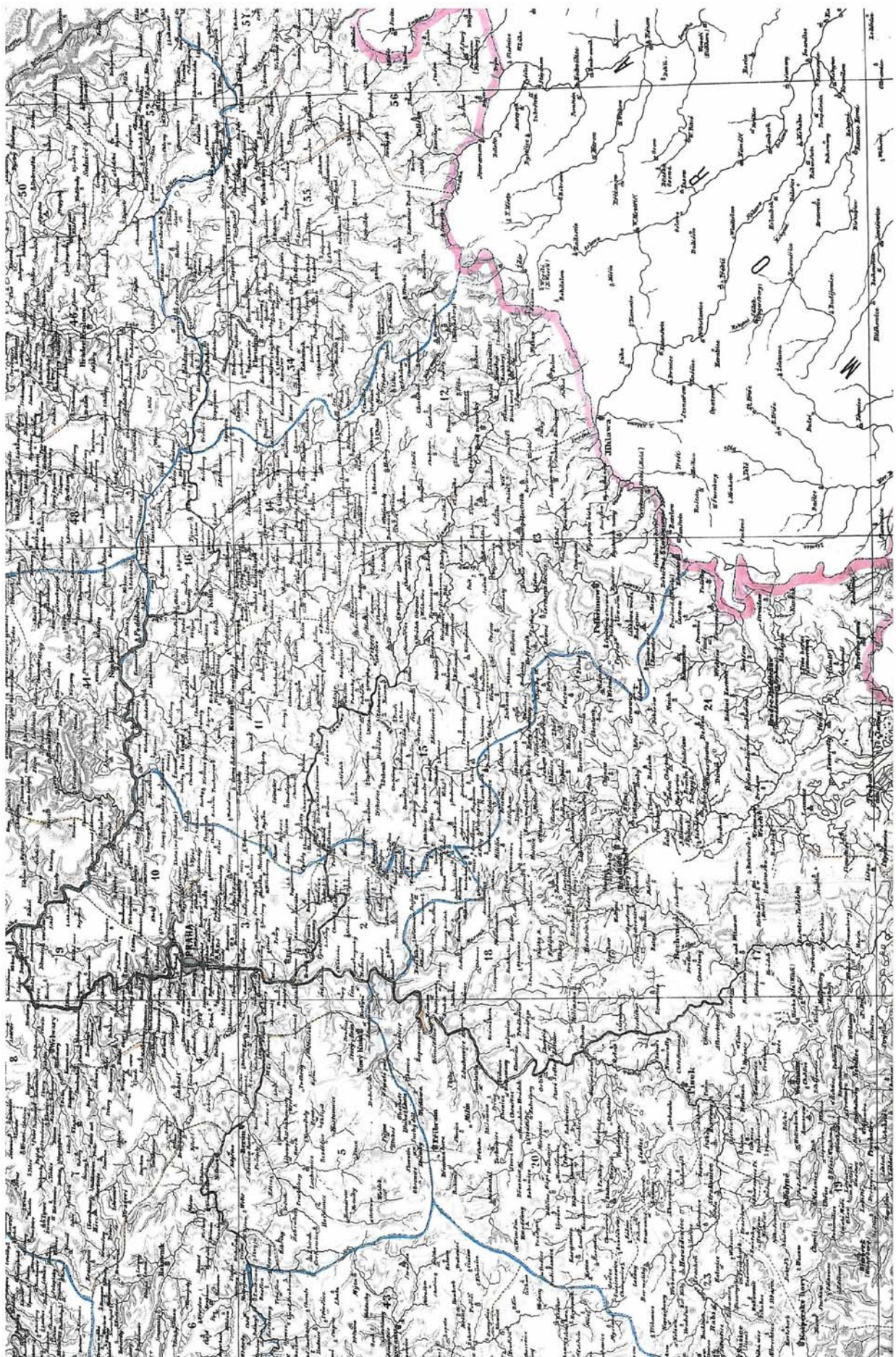

č. 65 Kostel sv. Martina, kresba z roku 1600

č. 67 Morový sloup se sochou Immaculaty

č. 74 Mapa Vltavského děkanátu (číslo 18, hnědá hranice)

č. 75 Mapa Sedlčanska

č. 279 Mapky Svazu Husitských měst

č. 279 Mapky Svazu Husitských měst

č. 280 Logo Svazu Husitských měst